

NEDSLAG I GAMLA CARLEBYS HISTORIA

FRÅN VADSTENA KLOSTER TILL 405 ÅR SOM STAD
1375 - 2025

405 årig historia

Gamla Carleby

*Man måste känna Historien
för att kunna hantera Nuet och
ana Framtiden*

-William Wordsworth -

Engelsk poet 1770-1850

Lars-Eric Thylin

Helena från Karlaby 1375

I Vadstena kloster i Sverige har bevarats ett dokument från 1375, där det berättas om en 10-årig flicka, *Helena* från "**Karlaby**", som gått vilse och vandrat i skogen i 10 dagar utan mat.

Fadern bad och lovade den Heliga Birgitta att han skulle göra en vällärd till Vadstena om dottern återfanns levande. Nästa dag hittade Helena ett boskapsdjur ute i skogen, som hon kunde följa hem.

Tillsammans med bybor gjorde fadern Laurentius och Helena sedan en **pilgrimsresa till Vadstena**, där deras berättelse om miraklet skrevs ner.

Källa: KHR/Lauri Skantsi

Vadstena kloster

*Hausviken med Karlabi och
Ristrands fiskeby*

1539

Ett Sjöfarande Folk

Carta Marina 1539/Olaus Magnus

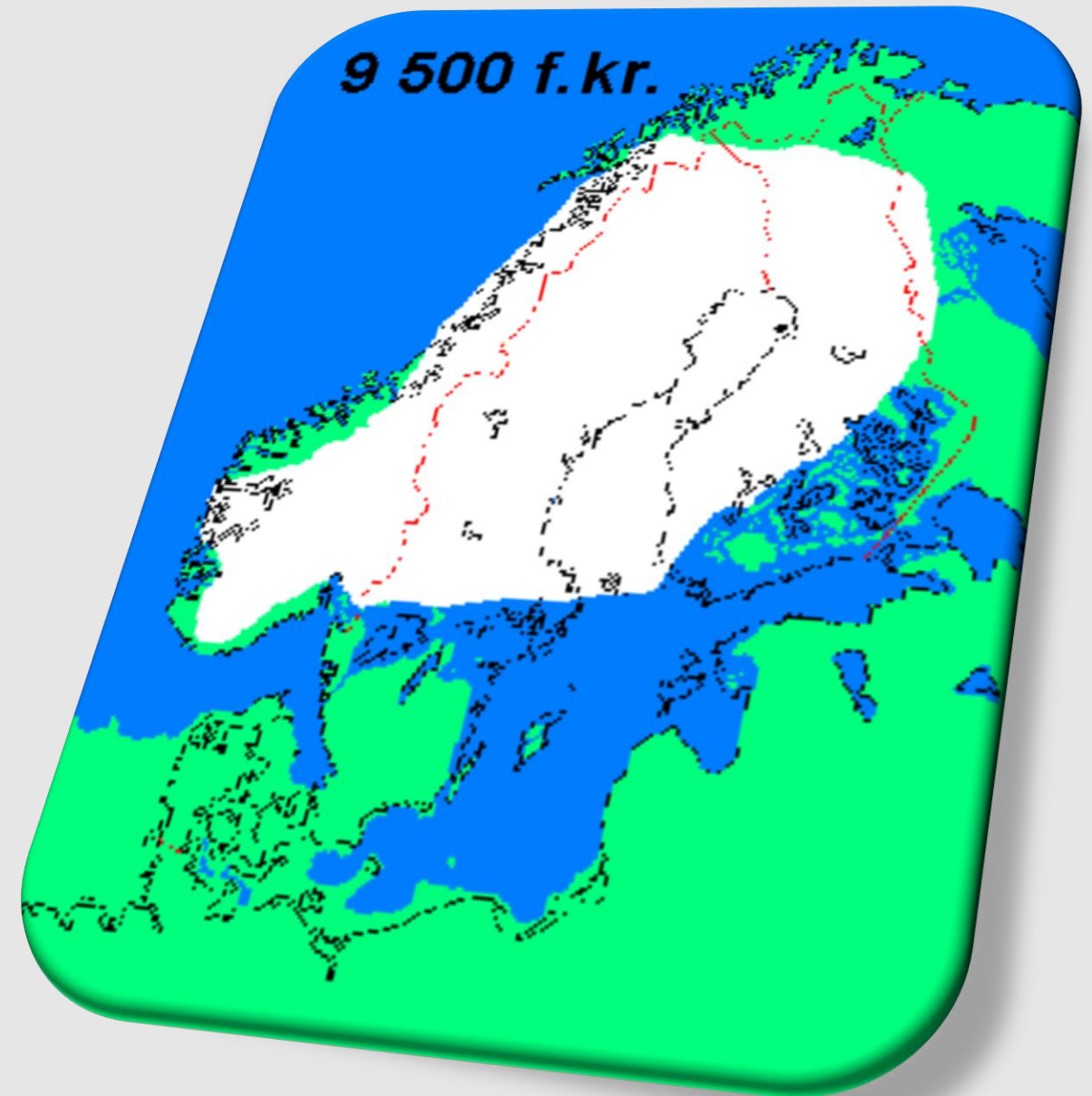
LANDHÖJNINGEN

Inte bara Gamla Carleby har stigit ur havet

Den senaste **istiden** började för 110 000 år sedan och **slutade** för 10 000 år sedan

Isens tillväxt, avsmältning och tyngden av en **3 kilometer tjock inlandsis** har format vår bygd

Landhöjningen är ca 30-85 cm per 100 år

1600 - TALET

Staden grundas

Handeln utvecklas och staden formas

Staden måste ha skola, borgmästare, rådhus och ett tullstaket

Invånare i Finland år 1600 = 300 000 / 18% sv.spr.
5% bodde i städerna

Gamlakarleby

Årtal	Invånare
1636	164

1600 - TALET

Ett Händelserikt
Århundrade

- 9 krig
- 4 kungar
- 9 kuststäder

Gamble Carleby grundas

Till tomtplats och "mulbete" anslogos "Rijstrandh" och "Qwijkant" byar. Staden skulle efter frihetsåret (fri från skatt) erlägga 147 riksdaler till kronan. De som brukade byarnas ägor skulle skatta till staden. Ingen fick köpa tomt eller jord av staden, om han inte ville bosätta sig där och bli borgare i staden. Inflyttade fick tolv års frihet från skatter och avgifter till kronan.

Endast stadens borgare fick idka handel och bönderna fick inte längre föra sina varor till andra städer, utan all handel skulle ske i Gamble Carleby och på dess marknadsplats.

Staden blev en s.k. Uppstad och fick inte handla direkt på utlandet. Man fick ett eget noggrant beskrivet handelsområde; socknarna Pyhäjoki, Kalajoki, Lochteå, Kronoby och Karleby.

Stadens privilegier kunde ändras endast av konungen. I gengäld fick man löfte att konungen skulle taga stadsborna i sitt särskilda hägn.

Gamble Carleby 7. 9. 1620

Wij Gustaf Adolph med Gudz nåhde Swäriges Konungh och Storfurste till Finlandh, weele att Staden efter dänne dagh Gamble Carleby skall nembdh och kalladh bliffwa.

Gustaf II Adolf (1594-1632) Dog i slaget vid Lutzen.

"Gustav II Adolf trodde på fullt allvar att han var utvald av Gud för att bekämpa ondskans makter"

Sundgården – Storgatan 6

Före Boehmska huset fanns på tomten "Sundgården", eller Sunds hemman, en av de tre hemman på vilkas ägor staden grundades år 1620. Sundgården var borgmästarbostad under hela 1600-talet.

I Sundsgården övernattade ofta landshövdingen och under kalla vinterdagar hölls där sammanträden med magistrat och borgerskap.

Borgmästaren Gabriel Ljungsson (1639-1651), ägaren till Sund hemmanet, var stadens största boskapsägare . Han ägde 4 hästar, 5 tjurar och oxar, 18 kor, 16 får och 5 svin

Ägare:

- **Knut Hendersson Witting.** Fogde 1625-1626. Född och bodde på Sunds hemman till sin död.
- **Gabriel Ljungsson,** borgmästare 1639-1651, gift med Wittings dotter. Född på Sunds hemman.
- **Gustav Gabrielsson Rothenius,** fogde 1660-1671. Son till Gabriel Ljungsson. Gift med Catharina Brynielsdotter, som efter mannens död 1678 omgifte sig med Olof Sundell
- **Jakob Sundell,** fogde åren 1682-1698 Genom gifte med Catharina (Carin) Brynielsdotter kom han i besittning av Sundsgården.
- **Christoffer Wijkare**
- **Axel Böckelman** i början av 1800-talet. Byggde "Boehmska huset" 1829
- **Dottern Charlotta och Alexander Boehm** 1839-
- **Andelsbanken** 1949-

Ca 1600-1949
350 år i samma
släkt

Ristrands fiskeby bestod av tolv vindpinade stugor och 150 invånare då Gamble Carleby grundades år 1620

Vem grundade staden och När ?

Svenska Yles Ida-Maria Björkqvists
intervju 3.1.2020

Några av barnen i Svenska Daghemmet, svarar på frågor om när och vem som grundat deras hemstad. Efter lite diskussion enas barnen om att staden fyller 64 i år. De är också ganska säkra på att det var Jesus som grundade staden men efter lite hjälp på traven kommer de fram till att det nog ändå var någon annan. - En kung från Australien. För det är den enda kung som finns.

*Barnen
vet nog...*

1649

Staden placerades på höjdsträckningen mellan Järnvägsstationen och Anders Chydeniusgatan.

Kyrkbacken och Tjärholmen

Ristrands marknadsplats blir Stad

År 1620 anhöll köpmännen om stadsrättigheter för tre hemman invid Ristrand bys marknadsplats.

En välskyddad hamn inne i havsviken

Ristrands fiskeby hade ett lämpligt läge för handel och närhet till havet. Här idkade bönderna sin handel och fraktarna färdades med mindre segelbåtar till olika handelsplatser.

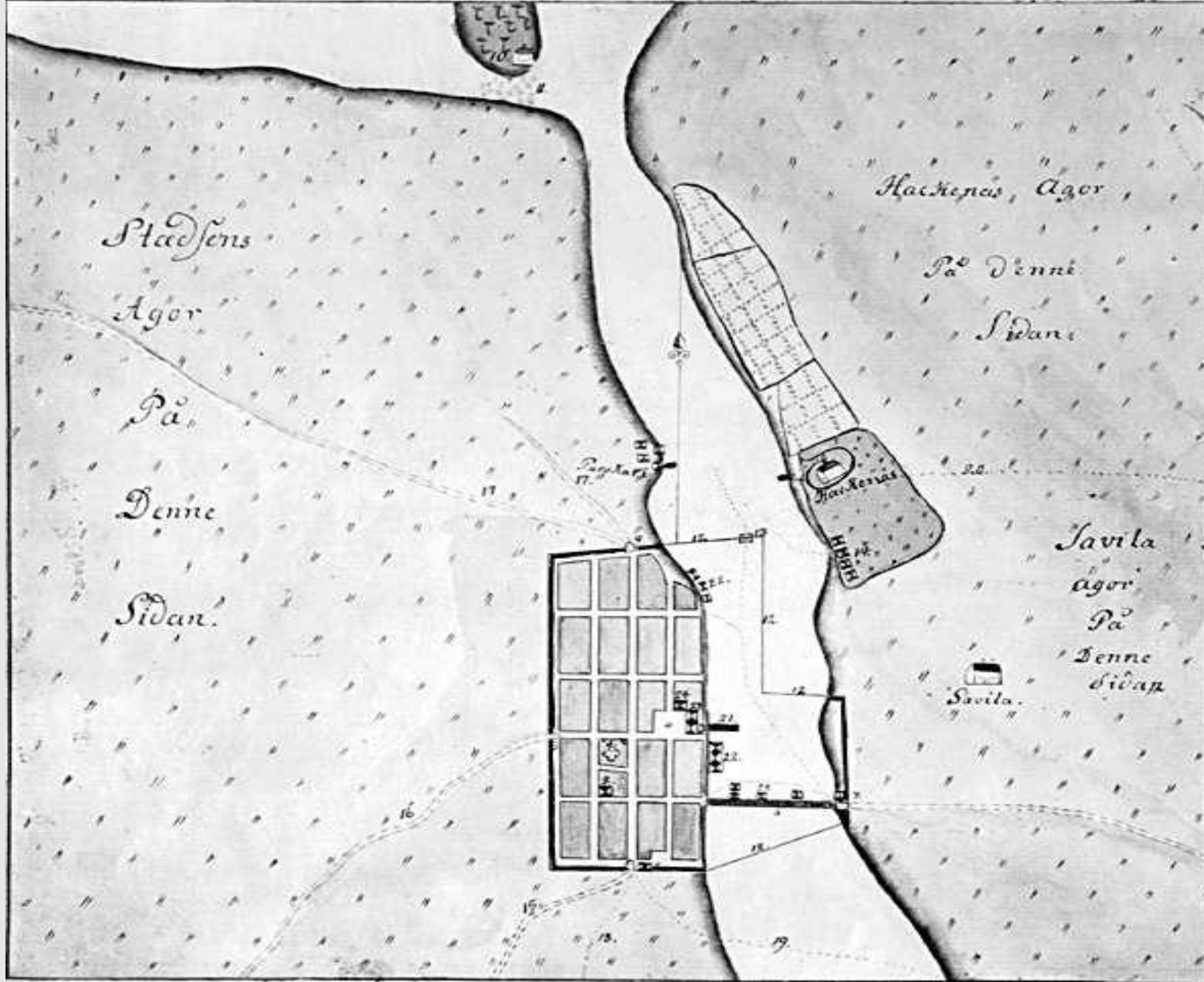
Gamble Carlebij Stadh – Carta 1649

Enligt Jakob Chydenius avhandling (1754), benämndes havsviken "Kockon Lacti" ännu i slutet av medeltiden. Namnet torde härstamma från fyra stora stenar vid infarten, där örnar (kokko) plögade förtära sitt rov.

Kyrkbacken och Tjärholmen

Till vänster sockenkyrkan och prästgården. Till höger Tjärholmen med vägen som leder från fastlandet.

Grundritning öfver Gamble Carleby Stad.

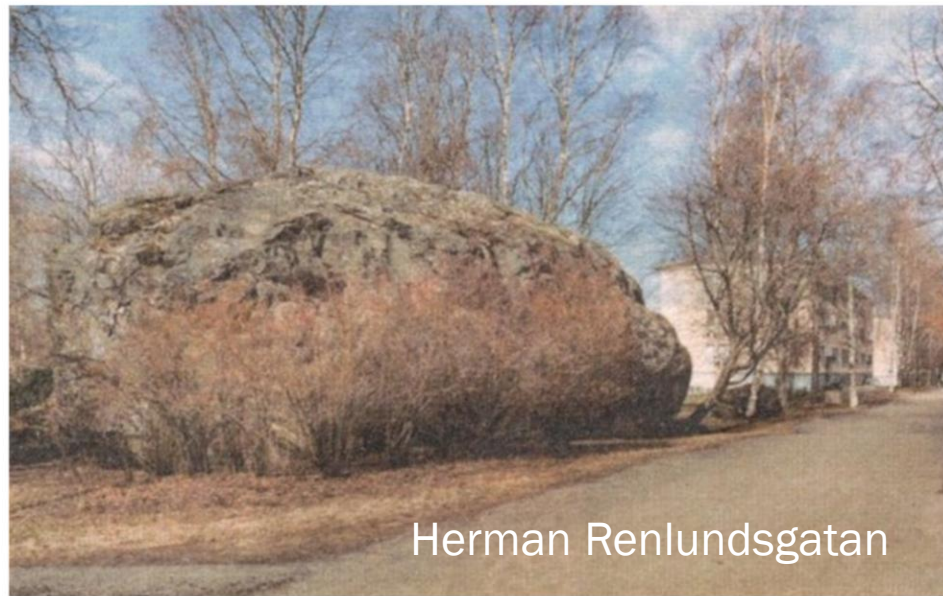

1. Kyrkan.
2. Scholan.
3. Rådhuset.
4. Torget.
5. Södra Tullen.
6. Broen öfver Sundet.
7. Norra Tullen.
8. Västra På Porten.
9. Öcker Porten.
10. Siö Tullen.
11. Ett med Sten tillkängt Sund.
12. Is Slagvett som hålles om vinteren.
13. Port på Is Slagvettet för Passagen till Crono Magazinet, Stadsens watten, wäg till Träsket och Borgerskapets gods som till hamnen löres.
14. Crono Magazins Bodar.
15. Lands wäg som löper genom Staden.
16. Wäg som delar sig i många andra och löper till Stadsens Åkrar.
17. Också wägh till Stadsens Åkrar.
18. Winterväg Söder ifrån.
19. Winterväg öfver Sundet.
20. Winterväg öfver ut till ett Träsk hwarvet Sladen hämtar friskt watten.
21. Stadsens Brügga.
22. Borgerskapets Siöbodar.
23. Stadsens Swarnhus.
24. Stadsens Daghus.

1750

”Mejeristenen”

Herman Renlundsgatan

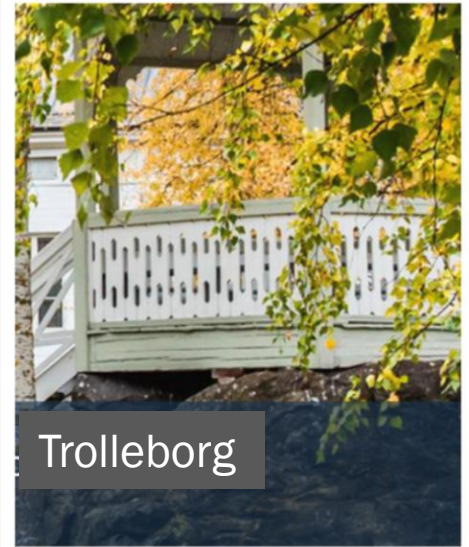
Namnet Kokkola

Enligt Jakob Chydenius avhandling (1754), benämndes havsviken ”Kockon Lacti” ännu i slutet av medeltiden. Namnet torde härstamma från fyra stora stenar vid infarten, där örnar (kokko) plögade förtära sitt rov.

Kokko-stenarna

1. Under Societetshuset
2. Västra Kyrkogatan 5
3. Karlebygatan ”Mejeristenen”
4. Trolleborg
5. Storkisbacken
6. Hållhagens skolas gårdsplan
7. Herman Renlundsgatan ”Yrjölins sten”

(Kartlagt av Eero Huima)

Trolleborg

1655-1697

*Twist om
handelsrätt*

Konkurrens om handelsrätt

Gammalt groll mellan grannstäderna

1600-talet

Krävde att Jakobstad skulle förstöras. Man beskyllde Jakobstadsborna för att de inte är i stånd att betala sina skatter och inte ens äger en kyrka.

År 1682 ger myndigheterna order om att både Jakobstad och Brahestad skall förstöras, men ordern verkställs inte.

Kung Karl XI gav order om att invånarna i Jakobstad skulle flytta till Gamla Karleby

Andreas Mathesius

Gamla Carleby:s borgmästare 1675-1690

Han var den mångårige prosten Mathesius son och hade studerat. Var gift med Cecilia Ausia.

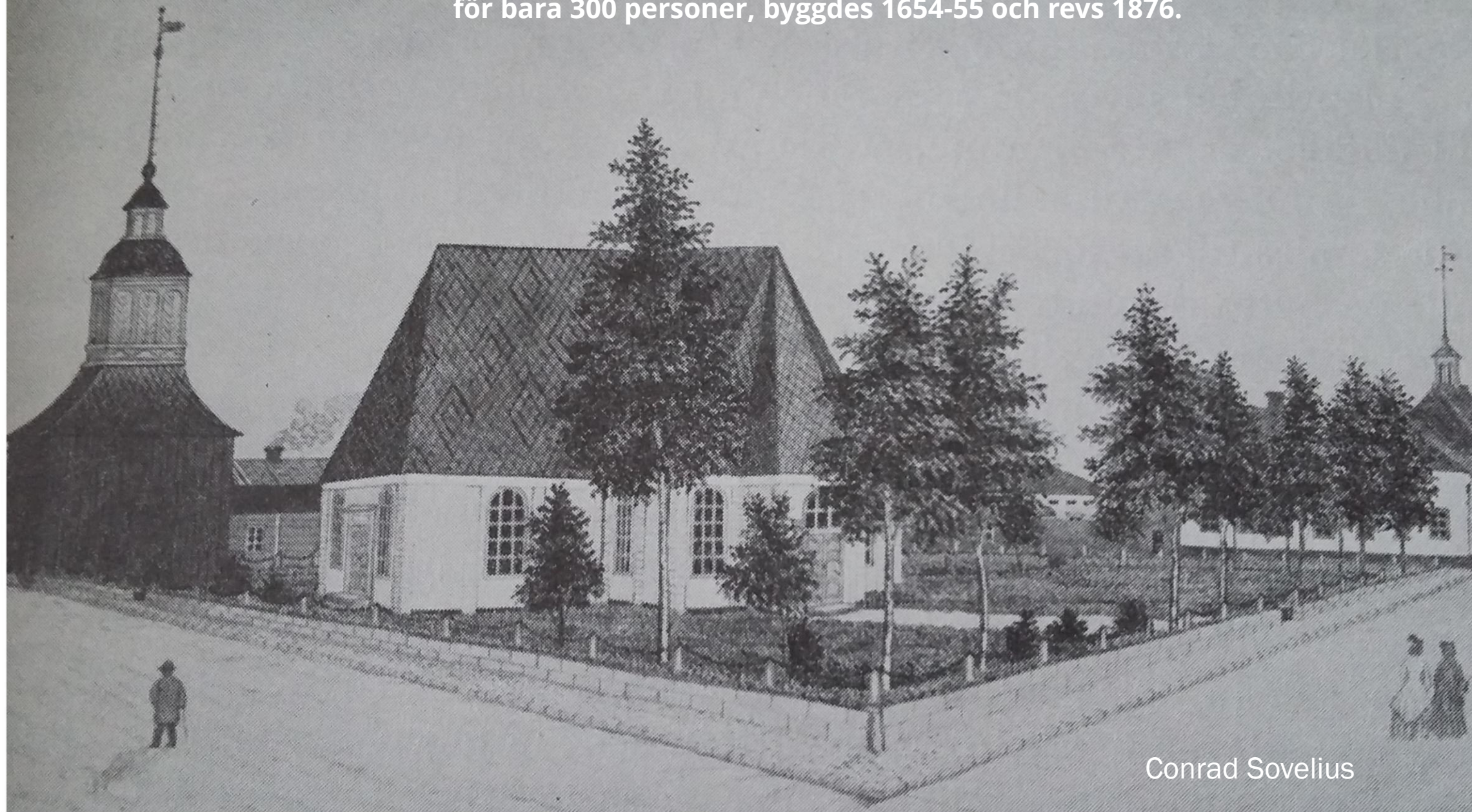
Enligt källorna en duglig och driftig man:

- var stadens representant vid samtliga riksdagar
- går flera gånger till kungs med krav på att Jakobstad skulle förstöras och beskyller Jakobstadsborna för att de inte är i stånd att betala sina skatter och inte ens äger en kyrka
- han bedrev även handel och anhöll bl.a. att få bygga en ny klinkskuta
- blev utnämnd till häradshövding i Stor-Savolax år 1690
- häradshövding i Österbottens norra del år 1693
- led skeppsbrott utanför Karlö
- blev ihjälslagen av ryssarna år 1714

1654-1876

Gamlakarleby första kyrka var en liten korskyrka av trä för bara 300 personer, byggdes 1654-55 och revs 1876.

Conrad Sovelius

Gamla Karleby brinner 1664

Staden brinner flera gånger

1664 - 1742 - 1805 - 1860

Staden förstörs helt genom en brand och dess
ca 360 invånare blir hemlösa.

Stadsborna
återuppbygger sin
stad och handeln
kan fortsätta.

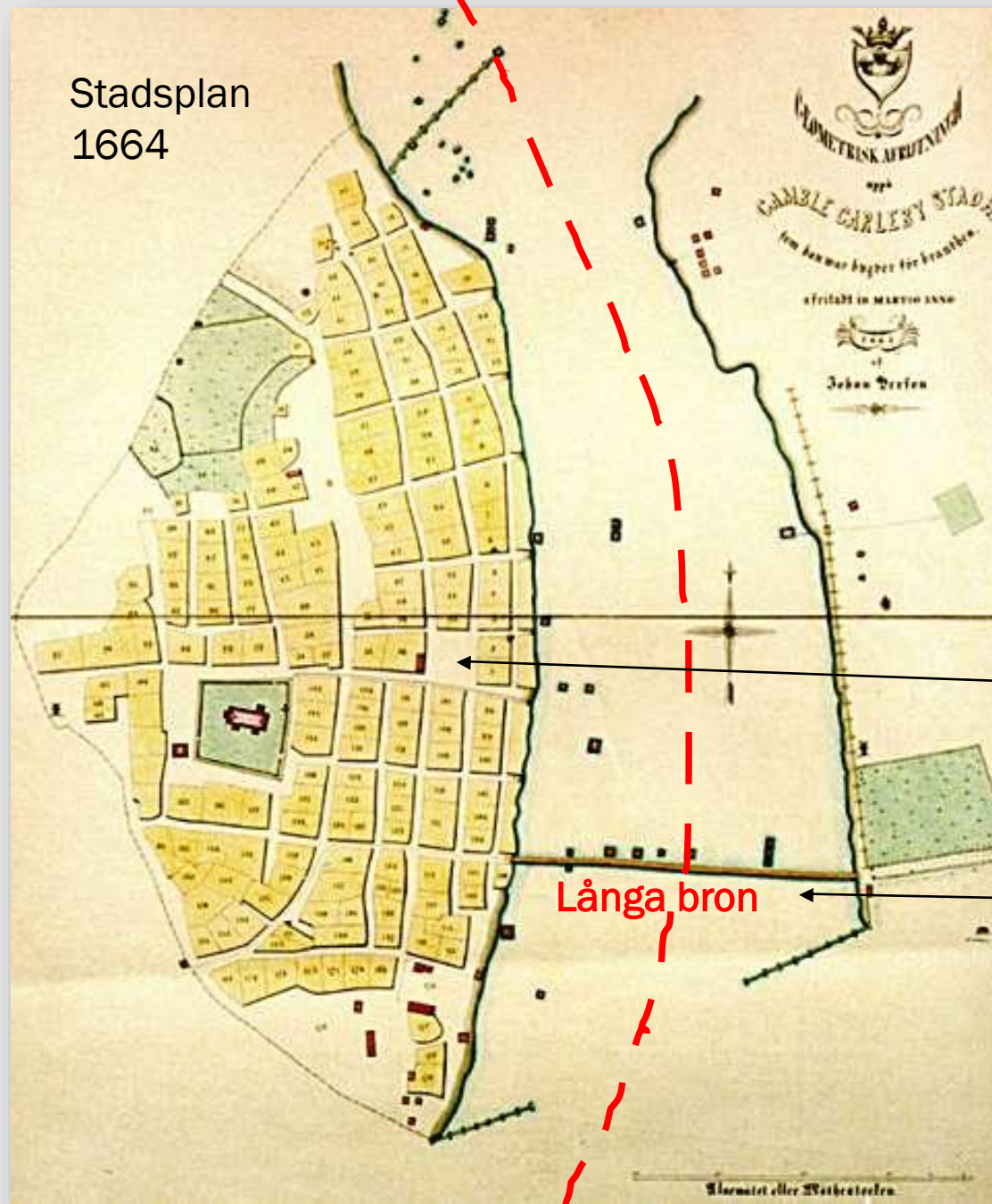
Årtal	Invånare
1636	164
1702	470
1782	1256

Stad och socken

Stad i utveckling

Då Gamla Karleby stad grundades 1620 vid Ristrands by, gick stadsgränsen mitt i Sundet och Hakalax tillhörande Närvilä by förblev utanför.

Hakalax införlivades med staden år 1931 och sammanslagningen med landskommunen skedde år 1977.

Efter den stora branden uppgörs en ny stadsplan

Torget som marknadsplats

Hamnen och stadens brygga fanns nedanför torget

Kyrkan byggdes 1654

Torget

Långa Bron
240 m

Sundet
3,5 m djupt

Torget som handelsplats och hamn

- Havstull på Puurokari och senare på Rövarskär (Bäckbruket)
- Havsvikens strand täcker till stor del nuvarande Strandgatan.
- Borgarnas varumagasin utefter stranden.

På 1600-talet kunde fartygen segla ända in i stadens hjärta. Vid stranden invid torget kan man läsa "Skute hamn", (Senare "Donnerska stranden").

"Skute hamn"

1700 - TALET

Tjärhandel och skeppsbyggnad

Skinnstaden utvecklas

Fri utrikeshandel

Invånare i Finland år 1700 = 500 000 / 16% sv.spr.

Gamlakarleby

Årtal	Invånare
1702	470
1782	1256

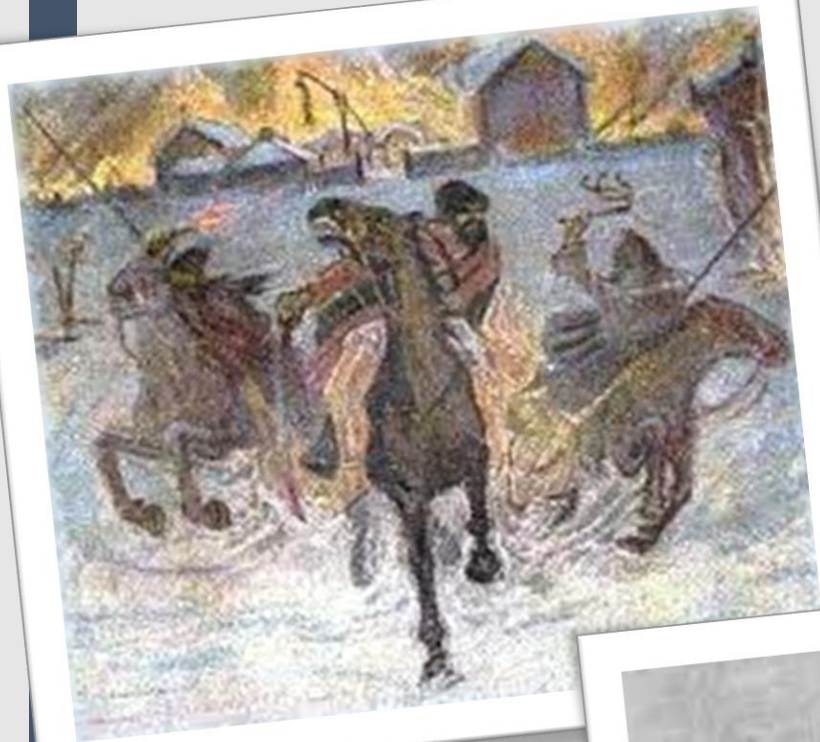
1700 - TALET

Ofredens Århundrade

Stora Ofreden 1713-1721

56% av Gamlakarlebys befolkning flydde

Ryska kosackernas härjningar i vår nejd år 1714
lämnade djupa spår och en ännu levande "Ryss-skräck"

Läs Lars Strangs bok
"De okuvliga"

Ryssen Kommer !!

Reijo Meller 1971. Tavlans text: "Kasakat hävittämässä Kokkolan Pitkää siltaa 1700-luvulla".

Stora Ofreden

1713-1721

Tjäran skapar kringeffekter i hela nejden

Från tjärhandel till skeppsbygge och sjöfart

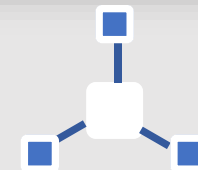
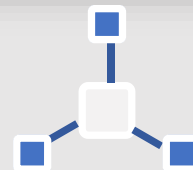
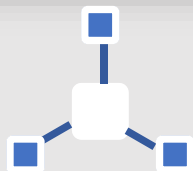
Tjärbränning

Skeppsbygge

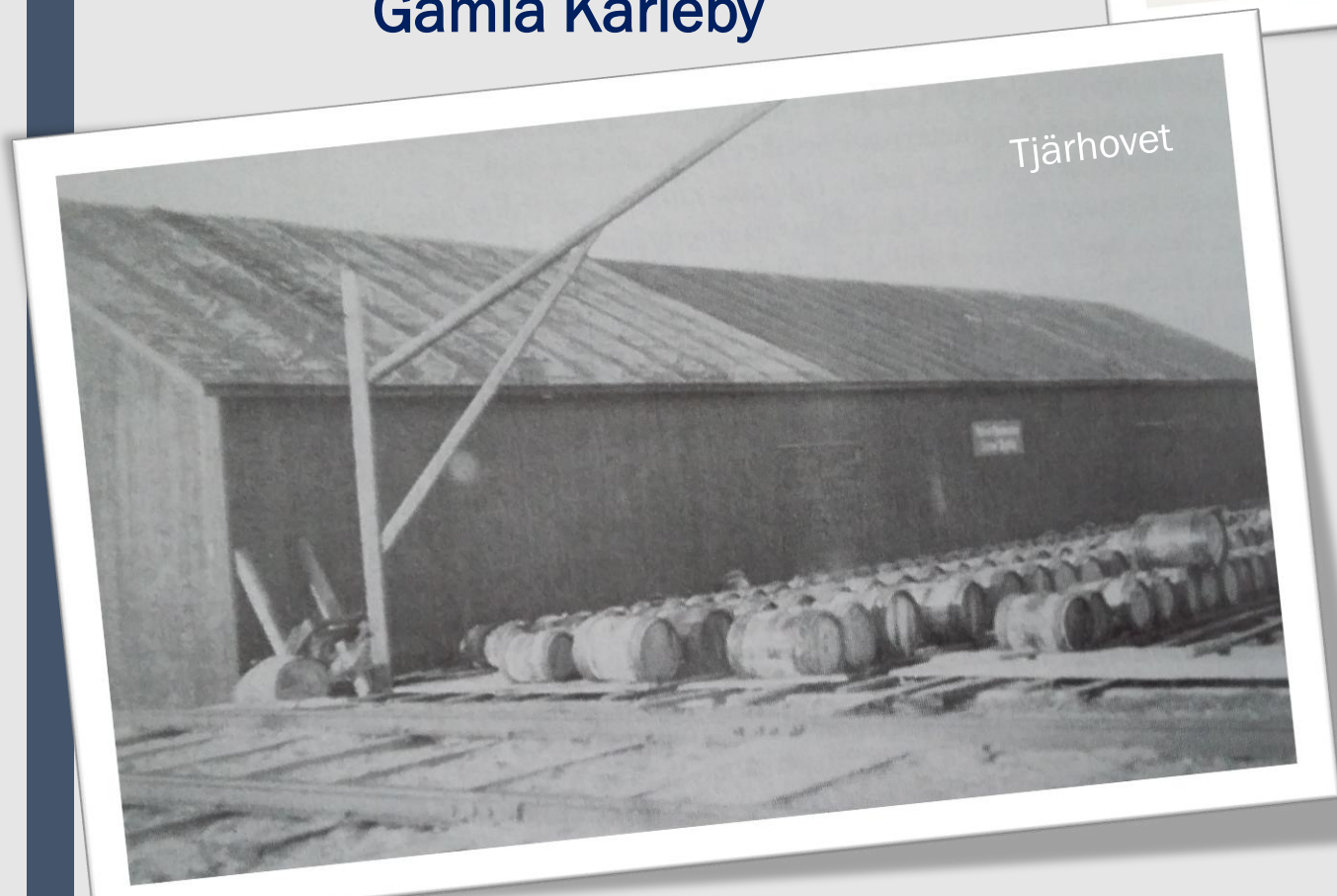
Sjöfart

Nätverk av folk som tillverkade behövligt material

Tjärtransport från hemmanet och tjärdalen

Bönderna transporterade sin tjära med häst och kärra, men ofta också med båt längs befintliga åar till tjärhovets lagringsplats i Gamla Karleby

"Tre lass tunnor"
125 l/tunna

Gamla Karlebys uppland

2000 bönder och hemman - 10 000 personer

Deras inkomst kom från:

- Tjärtillverkning (ca 20 tunnor per hemman och år)
- Avtalsbönder (landbönder) åt handelshusen och skeppsvarven

Över 10 000 personer fick sin utkomst som underleverantörer till stadens handelsmän

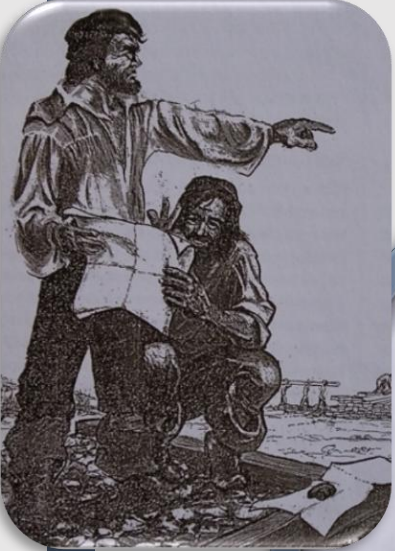

- Handelshusen och skeppsvarven hade egna *avtalsbönder* som levererade behövligt material
- Behovet av tjära och trävaror var stort

Skeppsbygge

1700-talet

*"Ingenstans finns så handslagna
män som i Österbotten"*

Man beräknar att sedan stadens grundande har ca 1000 segelfartyg byggts i Gamlakarleby och dess omnejd.

De 1000 segelskeppens Stad

(Prof. Jari Ojala – Tuhannen purjelaivan kaupunki)

Skeppsbygge på 1700-talet
Reijo Meller

**Skeppsbyggeri ute i det fria..
Krävande arbetsförhållanden**

A black and white photograph showing a shipyard with several wooden hulls under construction. The hulls are supported by a complex network of wooden scaffolding and beams. The ground is cluttered with wooden planks and debris. The scene is outdoors, with a clear sky in the background.

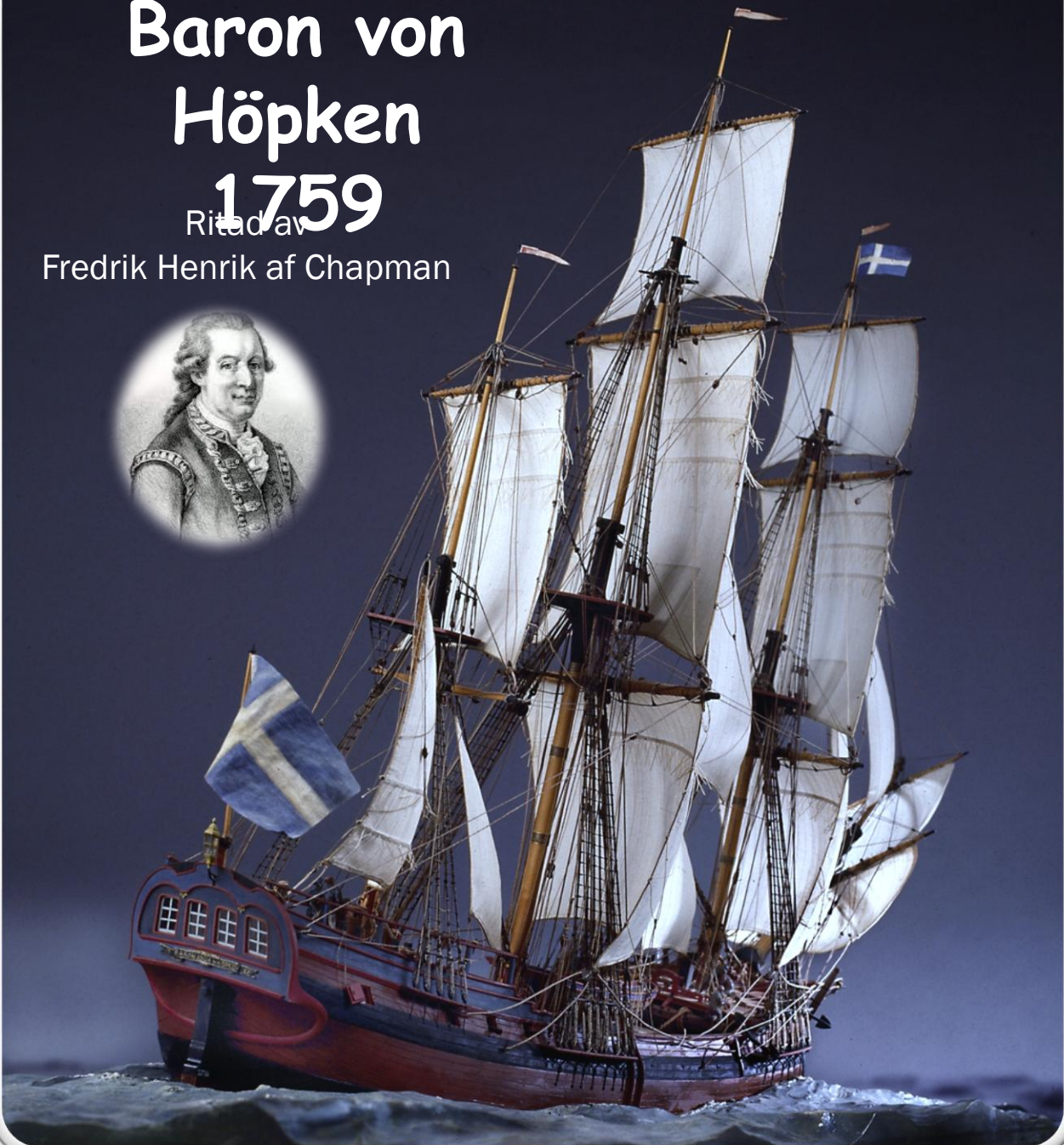
Mars och Mercurius
under byggnad

Baron von Höpken

1759

Ritad av

Fredrik Henrik af Chapman

En av sin tids mest tekniskt avancerade segelkonstruktion

All utrustning ovan däck skulle fungera effektivt och smidigt

Byggdes av
Johan och
Henrik
Rahm med
Erich Hånga
som skepps-
byggmästare på
Jatkojoki varv i Kelviå.

Bröderna Rahm levererade fartyget till Ost-Indiska kompaniet i Stockholm, där det seglade till 1804. Skeppet brann och sjönk vid hamnen år 1818.

- 130 fot
- 6000 tunnor

Bild: Sjöhistoriska museet i Stockholm / animation

Gamla hamn
1763

Skeppsbyggeri

Skeppsbygge vid gamla hamnens stränder

1. Halkokari
(Byggningsholmen)
2. Mustakari/Svartskär
3. Soldatskär
4. Gamla Varvet
(Linkokari)

Varvsägare

- Jan Kyntzell
- Anders Donner
- Anders Roos
- Matts Hongell
- Hans Björkman
- Matts Sneckendahl

1.

”Ett stycke utanför Beckbruket funnos tvenne varv, där Vänskapen, Salama och en mängd andra barkskepp löpt ut, lastat plankor och tjära för Östersjöhamnar, Spanien eller Levanten, och på hösten återvänt med salt”

2.

3.

4.

Stenigt

Palo

STAPELRÄTTEN GAV FART ÅT SJÖFARTEN

Anders Chydenius medverkade till att
Gamlakarleby fick stapelrätt år 1765

 Anders Chydenius.

1729-1803

Handelns vändpunkt 1765

300 år av
handelsmonopol
kunde brytas och
*Gamlakarleby fick rätt
att fritt handla med
utlandet*

*Petter Stenhagen och hans medarbetare förtjänas också att
nämnas. Deras genombrott år 1762 gav fart åt
förhandlingarna.*

Petter Stenhagen

1712-1772

Handelsman, Skeppsredare,
Rådman, Riksdagsman

Inflyttad från Piteå

Blev stadens främsta köpman

Vid riksdagen 1760-1762
arbetade han för att få
stapelrättigheter åt städerna i
Väster- och Österbotten.

Vid riksdagen 1765 var det
Anders Chydenius som stod för
det skriftliga, men att kusts-
täderna fick sina stapelrättig-
heter var till stor del Petter
Stenhagens och hans
medarbetares förtjänst. Deras
genombrott år 1762 gav fart
åt förhandlingarna.

17 317

Det bästa Rådet
i
Gifte och Kiärlighets saker;
Utväldt och efterlefwat
af
Handelsmannen i Gamle Carleby /

Högvälachtade Herren,

**Herr PETTER
STENHAGEN,**

Och af
Adla Jungfrun,

**af CATHARINA
KIEMMER,**

Då de efter Guds försök inträdde i ett lösligt äktenskap på Ny-
håjåki Prästegård i Österbotten/ den 22. Maji, 1744.

Wd/ tryckt af Joh. Klämpe/ Kongl. Acad. Boktr.

C. F. Hennander.

Stadens främsta köpman

Petter Stenhagens giftermål

22.Maj 1744

Högvälaktade Herren,
Herr Petter Stenhagen

Och af
Adla Jungfrun
Catharina Kiemmer

Rätt att segla förbi Stockholm

Nu kunde Gamlakarleby redarna styra sina skepp förbi Stockholm och trängseln vid Skeppsbron (1790)

Långa seglatsen

LEVANTEN Östra Asien ”Österlandet”

Öppen Värld – Större Fartyg

Med *Carolus* till Marseille 1766 - Första seglationssäsongen efter stapelfriheten

Pinkskeppet *Carolus* lastas för en ännu längre resa. Destinationsorten är Marseille i Frankrike. Fartygets huvudredare är bröderna Johan, Henrik och Erik Rahm, alla delägare i det mest förmögna handelshuset i Gamlakarleby. Även denna gång vänder man sig till Alexander Donner i Stockholm som köper 1/16 i *Carolus*. Donner ordnar med en mottagare för lasten och skaffar försäkring för fartyget i Stockholm.

Lastrummet fylls med tjärtunnor som man föregående vinter skaffat av bönder från den närliggande landsbygden, bland annat från Nedervetil, Terjärv och Kronoby.

Matts Brännkärr och Mårten Skriko har kvitterat ut sin likvid och tänker avnjuta en middag med snaps på restaurang Tjærtunnan innan de återvänder till Nedervetil. Matts och Mårten tycker att borgarna är snikna eftersom de enligt deras mening tagit ränta på förskotten som erlagts under kontraktstiden. Men en del blev över och nya tjärdalar skall brännas. Naturligtvis skall de köpa hem lite läckerheter från Rahmska handelshuset. Det gäller även att förse sig med salt till höstslakten och lakasoppan.

Manskapet lastar 819 tunnor tjära. Dessutom lastar man 70 tunnor beck som bränts på Beckbruket intill hamnen, 176 tolfte bräder av olika storlekar, 261 st vedträn och 36 st handsmidda spikar. Lastens värde i tullen uppgår till drygt 2.500 koppardaler.

Carolus lättar ankar i slutet av oktober. Höstvindarna gynnar pinkskeppet som passerar Öresund den 17 november och når Marseille i början av år 1767. Med hänsyn till världshandeln är resmålet väl valt. Marseille är både stormakten Frankrikes och hela Medelhavsområdets viktigaste hamnstad.

Återvänder med mandlar, palmolja och salt

I Marseille lastas *Carolus* med stenar som barlast samt med mandlar och palmolja som last. Kapten Backman vänder fartygets stäv mot Trapani på Sicilien som är en av de viktigaste salthamnarna i Medelhavet.

Förutom att man kan sälja saltlasten med god vinst, gör saltet gott åt det nya fartygets konstruktioner. Saltet bidrar till inpregneringen av trädelarna i fartygets lastrum. *Carolus* återvänder till Gamlakarleby försommaren 1767. Resan har tagit nästan ett helt år.

1710

470 inv.

GEOMETRISK Afcristning af Gamble Farledy Stads Vigor och Österbottern

Farled mot Havet

Stadens
betesmarker

Rövarskär
Beckbruk
Sjötull

Stads Sundet
1710

Puurokari
Sjötullari

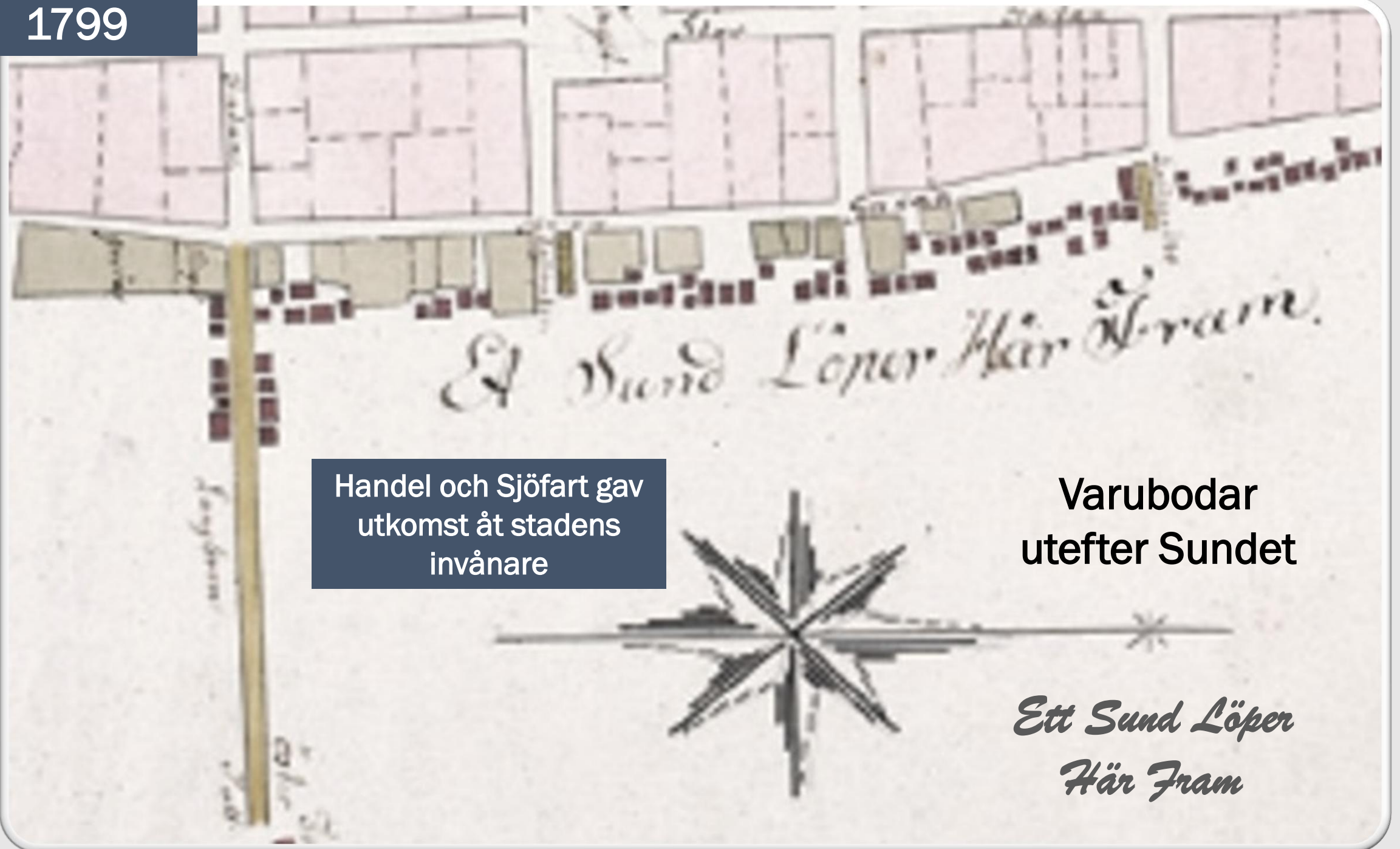
Tullar i alla
väderstreck

1641 - 181 invånare - 435 kreatur

Scale illustration
Cartographer's signature

1799

Handel och Sjöfart gav utkomst åt stadens invånare

Varubodar utefter Sundet

Ett Sund Löper Här Fram

Skinnstaden börjar ta form

Kohudar görs till skinn för skor och handskar

1700-talet

- År 1751 förbinder sig stadens handlare att leverera 1 050 par pjäxor till armén.
- Garverinäringen tar fart på landsbygden

Inte lätt att vara garvare på 1700-talet

Det fanns en del avigsidor med garvaryrket som inte alltid haft så hög status.

En kvinna kunde begära skilsmässa om mannen tog garvarlukten med sig hem.

Inte lätt med den tidens tvättmöjligheter.

1800 - TALET

Skeppsbyggandets och Sjöfartens Århundrade

Storfurstendömet Finland

Invånare i Finland år 1800 = 933 000 / 15% sv.spr.

Gamlakarleby

Årtal	Invånare
1800	1638
1842	2374
1870	1977
1880	2170

Hungersnöd
1864 och
emigration

1800 - TALET

Sverige och Finland går
skilda vägar
Storfurstendöme under
ryska tsaren

Gamlakarleby brinner 1805

36 hus förstörs i branden den 3. maj 1805, däribland Rådhuset och det Donnerska huset.

Efter bränderna på 1700-talet andades Karleby ut i många decennier. Det var inte förrän 40 år efter den föregående stora branden som en brand som kunde klassas som en storbrand utbröt i Karleby på 1800-talet den 3 maj 1805, vilken verkligen var omfattande i sin förödelse.

Branden startade i köpmannen JJ Lithens skjul vid torget. Branden tog med sig totalt 36 hus. Dessutom förstördes även rådhuset på norra sidan av torget, även om en del av dess arkiv räddades.

Branden förstörde även köpmannen Lithens hus och köpmannen Antti Riskas änkas hus med dess tillhörigheter, samt borgmästare Keckmans, G. Riskas och Joakim Donners hus och tillhörigheter. Totalt fyra kvarter förstördes i branden.

Större bränder som drabbat Gamlakarleby stad

16.6.1664

En förödande brand lade nästan hela staden i aska. Endast området kring kyrkan besparades.

4.6. 1742

Av stadens ca 140 hus brann 25 på området mellan torget och södra tullen.

5.7.1767

Brann 22 hus i två kvarter.

3. 5.1805

Den fjärde stora stadsbranden, som förstörde totalt 36 gårdar nära torget, medräknat stadens rådhus, som brann ner, inklusive en del av arkivet. Branden startade i köpmannen JJ Lithens skjul vid torget. Totalt fyra kvarter förstördes i branden.

18.12. 1860

Branden startade i Teodor Wallins hus på Storgatan, idag Åströms affärsbyggnad. Änkan Louise Donner bodde i lokalen på övervåningen. Hembiträdet Kaisa Berglund, hade strukit kläder i lägenheten. Sedan hade flickan lämnat rummet i tjugo minuter för att gå ner i källaren. När hon återvände lade hon märke till rök i hallen. Änkan Donner själv var inte där, eftersom hon var bortrest.

Eftersom det var vinter var det mycket svårt att få släckvatten till platsen. Temperaturen var så låg som -21 grader Celsius och husen var tvåvåningshus. Det sägs att även det lilla släckvatten som fanns frös till vid tillfället. Branden förstörde två kvarter och skadade ett, vilket innebar att 17 hus brann ner helt och ytterligare 10 skadades. 17 av husen var försäkrade.

1800-talet

Handeln blomstrar

Tjärhandel

Skeppsbygge

Sjöfart

Skinnhandel

Finnska kriget 1808-1809

Finland blev ett autonomt storfurstendöme under Ryssland

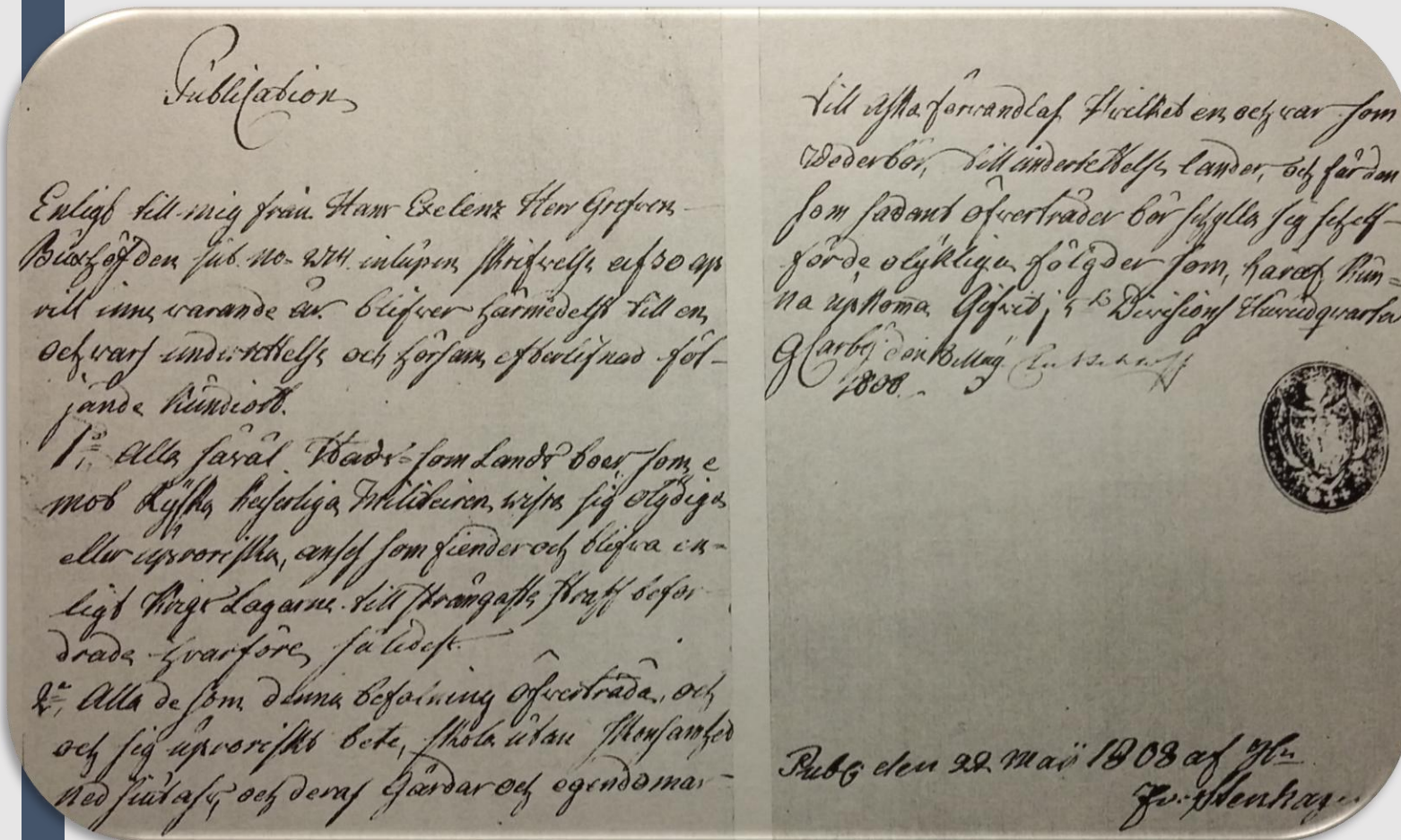
Ryssland ockuperar Finland

Avgörande händelse i vår historia

- Österbotten blir slagfält
- *Finland inkorporeras i det ryska kejsardömet.*

Våra vägar skiljs från Sverige

”Publication” utfärdad av ryssarna efter vapenkuppen i maj 1808

Källa: Gamlakarleby stads historia del 3

Kungörelse i Finlands kyrkor den 22. maj 1808

- ”De vilka visa sig olydiga eller upproriska mot den ryska militären, skall hotas med krigslagarnas strängaste straff, nämligen att ”utan skonsamhet nedskjutas, och deras gårdar och egendomar till aska förvandlas”.

1819

KEJSAR ALEXANDER I:S BESÖK I GAMLA KARLEBY

*Rysslands kejsare
Finlands storfurste 1809-1825*

3.9.1819 besökte Kejsaren Gamla
Karleby och Rooska gården

Tio trespann med hästar anländer till Rooska gården

45 minuter med kejsaren

*Värdparet Skeppsredaren och Rådmannen Anders Roos med hustrun
och rådmanninnan Maria Sophia Roos*

Anders Roos d.y.
1785-1842

Maria Roos
1787-1856

*Halssmycket var en
gåva av kejsaren
och finns numera i
Nationalmuseét*

Besöket varade i exakt 45 minuter

Den besvikna värdinnans känslor kunde eventuellt mildras av det **med briljanter dekorerade halssmycket**, som kejsaren överlämnade till minne av sitt besök.

Halssmycket är avbildat på det av J.E.Lind målade porträttet av Maria Roos.

Finns numera på Finlands Nationalmuseum

Sjöfartens och handelsflottans glanstid

Skeppet Salama i Venedig 1867

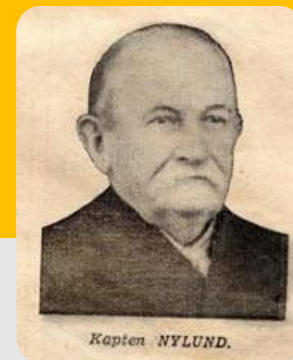
1842

Handelsflottan hör till en av de största i landet.

- 43 fartyg
  - 35 skeppare
  - 455 sjömän
- } 21%
- 2374 invånare
  - 55 borgare
  - 53 hästar
  - 315 kor

INTERVJU 1944 MED TILLBAKABLICK PÅ 1800-TALETS SJÖFART

Kapten Nylund intervjuas i Österbottningen på sin 90-årsdag
Som 5-åring år 1859 räknar "Sjökapten" Nylund till 37 fartyg förankrade i Gamla hamnen

Kapten NYLUND.

12 DECEMBER 1944

ARG. 47

Då Gamla Karleby upplevde
sin glanstid som sjöfartsstad.

37 fartyg låg på en gång i Gamla hamnen.

Brandvakterna ropade ut vad klockan var slagen och tillät ingen att vara ute på gatorna efter kl. 9 på kvällen.

Gamla Hamnen

1800-talet

Ett omfattande logistikcenter
– skepp, pråmar, småbåtar, varumagasin -

Gamlahamnsviken i slutet av 1800-talet, sannolikt sedd från Halkokari. I mitten ligger Mustakari med bodar och en enkel lyftkran och till vänster saltmagasinen i Elba. Detalj från det Rooska släktträdet, ritat av Conrad Sovelius år 1883.

Magazinerna på Halkokari

Krimkriget ledde också till att sjöfarten
avtog och därmed också handeln

1869

Conrad Sovelius

Långa bron (240 m)
Landsvägen in till Gamla Carleby

Conrad Sovelius

Långbrogatan och Långa bron

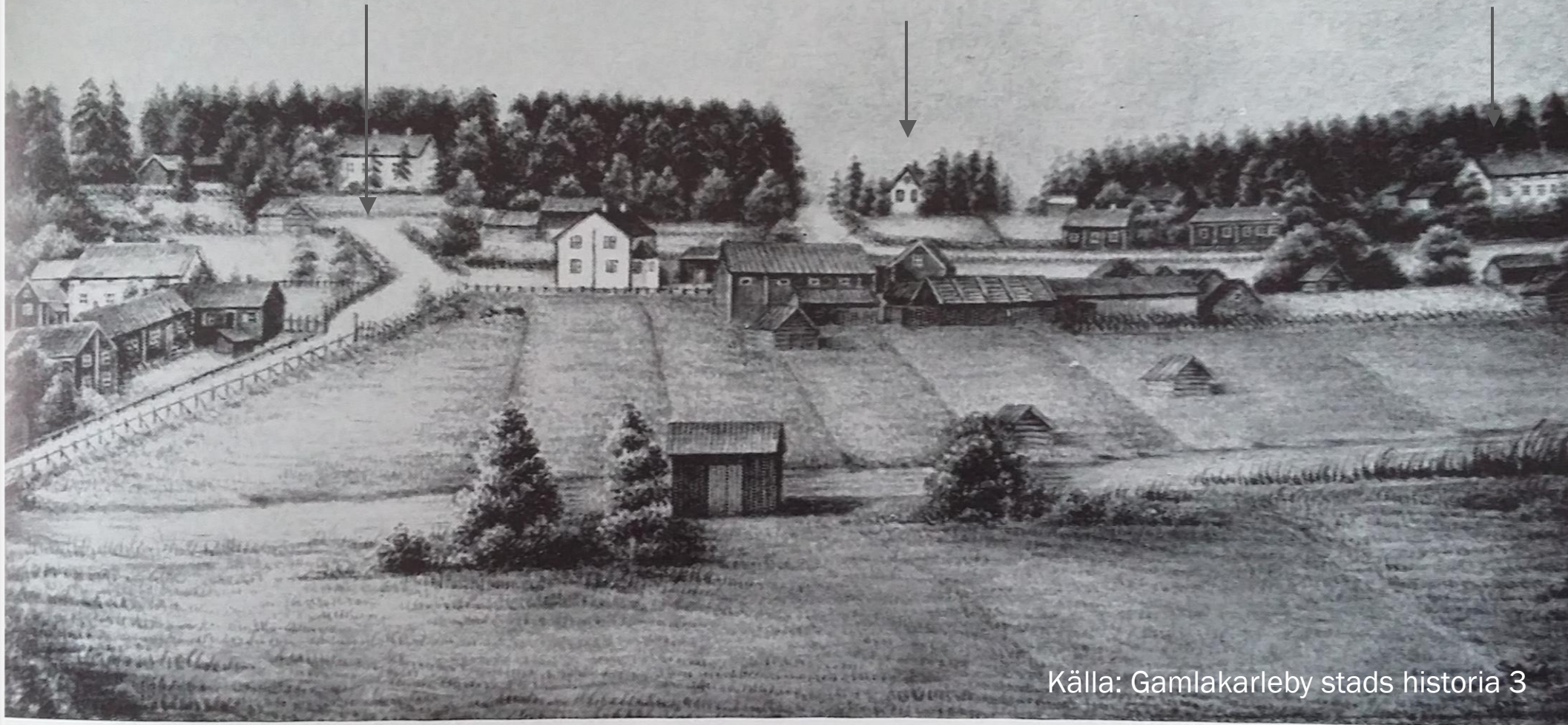
Donnerska
huset

1870

"Hagströms hörn"

Jungsborg

Trolleborg

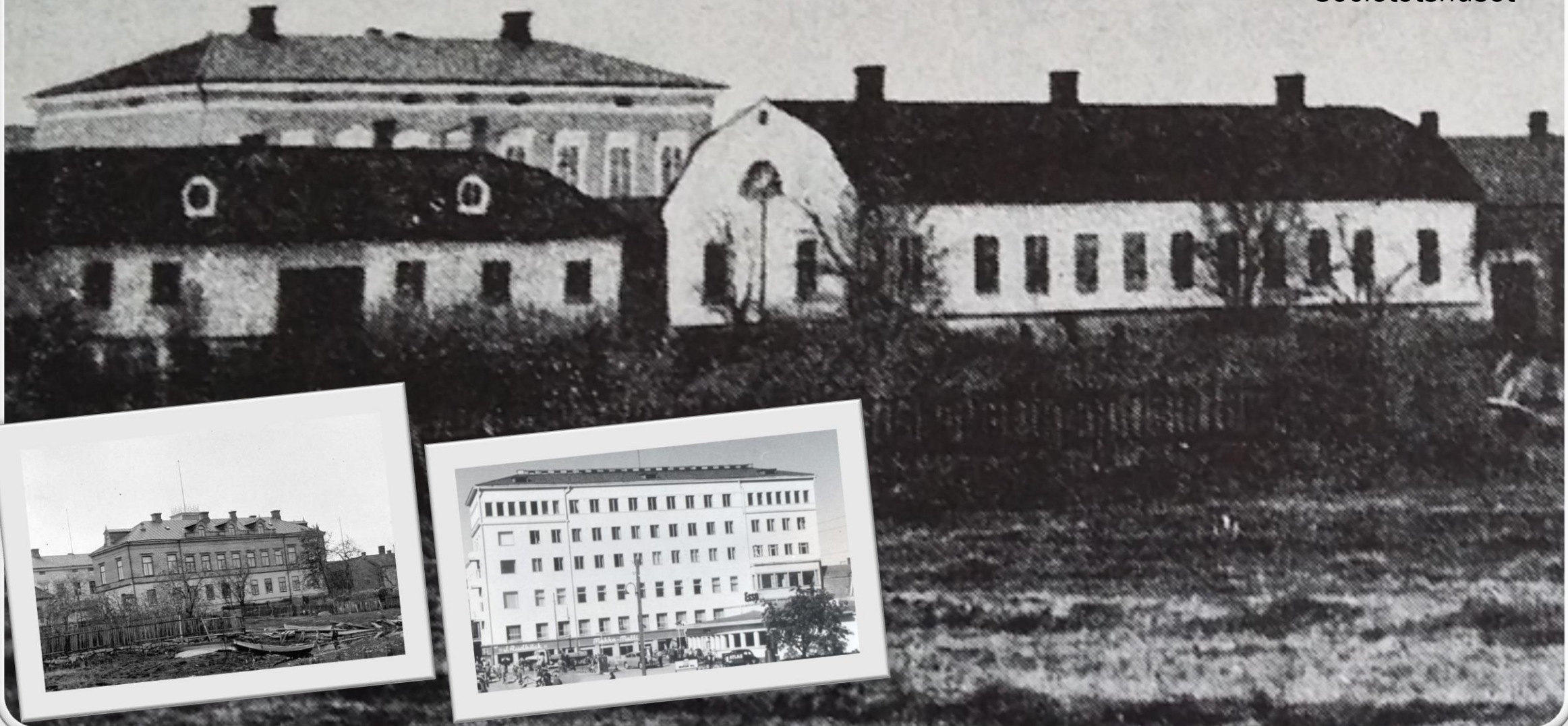
Källa: Gamlakarleby stads historia 3

Bild 82. Vy från staden över stadssundet mot öster. Längst till vänster Långbron och Savela gård, längre fram vid landsvägen Widnäs gård. I bakgrunden kronofogden Jean Holms boställe, och gården Jungsborg, som fått sitt namn efter länsman Jung, samt längst till höger häradshövdingensbostället Trolleborg. Akvarell av Conrad Sovelius, från omkr. år 1870.

Stadens första stenhus

1806 / Joachim Donner

"Societetshuset"

Societetshuset

Joachim Donners hus

1898

Andra våningen
tillbyggdes av Adolf
Rothof år 1898

Bilden tagen före
mejeribrons bygge 1905

"Donnerska stranden"

1901

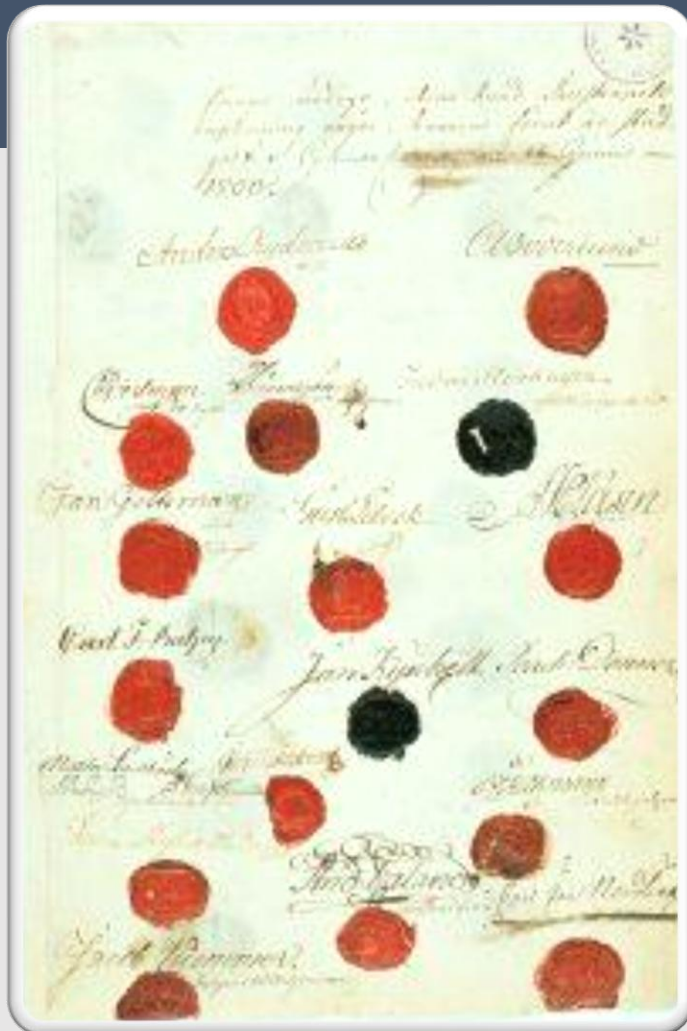
KOKKOLA.

"ALEA" V-1901

Sällskap grundas - Lärdom och Förnöjelse

Grogrund för nya aktiviteter

Läsesällskapet

Läsesällskapet i Gamlakarleby grundades 1800. Stiftelseurkundets första undertecknare var prosten Anders Chydenius.

Sällskapsklubben
1828

KLONINGSFENOMENET
Man samlades, fick höra nyheter om nya tilltag, man dryftade, formade och beslöt att själv göra samma.

1842

55 borgare

53 hästar

315 kor

Statistik öfver Gamle Carleby

Invånare år 1842	2374
Skeppare	36
Sjömän	396
Hantverkare /Borgare	55
- sysselsätter Gesäller och lärlingar	58
Fartyg	28
Skeppsvarf	2
Tillverkning af tobak	1
Hästar	53
Kor	315
Värdshus	1
Brandvården	4 st brandsprutor med tillbehör 8 brandvakter 1 skorstensfejare

Ca 20%

254 tomter, 3 st stenhus, 250 trädhus, kyrka i träd uppförd 1655
Rådhus, Skolhus, Spruthus samt Tull- Våg- och Packhus

Mitten av 1800-talet var utmanande för stadens handelsmän och invånare

- **Krimkriget 1853-1856**

Ryssland mot Storbritannien, Frankrike, Sardinien och Osmanien

- **Slaget vid Halkokari 1854**

Ledde till att sjöfarten försvårades och handeln avtog

- **Stadens centrum brinner 1860**

- **Missväxt och hungersnöd 1866-1869**

Näst fattigaste landet efter Irland i Västeuropa

- **Emigration**

Många unga väljer att fly undan rysk militärtjänstgöring

Slaget vid Halkokari

Krimkriget ledde också till att sjöfarten
avtog och därmed också handeln

Tavla av J.Knutsson

1854

Anders Donner och Matts Kankkonen
utmärker sig och kejsaren befallde
konstnären Wladimir Swertschkoff att
måla deras porträtt.

Från originalritning år 1855

För bedrifterna vid Halkokari kallades Donner och Kankkonen av Kejsaren till St.Petersburg där de fick motta förtjänstmedaljer och bli avportretterade. Konstnären Wladimir Schwerzkoff målade porträtt av dem år 1856. Finns numera i presidentens slott.

Ritningen är i Håkan Ahlnäs ägo

Visa för Soldater under Krimkriget

J. Knutssons tavla berättar om slaget vid Halkokari.

*Stolte över denna bragden, varåt Kristne ropa fy,
kursen satts till södra trakten, styrdes in vid Carleby.
Men där blev det slut med äran, folk där fanns som vakta tjäran.
Sjung fallera:*

*Hett det blev vid Halkokaret, fienden skall där i land,
blodet flöt för ty försvaret, ledes av en säker hand.
Mer än hundra engelsmän fingo där sitt respass hem.
Sjung fallera:*

Källa:
Upptecknat år 1857
av Anders Skullberg
Granöboken 2009

I wonder if Prince William ever figured out what kind of practical joke he was subjected to?

Cambridgen herttuan vierailu / Visit of Prince William

Matti Kankkonen's portrait in the background when Prince William visits Niinistö in 2017

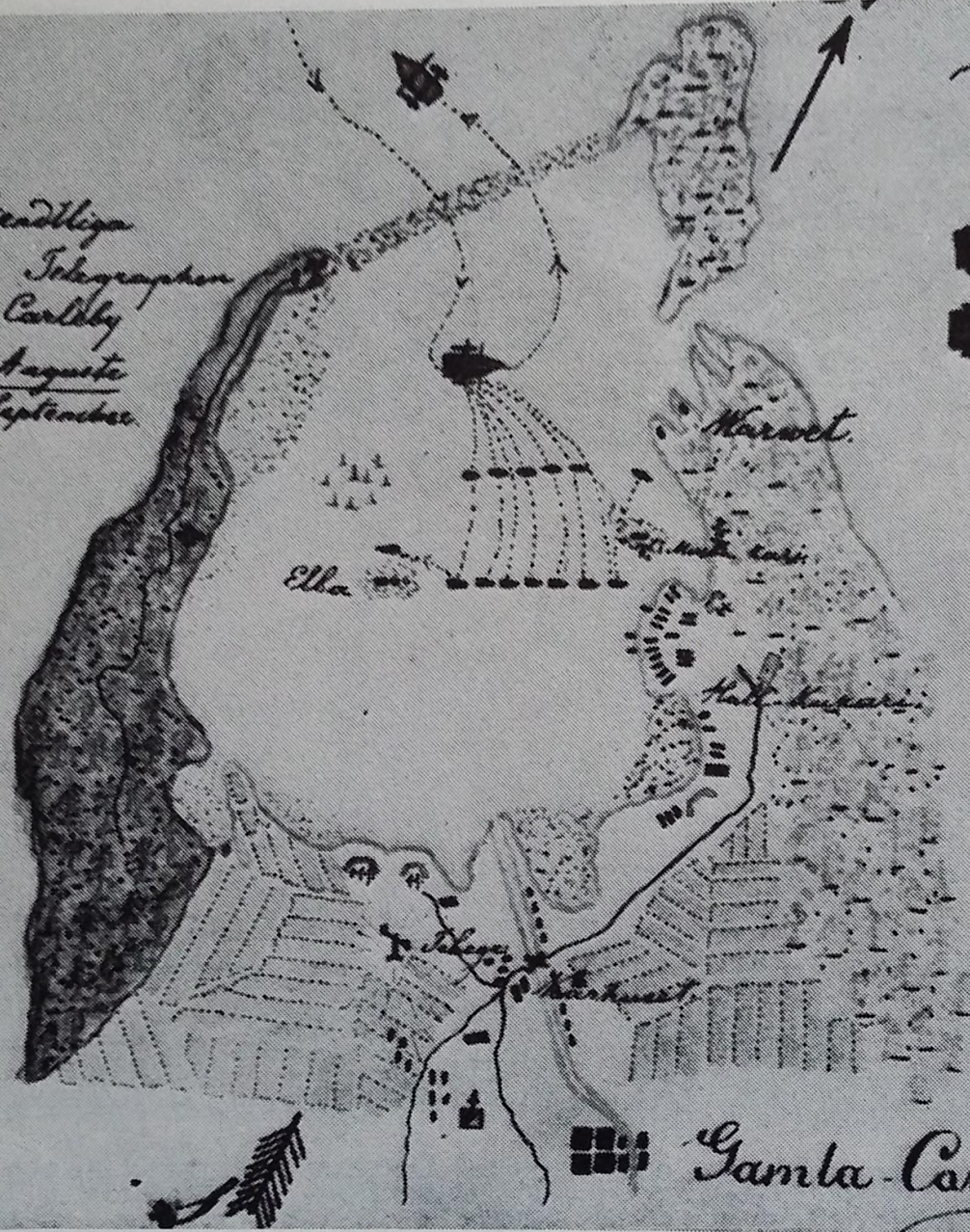

Målning av Owe Åsvik 1984

Carta

Ställningen öfver frädliga
Telegraphen
bortgen, nära Gamla-Carleby
stad, år 1855 den 21 Augusti
2 September

2.9.1855

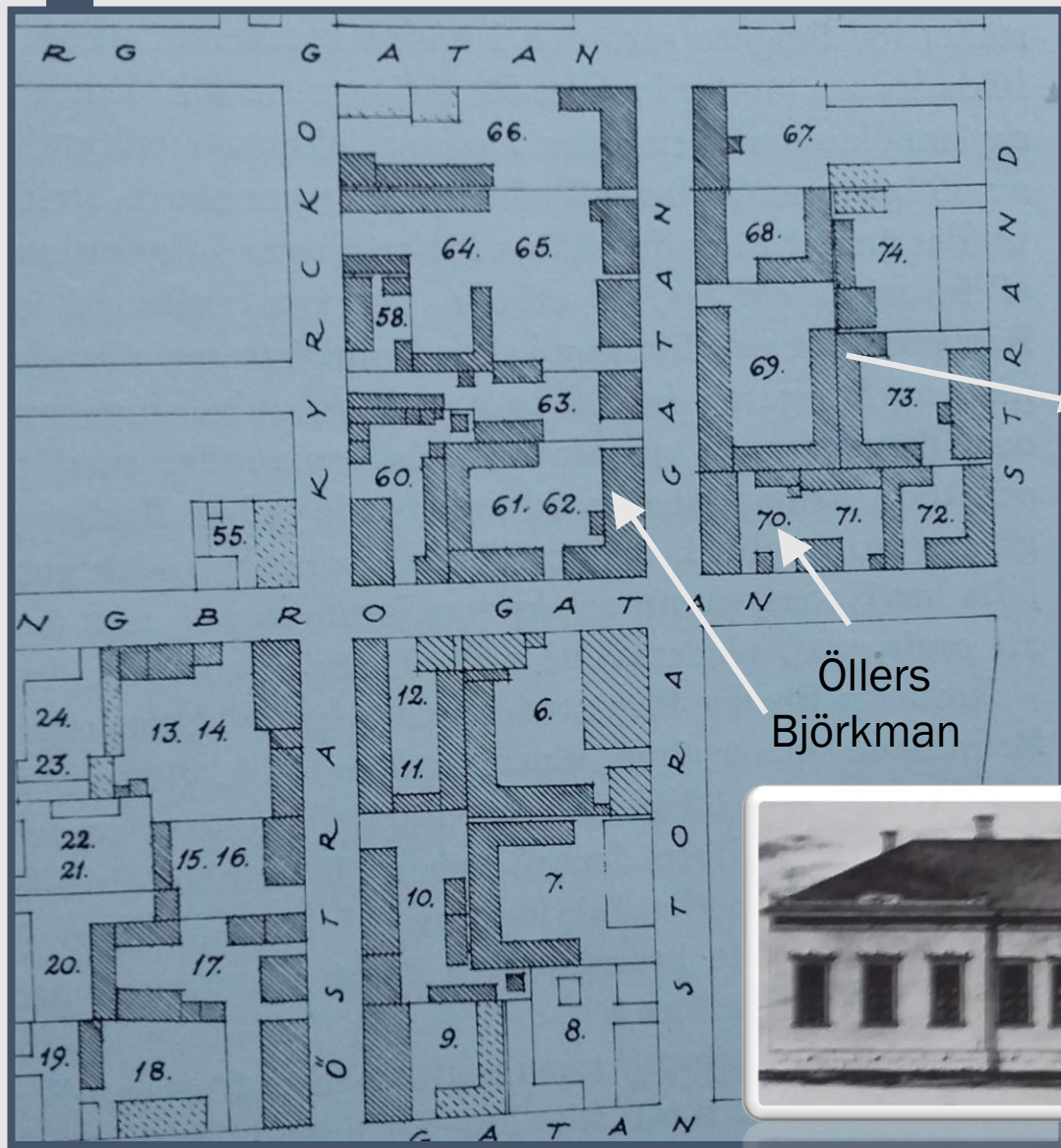

Förklaring på Retningen

- — * — — — —
- 1^{sta} Position
- 2da " " " " " "
- 1^{sta} " " " " " "
- 2da " " " " " "
- 1/2 comp. Finska Skarpskyttar
- Linie Compagnierna
- Kosfäror.
- Stödda Finska Skarpskyttar

Bild 168. Karta över den s.k. träffningen vid Davidsberg den 2 september 1855.

Stadens centrum brinner i december 1860

Fyra kvarter i den förnämsta stadsdelen med 24 av stadens bäst byggda gårdar brann ner. Stadens affärscentrum förstördes.

Systrarna Rosa och Evelina Kyntzell överlät sina tomter till staden med förbehåll att de upplåts till "allmän promenad" - Chydenius parken idag.

Stadscentrum brinner 1860 - Brandvakten skärps

Varje hela timslag skulle brandvakten sjunga i gathörnen, på en hög och entonig melodi.

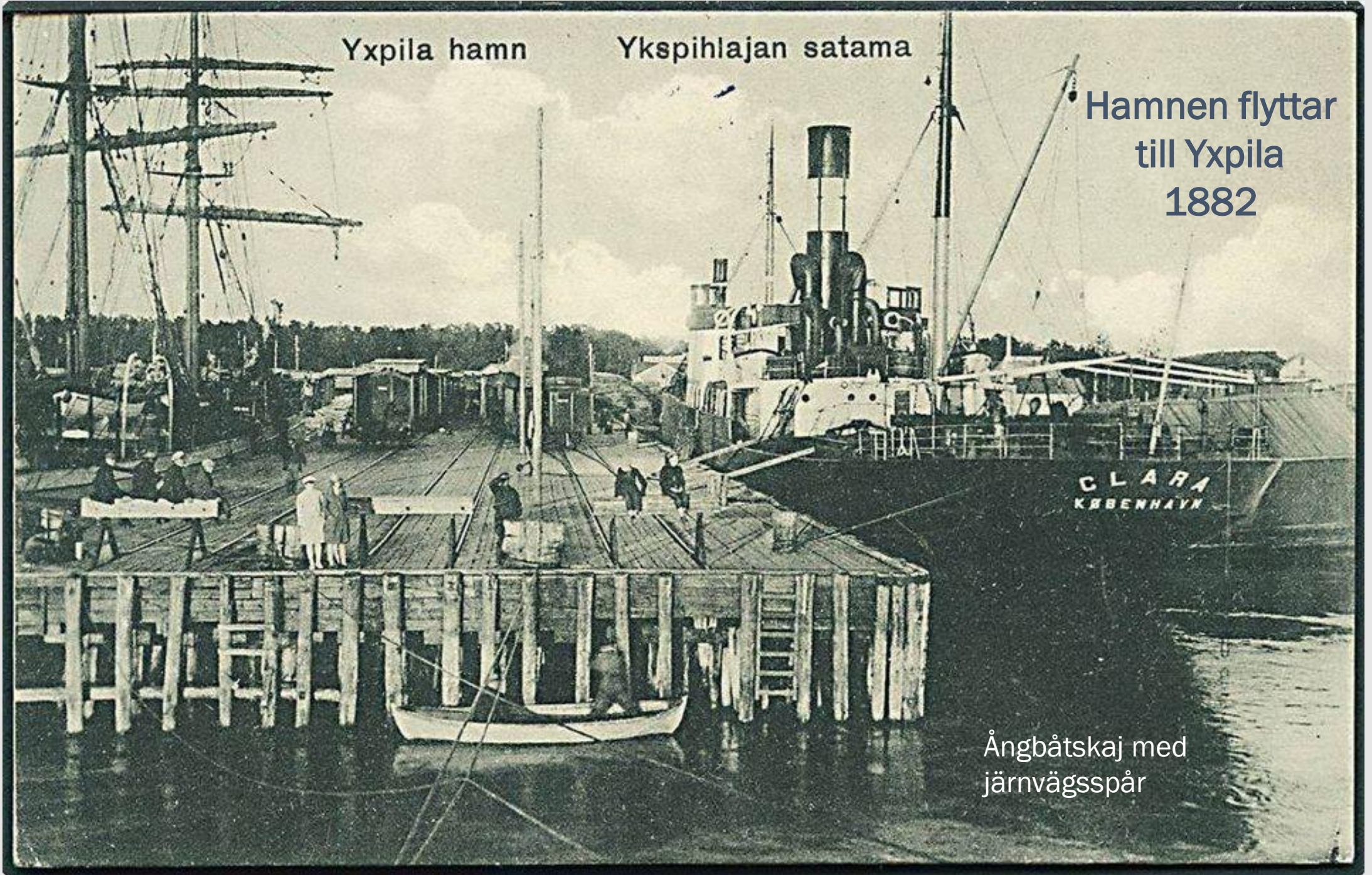
”Klockan är nio slagen, Guds milda och mäktiga hand, Bevare vår stad från eld och brand. Klockan är nio slagen.”

Yxpila hamn

Ykspihlajan satama

Hamnen flyttar
till Yxpila
1882

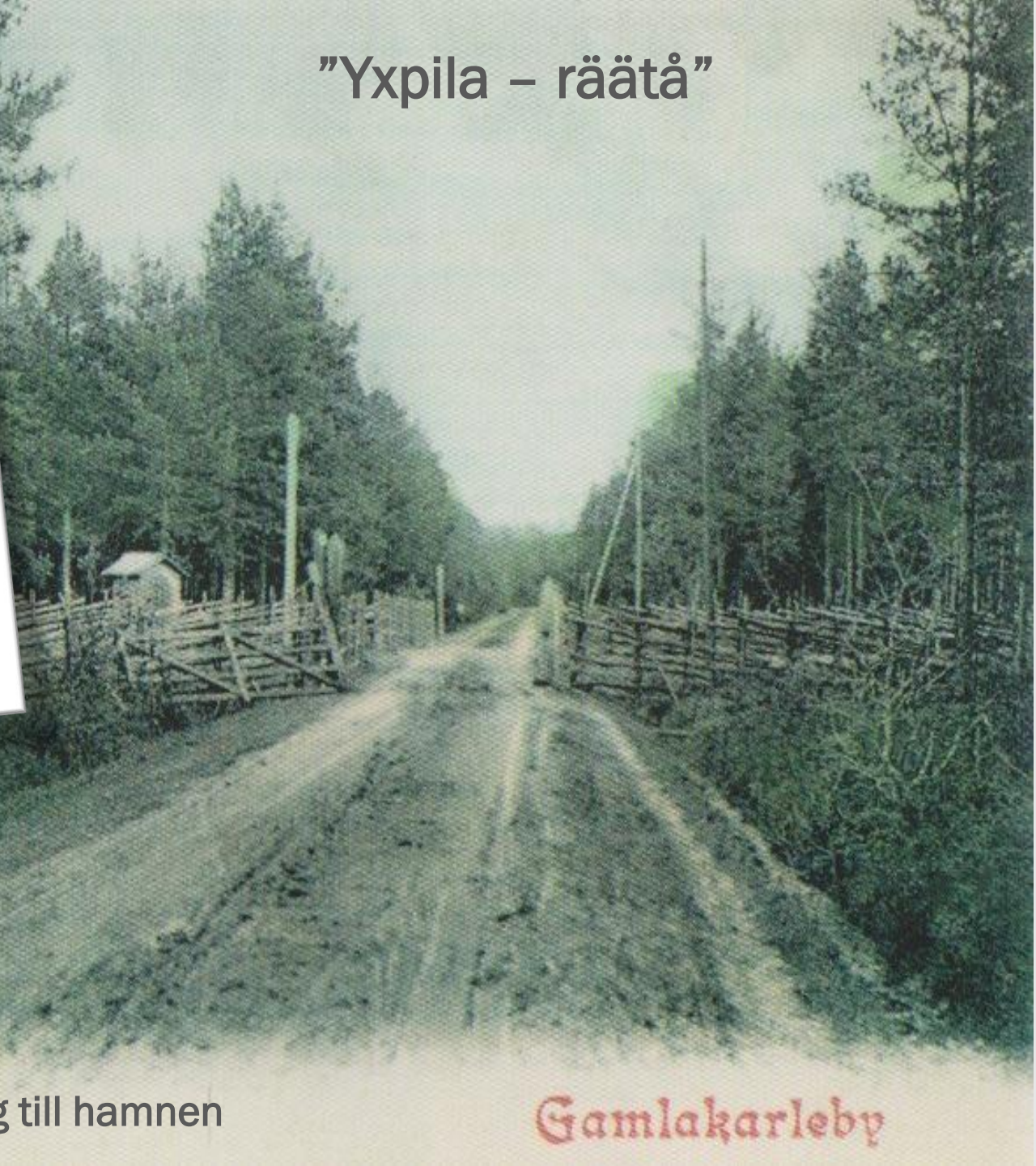
Ångbåtskaj med
järnvägsspår

"Yxpila - räätä"

Gamlakarleby
KORRO
Grind vid Yxpila vägen. - kl. 6.20. M. J. J.
Voräja Yxspilajan tiellä. -
Rieser kamman lördag morgon
Har ännu dögar raskat på
Var väl stämt och till. När betydligt ledant
E. & A. Axelqvist.

Grindvakten Matts Jakolin
övervakar trafiken till
Yxpila
1902

Wägen till Yxpila

Förbättrad väg till hamnen

Gamlakarleby

Världens nordligaste telefonförbindelse

1800-talet

Telefonlinje mellan Rådhuset och Yxpila 1878

1878

- Två år efter att Graham Bell uppfunnit telefonen, tar man i Gamlakarleby i bruk världens nordligaste telefonförbindelse.

Joel Sandkvist i fjärrsamtal

Skeppsredarnas och Varvens nedgång

Från träbyggda segelskepp till ångdrivna järnfartyg

I det lilla Gamlakarleby klarade man inte av att hållas med i den enorma tekniska utvecklingen efter ångmaskinens tillkomst både på land och till havs.

Det sista träbyggda segelskeppet

Fyrmastade skonaren

"Yxpila"

Ritad av Gösta Kyntzell

1919

Ett sista skepp...

Gamlakarleby Skeppsvarf

Sjökapten Helge Heikkinens samling.

Det hjälpte inte att längta tillbaka– man blev tvungen att finna nya möjligheter

”Majestätiska var dessa fartyg och modiga var dessa män, men då ångmaskinen uppfanns, då ångloken började dra efter sig långa rader av vagnar, då järnbyggda ångfartyg började klyva världens hav utan hjälp av passadvindarna, förlorade Gamlakarleby's skeppsredare och skeppsbyggares segelfartyg konkurrensen.”

Den tekniska kunskapen saknades

1885

*Europas nordligaste
järnväg når
Gamlakarleby
24.10.1885*

Järnvägs-
stationen
Byggd
1884-1886

Arkitekt Knut Nylander

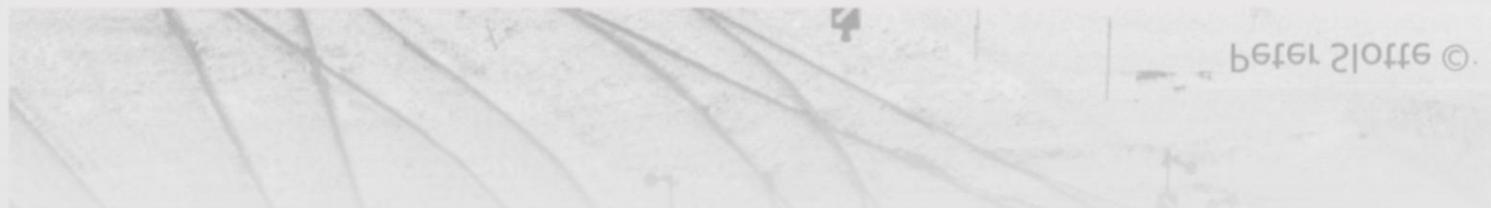

Järnvägsstation Gamlakarleby - Rautatie asema, Kokkola.

Järnvägsstation Gamlakarleby - Rautatie asema, Kokkola.

Transportstrukturen förändras

Från havstransport
till
järnvägstransport
1885

Byggsdes åren 1884-86
Arkitekt Knut Nylander

1887

TIDTABELL

Karleby

Yxpila

Karleby

Suomen Valtionrautatiet.

Aikataulu

Rokkolan kaupungin ja Yksipihlajan sataman välillä toistaiseksi
joka päivä kulkewille junille:

Aamujuna:		Iltajuna:	
lähtee Rokkolasta	flo 7,30 e. pp.	lähtee Rokkolasta	flo 7,30 j. pp.
tulee Yksipihlajaan	" 7,40 "	tulee Yksipihlajaan	" 7,40 "
lähtee sieltä	" 8,15 "	lähtee sieltä	" 8,15 "
tulee Rokkolaan	" 8,28 "	tulee Rokkolaan	" 8,28 "

Sitä paitse toimitetaan junia matkustajawaunujen kanssa tarpeen mu-
kaan ilman määrättyä aikataulua, joista yleisölle tieto annetaan lipun nosta-
malla Rokkolan asemalla ennen junan lähtöä.

Rokkolasia 31 päivänä Toukokuuta 1887.

Marik Ahnger.

Ånglokomotiv i Gamlakarleby

1958

Banområde med spårväxlar

1959

Peter Slotte ©

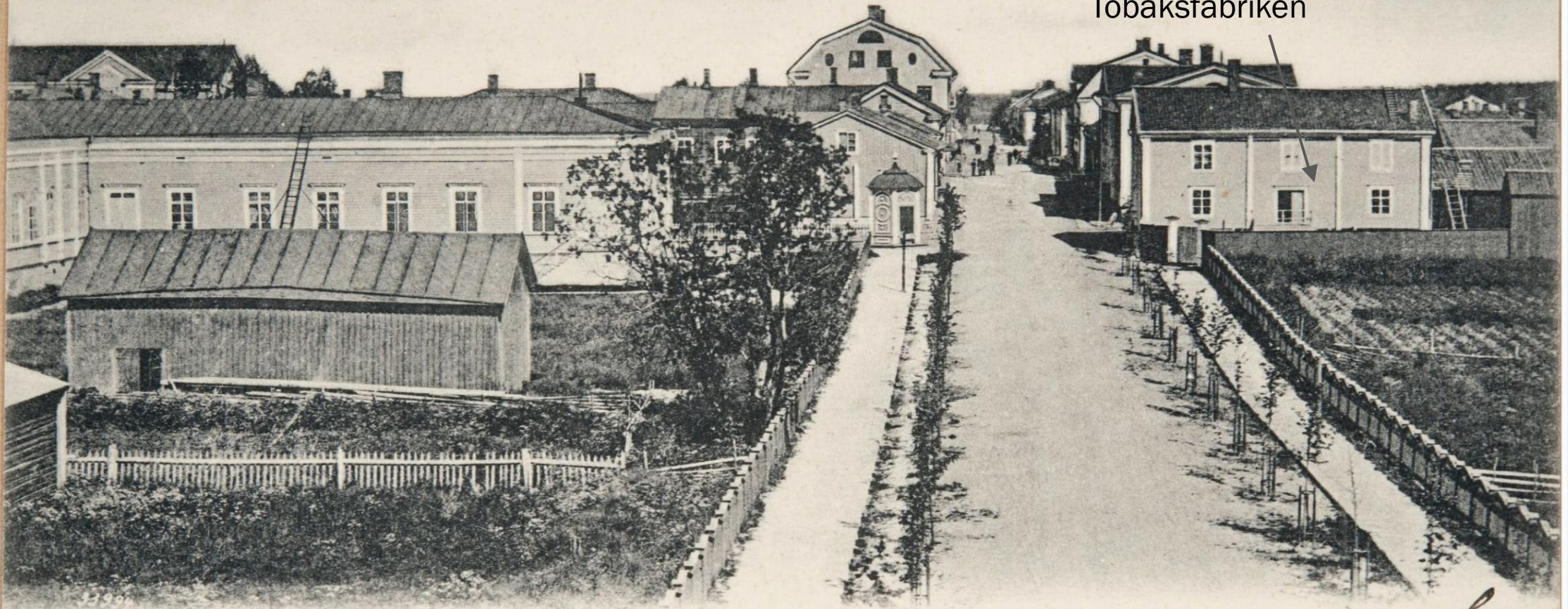
1907

Järnvägsstationen
Asema

J. Karleby den 4/10⁰⁷ Helsingfors
Satt för snart! Jag kom hit i går river i
söndag till J. Stad. Hur är det med karyorna
Juhani

Storgatan 1880-talet

Tobaksfabriken

Tobaksfabriken grundades av Anders Roos, Joakim Kyntzell, Rahms bröder, Riska och Lithen

Fabriken byggdes år 1763 och Fabriksgatan fick sitt namn efter tobaksfabriken.

Gamla Karleby - Kokkola 18/10

Therese Linné

Storgatan 1

Hotell Commerce

Brann 1893. Nuvarande Kokkolinna.

Hotell Commerce invid
Järnvägsstationen

Köpman L.Hasselblatt
byggde hotellet år 1891

Sällskapsklubben verkade i byggnaden

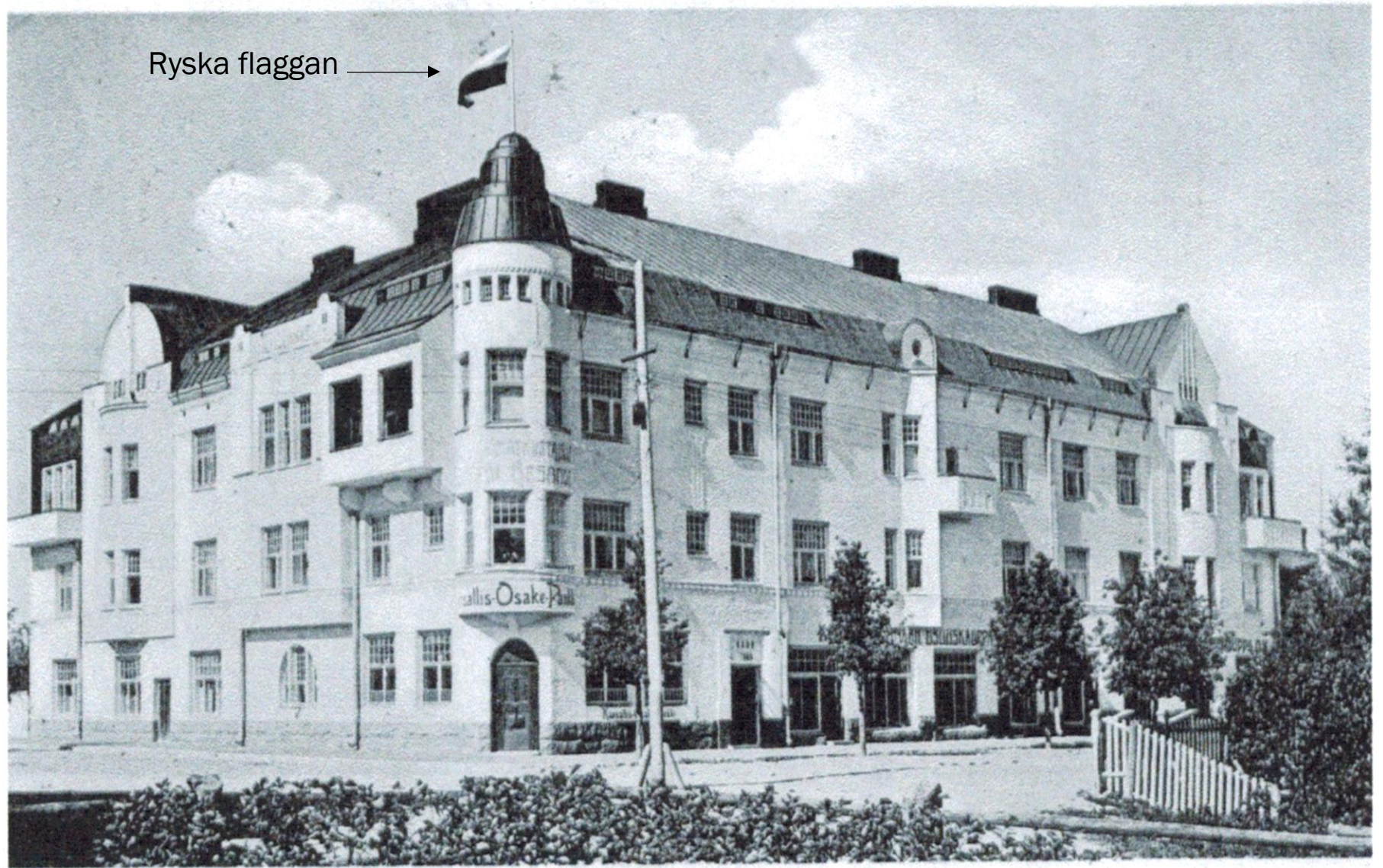
1909

KOKKOLINNA

Storgatan 1

Jugendhuset är
uppförd år 1908
enligt ritning av
K.Taipale och
K.A.Himanka.

Stadens första
våningshus och
första hus med
vattenledning

"Kokkolinna" 1909

"Kokkolinna" 1909

1900 - TALET

Självständighetens och krigens århundrade

Handelshusen försvinner och partihandeln tar över
Industrin utvecklas

Invånare i Finland år 1900 = 2 600 000 / sv.spr. 12,9%

Gamlakarleby

Årtal	Invånare
1900	2648
1920	4116
1930	5703
1950	13244
1960	16196
1970	20932
1977	33229
1990	34563

85,3% sv.spr.

1900 - TALET

Självständighetens och
krigets Finland

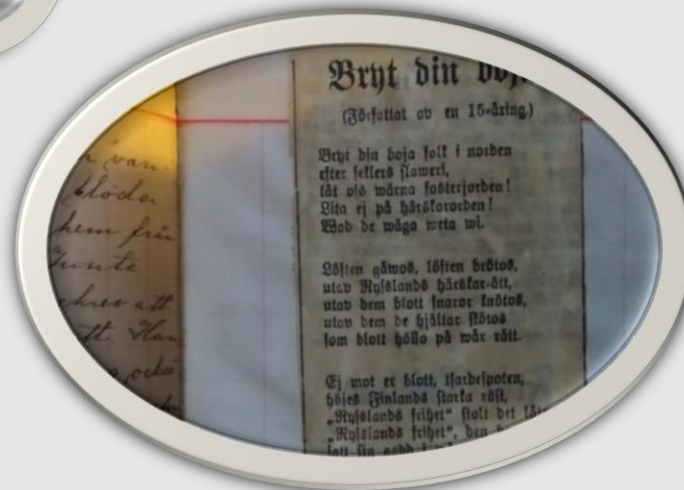

**Inbördskrigets första offer
i Gamlakarleby
16-åriga Jonas Jauckens föll för
en rysk kula den 29. januari
1918 i stadens befrielsestrid
mot rödgardisterna**

1918

Bryt Din Boja

Dikten som Jonas
Jauckens skrev 1 år före
han blev nedskjuten nära
Tullpackhuset mellan
Järnvägsbron och Västra
Parken

Bryt din boja av Jonas Jauckens:

*Bryt din boja folk i norden
efter seklers slaveri!
Låt oss värna fosterjorden!
Lita ej på härskarorden!
Vad de väga, veta vi.*

*Löften gävos, löften brötos,
utav Rysslands härskarätt,
utav dem blott snaror knötos,
utav dem de hjältar skötos
som blott höllo på vår rätt.*

*Ej mot er blott, tsardespoten
höjdes Finlands starka röst
Rysslands frihet stolt det låter
Ryssland frihet den har åter
satt sin gadd i våra bröst.*

*Bida icke, hör vår maning
medan det ännu är tid
säger icke er en aning
att det måste ske omdaning
uti godo - eller strid*

Jonas Jauckens
begravningståg

Inbördskrigets första offer i
Gamlakarleby
16-åriga Jonas Jauckens föll för en rysk
kula den 29. januari 1918 i stadens
befrielsestrid mot rödgardisterna

Begravningståget 8.2.1918. Bild: Vi Neristassbor r.f. /Karlebys hembygdsarkiv

1900-talet

En mångsidigare industri tar fart

Läderhantering

Metall

Båtbygge

Beklädnad

1900-talet

Handelshusen försvinner och partihandeln tar över

VAD HÄNDE MED HANDELSHUSEN ?

- **Rooska Handelshuset** gick i konkurs år 1881
- **Donnerska Handelshusets** verksamhet avtog under Carl Jacob Sixtus tid och upphörde i slutet av seklet. Otto Donner sålde stenhuset till Sällskapsklubben 1894 och släkten flyttade till Helsingfors.
- **Rahmska Handelshuset** upphörde också i slutet av seklet
- **Matts Hongells** verksamhet upphörde vid hans död och han hade testamenterat största delen av sin förmögenhet till förmån för stadens småbarnsskola på Packhusgatan 5

Hade Bruno Holm rätt i sin uppsats 1867 om att "odugliga ungdomar förslösat det som förfäderna hopsamlat"?

Partihandelscentrum under 100 år

På 1960-talet fanns 64 partiaffärer med 844 anställda

Kauppiainen Oy

Kesko Oy

Pohjanmaa Oy

Gamlakarleby
100 år som centralort
för partihandeln
1880-1980

Källa: Ett Företagsamt Folk

Många kända partiaffärer

Hankkija

Alfr. Björklund Ab

Granholm Oy Ab

KPO:s handelsresande Frans Jokinen

1933 Från hemsömning till serieproduktion

1933 - 1978

Gamlakarleby Handelskompani Ab (nuv. Anttila P-hus)

Kommerserådet
Edvin Franzén

20 symaskiner
1933

9500 kostymer
1938

Beklädnadsindustri med 3000 arbetsplatser

Kappor, kostymer

Regnjackor, skjortor

Läderjackor, handskar

1950-1990

Över 30
beklädnads-
fabriker

Serietilvirkning på 1940-talet

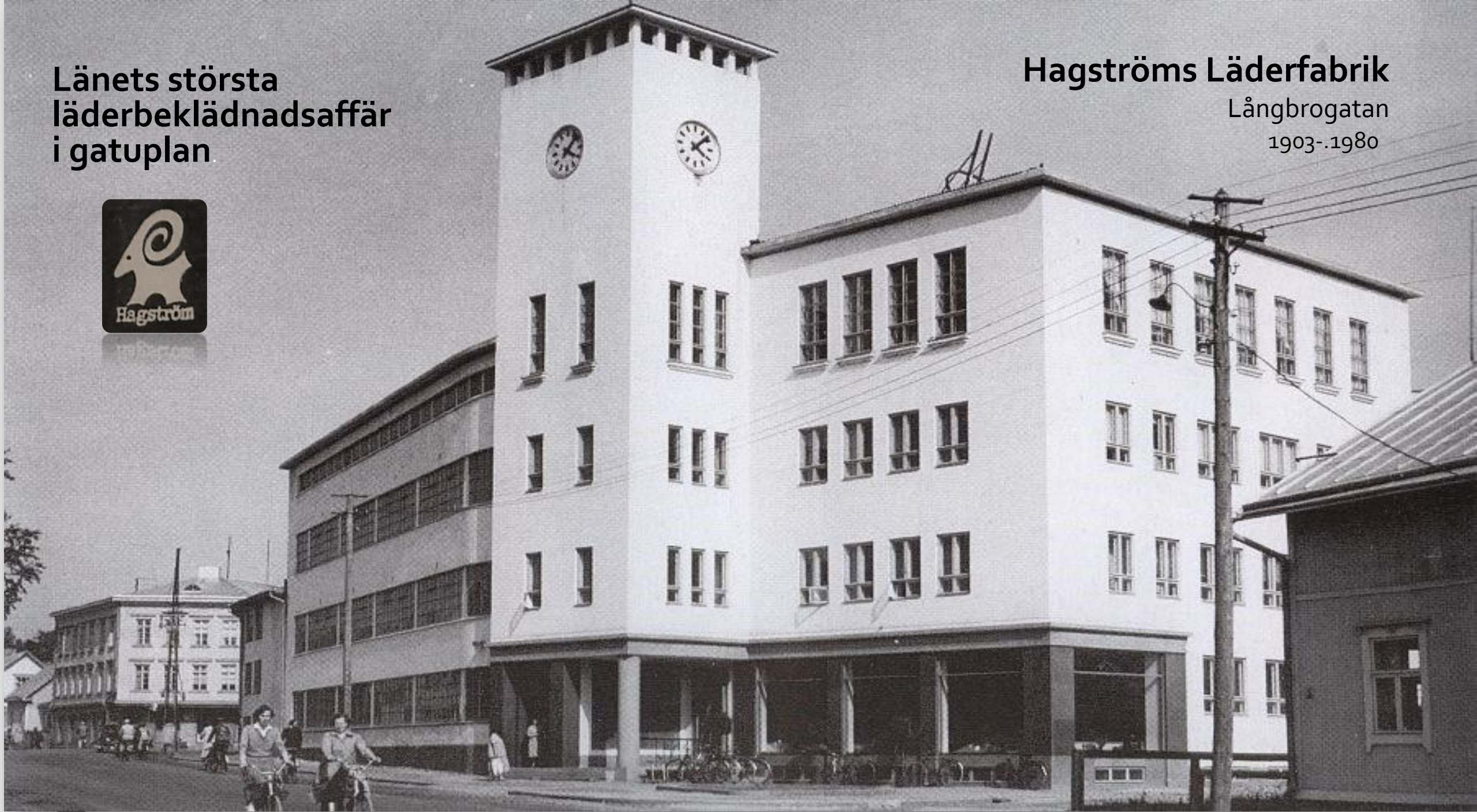

Länets största
läderbeklädnadsaffär
i gatuplan

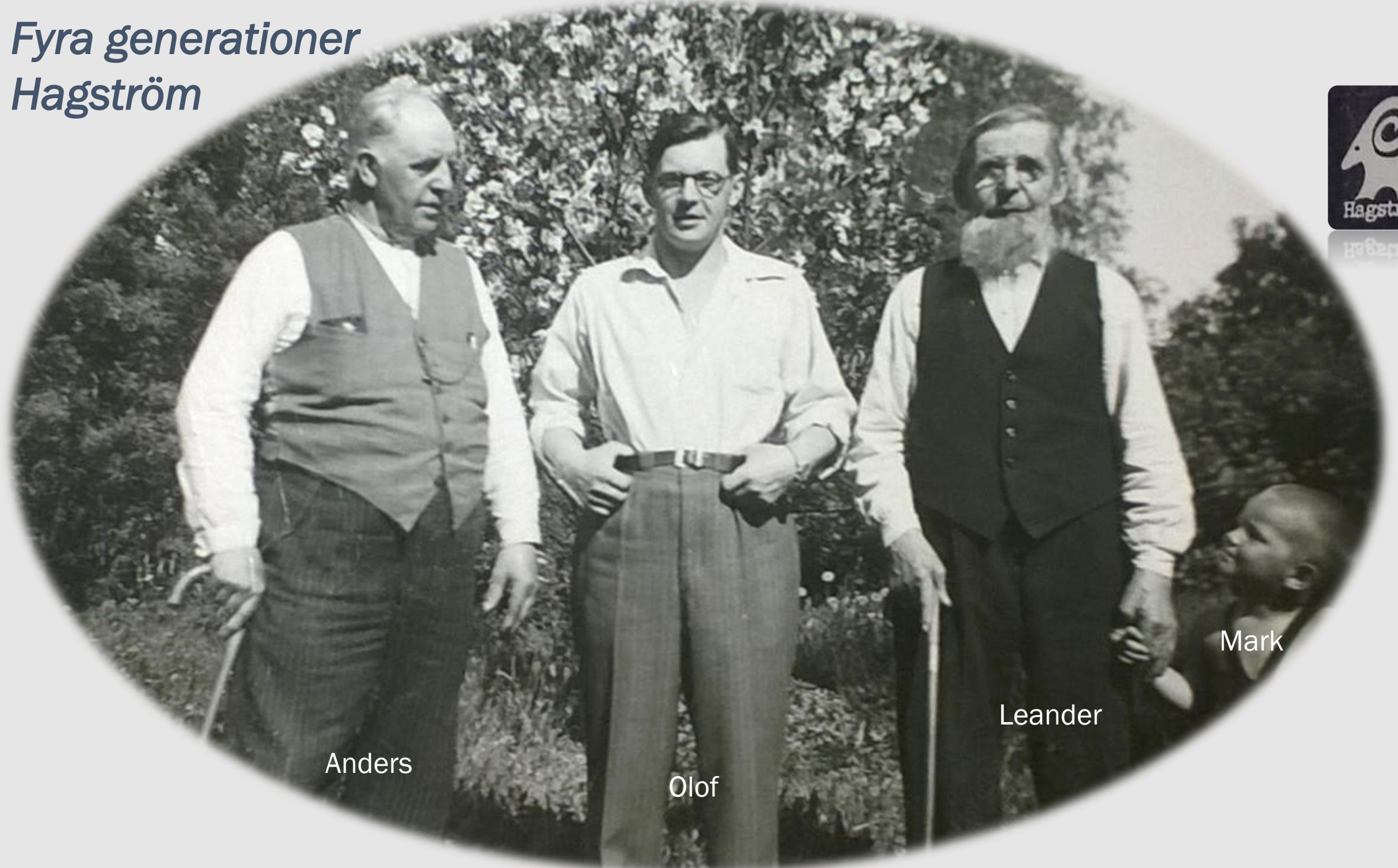

Hagströms Läderfabrik

Långbrogatan
1903-.1980

Fyra generationer Hagström

Anders

Olof

Leander

Mark

Hagström

Hagström

Hagströmin Nahkatehdas - Hagströms Läderfabrik 1956

Läderprodukter på 1950-talet

Gamlakarleby Kromläderfabrik
Rimmi
1920

År 1940 hyrde försvarsmakten fabriken
och började producera krigsmaterial.

Runar Slotte

Arbetare vid Kromläderfabriken

Indolas kardfabrik

Ernst Indola

Kardsättning i var och varannan stuga

Kardtillverkningen sysselsätter många i slutet av 1800-talet. Årsproduktionen uppgick till ca 100 000 kardor.

**De som inte arbetar med kardor syr handskar.
(300 000 – 1 000 000 par)**

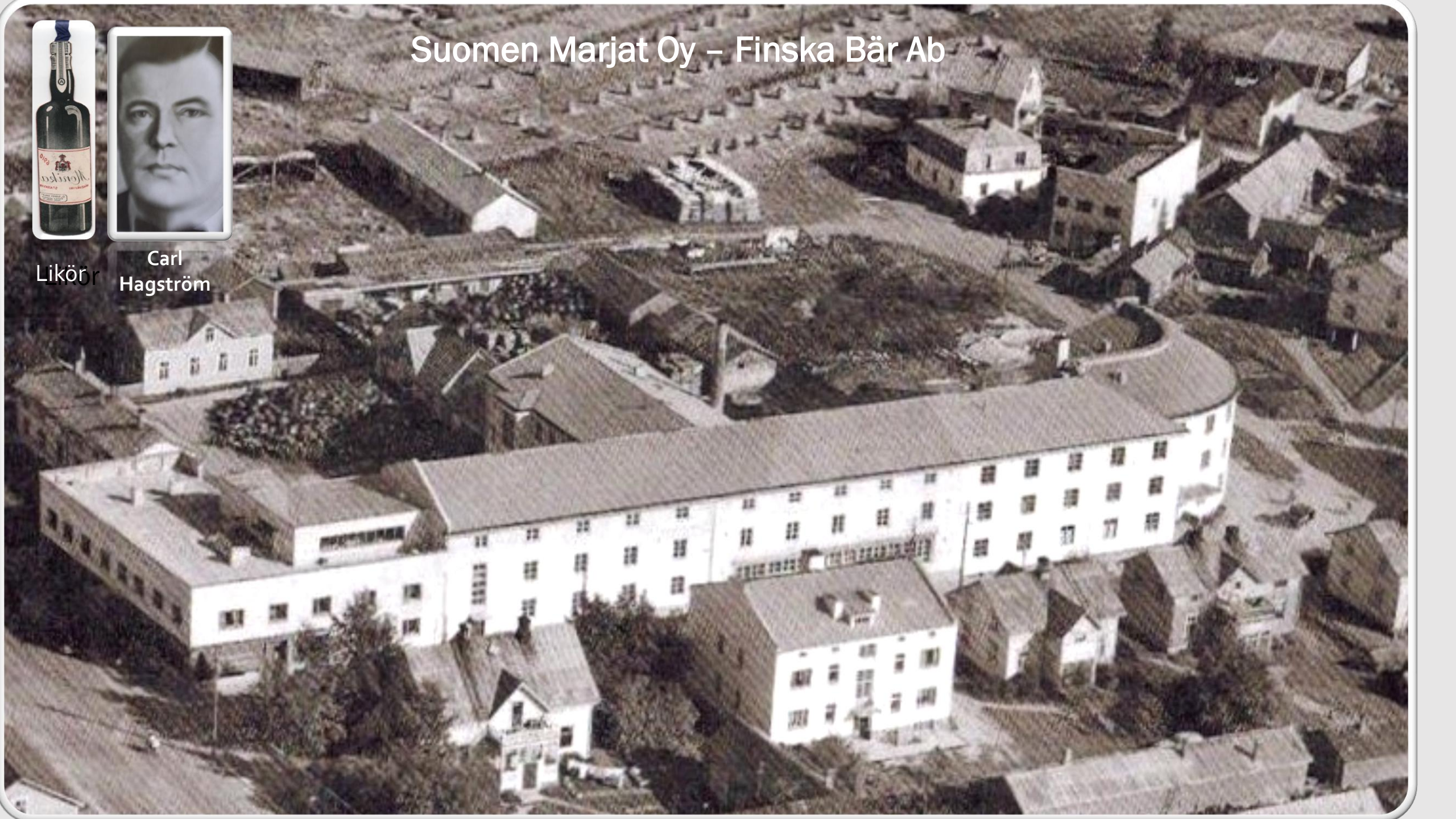

Suomen Marjat Oy – Finska Bär Ab

Likör

Carl
Hagström

Weljekset Friis Oy

Weljekset Friis Oy startar en metallverkstad i Yxpila år 1885
och ett repslageri år 1901
Företagen sysselsätter tillsammans ca 600 personer

Juhani
Pohjanpalo
(Friis)

Tuomas
Pohjanpalo
(Friis)

Matti
Pohjanpalo
(Friis)

Centrum för Bilhandel

**JOHTOTAHTI KAIKILLA
TEILLÄ**

MERCEDES-BENZ 190

**KOKKOLAN
AUTOLIIKE**

**Världsetta
år efter år**

Det är ett faktum ... mest såld i år ... mest såld i fjol ... och många år därefter ...

En världsbekänd motor
Chevrolet världens bästa motor
— starkare, snabbare, lösningsfärdigare
än någon annan motor som finns på marknaden.

Chevrolet personvagn
som utmärker sig för otvivelstannad
stabilitet, skönhet och kvalitet har
vunnit alla priser.
Personvagnen — den stora, världens
största bil — är ett av våra
stora.
Högkvalitetsmotorer tillverkas i
USA och är byggda och utrustade
med bästa material.
Chevrolet personvagnen ger styrningen
stabilitet, skönhet och kvalitet.
Chevrolet världsbekänd, världens
största bil — är ett av våra
stora.

Chevrolet lastvagn
Den kraftiga och snabba lastvagnen
är ett av våra största och mest
berömda verktyg. Den styras och
styras med personvagnens motor och
styrningssystem. Den är byggd
med samma kvalitet som våra
andra bilar.

Detta visar vad stolta Chevrolet-ägare redan vet:
Att Chevrolet betyder mera till för pengarna!

Ensom lösningsfärdighet ställer oslagbara krav
på Chevrolet konstruktörerna, som lyckats bygga
de bästa och mest lösningsfärdiga General Motors — världens
största industriföretag — bilar och lastbilar.
Varje år säljer vi över 27 miljoner Chevrolets.

Auktoriserad återförsäljare

**Gamlakarleby
Automobilaffär Ab**
Gamlakarleby

SUOMEN GENERAL MOTORS OY

En Berusande Period

Förbudslagen 1919-1932

Spritlangare

Uppfinningsrika langare

Dunkla affärer..

- Spritsmuggling
- Spritgömmor
- "Trokande"

5-4-32-10

Långa köer då Alko öppnar
5.4.1932 i Slottes hus

Landspolisen under förbudstiden

Långbrogatan
Hakalax polishäkte
1928

BROTT MOT FÖRBUDSLAGEN I VASA LÄN ÅR 1921

Utdrag ur tidningen Kokkola gällande brott mot förbudslagen under november månad år 1921

Totalt 216 brott uppdagades (Motsvarande antal för tidigare månader)

- 55 st hembrännerier förstördes
- 166 brottsliga fasttogs
- 280 liter brännvin beslagtogs, 3840 liter mäsik eller drank
- 518 liter utländsk sprit

Brotten fördelade enligt brottsgrad:

- Tjuvbränning 60
- Otillåten försäljning 59
- Sprittransporter 8
- Spritbränningsredskap 11
- Spritinhav 68

De brottsligas indelning enligt yrke:

- Bönder 29
- Torpare 25
- Skiftesägare 7
- Arbetare 86
- Övriga 19

Statistik

Hakalax införlivas 1931

Då Gamla Karleby stad grundades 1620 vid Ristrands by, gick stadsgränsen mitt i Sundet och Hakalax tillhörande Närvilä by förblev utanför.

Hakalax införlivades med staden år 1931 och sammanslagningen med landskommunen skedde år 1977.

Invånare

1930 = 5182

1935 = 7679

(gamla staden 3529, Hakalax 2873, Yxpila 1277)

Stadskarta 1932

1937

Stanken från
kloakerna som
rinner ut i Sundet
leder till att man
efterlyser en
generalkloak

Bilaga till
stadsfullmäktiges protokoll
3.6.1937

N:o 2.

Generalkloaken.

Hälsovårdsnämnden har till stst insänt följande skrivelse:

»Vid hälsovårdsnämndens sammanträde den 5 augusti upptogs till behandling den s. k. Sundfrågan. Stanken från Stadssundet, i vilket kloaker utmynna på flere ställen, har för varje år blivit allt värre för att denna sommar vara alldeles olidlig. Redan vid järnvägsstationen luktar det kloak, varför en främling ej får ett alltför gott intryck om de hygieniska förhållandena på vår ort. Värst är det dock för de stadsbor, vilka bo vid Strandg. och vid andra sidan Sundet, ty på grund av den vidriga stanken från Sundet är det för dem ofta omöjligt att vädra sina rum. Även om fönstren äro stängda, tränger lukten in i rummen, vilket medlemmar av hälsovårdsnämnden vid inspektion av Societetshusets matsal måste konstatera. Särskilt framträder stanken å Salutorget, vid vilket Hakalax kloaken utmynnar i Sundet invid brödförsäljningsstånden.

För att få en förbättring av detta svåra hygieniska missförhållande i staden har hälsovårdsnämnden år efter år anhållit, att den s. k. »generalkloaken» skulle byggas, men utan resultat. Hälsovårdsnämnden beslöt vid ovannämnda sammanträde enhälligt att i en skrivelse till Stadsstyrelsen yrka på generalkloakplanens förverkligande.

Gamlakarleby, den 18 augusti 1937.

Å Hälsovårdsnämndens vägnar:

Hj. Peder.

Ordf.

John Morelius.

t. f. sekr.

Krigstider

Tvångsinlösta fordon som är på väg till fronten

Torget 1942

KP husets bygge vid Långbrogatan 1941

Geografiska läget en fördel

1945-

Efter andra världskriget ville staten placera **viktiga industrier till västkusten**, möjligast långt från Sovjetunionens gräns

Storindustrin etablerar sig

1945 Rikkihappo Oy/Kemira

1962 Outokumpu Oy

Svavelfabriken och kraftverket

1967 *Koboltfabriken*

1969 *Zinkfabriken*

Skapar nya småföretags-nätverk i nejden

Flygtrafiken inleds

1960

Finnairs plan har landat på det nya flygfältet i Kronoby

DC-3

Färjförbindelsernas tid

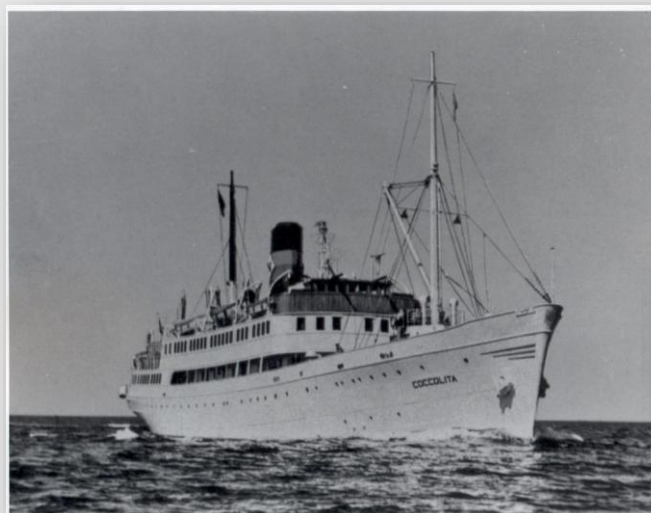
Med båt till Skellefteå och Härnösand

1960-1970

- Rederi Ab Bottenviken och M.Rauanheimo idkar färjtrafik till Sverige.

Bothnia 1960-1966

Coccolita 1967-1969

Oulutar 1967-1968

ms Bothnia

Öja sammanslås med Karleby landskommun 1.1.1969

Öja sammanslås
med Karleby 1969
711 inv 1968

ESSO –storbrand i Yxpila 23.5.1973

Bild: Kalevi Laakso

Bild: Karleby stad

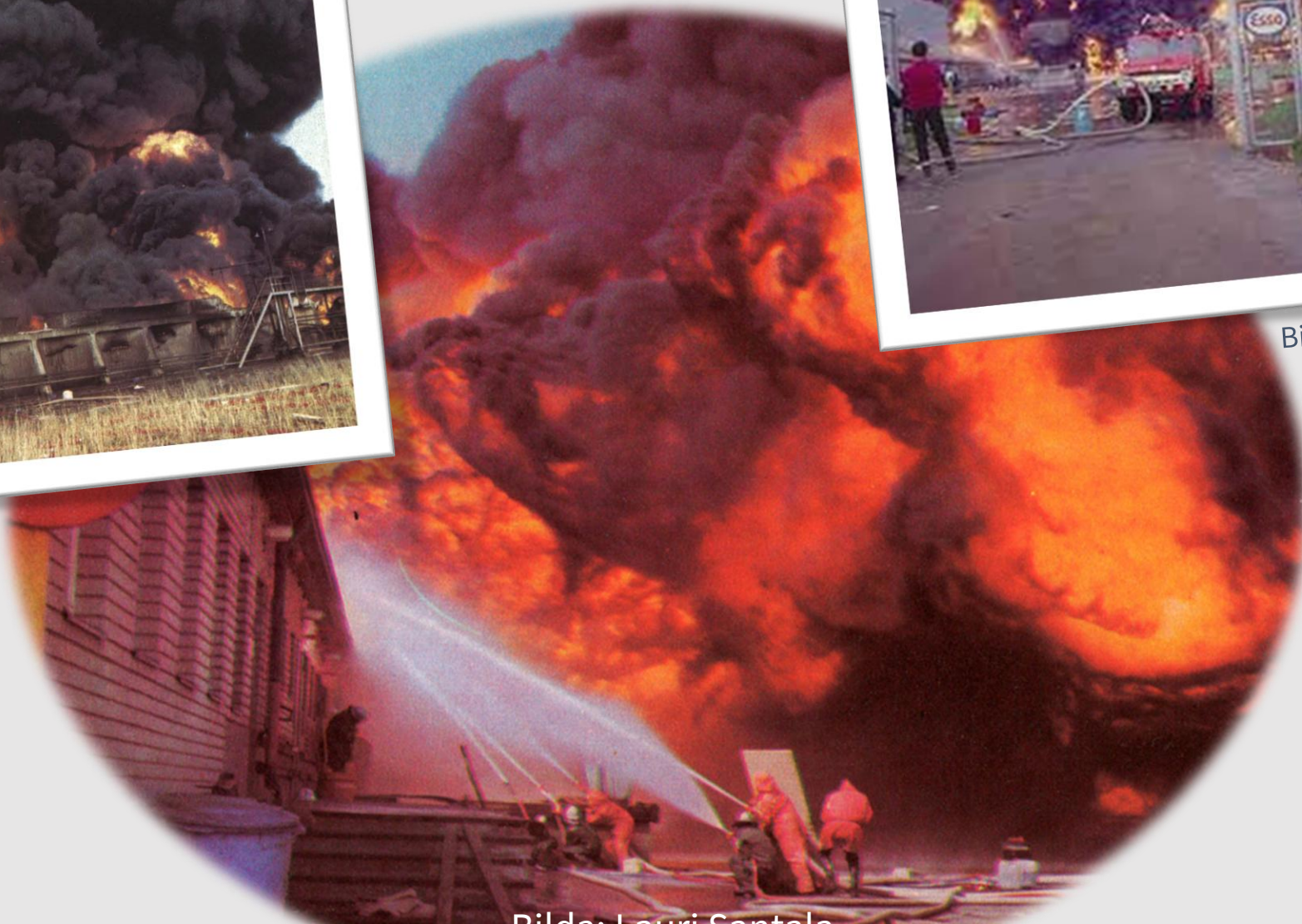

Bild: Lauri Santala

Essos oljeförrådsbranden i Yxpila, Gamlakarleby 23.5.1973

Branden fick sin början av en felaktig ventils överhettning och där förstördes ca. 10,8 miljoner liter av olika oljeprodukter. Detta är fortfarande Finlands största brand under fredstiden. Den svarta röken kunde ses på tiotals kilometers avstånd.

Bild: Eugen Söderström

Gamlakarleby och Karleby sammanslås 1.1.1977

Invånarantalet
stiger med 11 136
till 33 229 pers.

Landskommunens kansli
verkade här mellan åren
1972-1977

Fr.v. Henry Hassel, Ingmar Kåla,
Niilo Ahonen, Pentti Pulakka

Bror Hagström
Kommundirektör 1971-1976

GAMLAKARLEBY

Trots fundamentsbrevets text angående namnet Gamlakarleby, valde man att bryta mot historien och anta namnet Karleby vid sammanslagningen 1977

Gustaf II Adolf 7.9.1620:

*"Staden skall efter dänne dagh **Gamble Carleby** nembdh och kalladh bliffwa"*

"Wij befhale, att dhe hålla håndh där öffwer, att desse privilegier af ingen öfwerträdes."

Allt före 1977 är Gamlakarleby

Namnkommittén 12.3.2019 "Utdrag"

"Valet stod mellan namnbyte och ett alternativ där namnet Gamlakarleby förs fram mer än tidigare.

Det senare alternativet, som alltså vann, innebär att staden ska börja **använda Gamlakarleby när man talar om centrum**. Dessutom ska man uppmana både invånare och media att använda Gamlakarleby, i synnerhet då det gäller saker som skedde från att staden grundades 1620 och fram till fusionen med Karleby 1977.

- Vi vill ha slut på historieförfalskningen. Man talar om att det och det hände i Karleby på 1700-talet. Eller att Karleby grundades 1620.

Talar man om äldre tider ska alltså **Gamlakarleby** konsekvent användas då man avser staden.

Också på kartor ska namnet nu införas."

KARLEBY

KOKKOLA

KAARLELA

GAMLA-
KARLEBY

ÖSTERBOTTNINGEN

SÖNDAG 15 JANUARI

Stark nedtrappning för
konfektionsbranschen i Karleby:

**Över 2.000 jobb
bort under tjugo år**

SCAB går i graven och
Bankkrisen slår hårt mot de
valutalåns tyngda företagen

Ett hårt slag för arbetslösheten i Karleby som steg till 22%

Den bilaterala handeln med Sovjet upphör 1990 och påverkar hela beklädnadsindustrin.
Depressionen 1992 med valutakrisen sätter slutligen stopp för de flesta.

1990-
talet

3000 arbetsplatser och ett 50-tal fabriker försvann under det krisdrabbade 90-talet

Jaques Delors och Esko Aho 1994 i Karleby

Europeiska Unionen

1995

Finland blir EU-medlem

Karleby – Kelviå – Lohteå – Ullava sammanslås 2009

Vid årsskiftet går Kelviå, Lochteå och Ullava samman med Karleby stad. Den nya staden får 46 000 invånare.

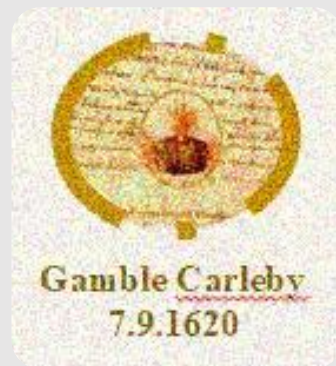
Kelviå
4594 inv.

Lochteå
2791 inv.

Ullava
1003 inv.

Gamble Carleby
7.9.1620

1620

GAMBLE CARLEBY

SKOLORNA I GAMLA KARLEBY

1694.

Pedagogiet
Renlunds museum

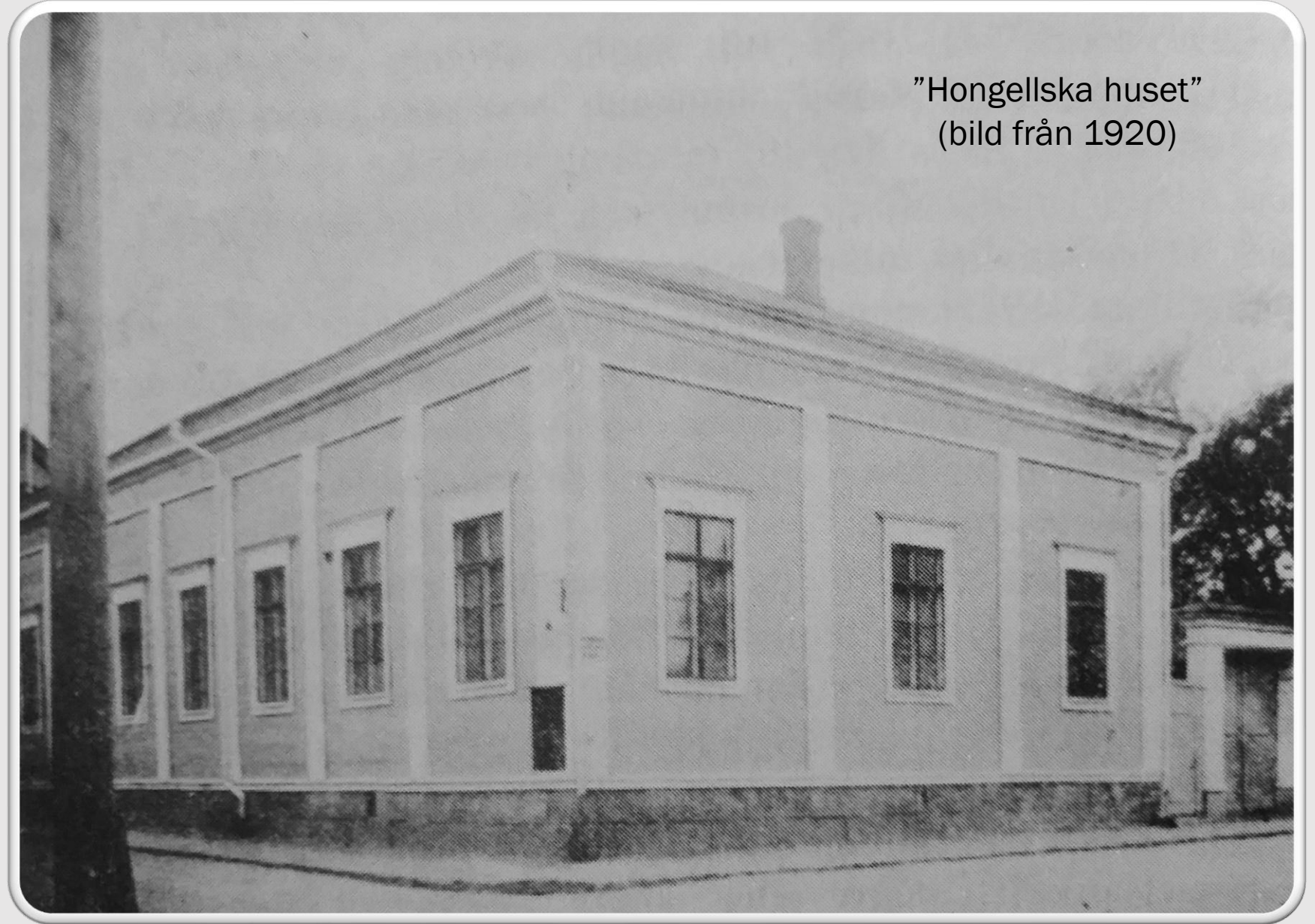

1839

Finlands första folkskola fanns i Gamla Karleby

År 1839 grundade och uppehöll kommerserådet Anders Donner och handlanden Matts Hongell undervisning för småbarn. Man uppförde ett eget skolhus 1846 för 80 barn. Man lärde religion, räkning, geografi och naturlära och barnen bestods på måltid.

*Källa: Renlunds skola 120 år
(doktor Sylvi Möller)*

"Hongellska huset"
(bild från 1920)

Småbarnsskolan i hörnet av Storgatan och Packhusgatan

Packhusgatan 5
Småbarnsskolan

Storgatan 1910

**Privata
småbarnsskolan**

Uppförd och
uppehållen av Anders
Donner och Matts
Hongell

**PAKKAHUONEENKATU
PACKHUSGATAN**

5

**YKSITYINEN PIENTENLASTEN KOULU
PRIVAT SMÅBARNSSKOLA
1846 – 1872**

**KANSAKOULU – FOLKSKOLA
1872 – 1930**

**SEURAKUNTAKOTI – FÖRSAMLINGSGÅRDEN
1930 – 1950**

**KANSAKOULU SOTAVUOSINA
FOLKSKOLA UNDER KRIGSÅREN
1943 – 1944**

**TILAPÄINEN KIRKKO – TILLFÄLLIG KYRKA
1958 – 1960**

**SVENSKA FÖRSAMLINGSGÅRDEN
1950 – 1991**

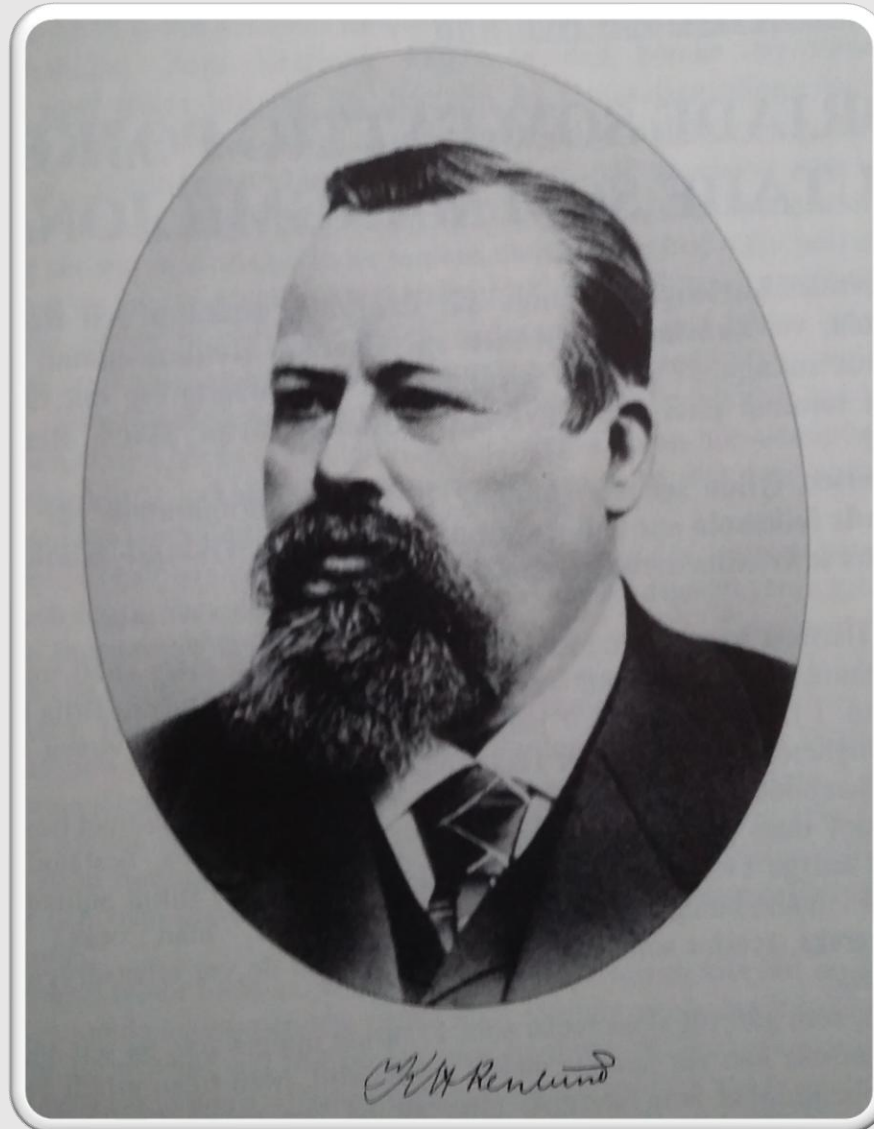
**KOKKOLA – HAKALAX RK
PERINNETOIMIKUNTA**

Renlunds Folkskola 1907
Valter och Ivar Thomé

Karl Herman Renlund

Mannen
bakom namnet
*Renlunds
folkskola*
och
”*Stiftelsen
Brita Maria
Renlunds
minne*”

19.3.1850-18.2.1908

K-H.Renlund

En av Finlands rikaste
affärsmän och
generösaste donatorer.

Som liten skolpilt lär han ha
sagt till sin mor:

*”tro mej mamma, Kokkola-
herran ska ännu ta mysso
av sej för mej”.*

Det finns skäl att göra det
ännu – sällan har så många
haft en enda människa att
tacka för så mycket.

(Kerstin Wiklund-Klinkman/1994)

**Chydenius både svenska och finska folkskola (Närvilä svenska skola)
Torggatan 4 - 1913-199(7)**

1913

“Närvilä skola i Gamlakarleby landskommun”

TORGGATAN 4

Chydenius folkskola

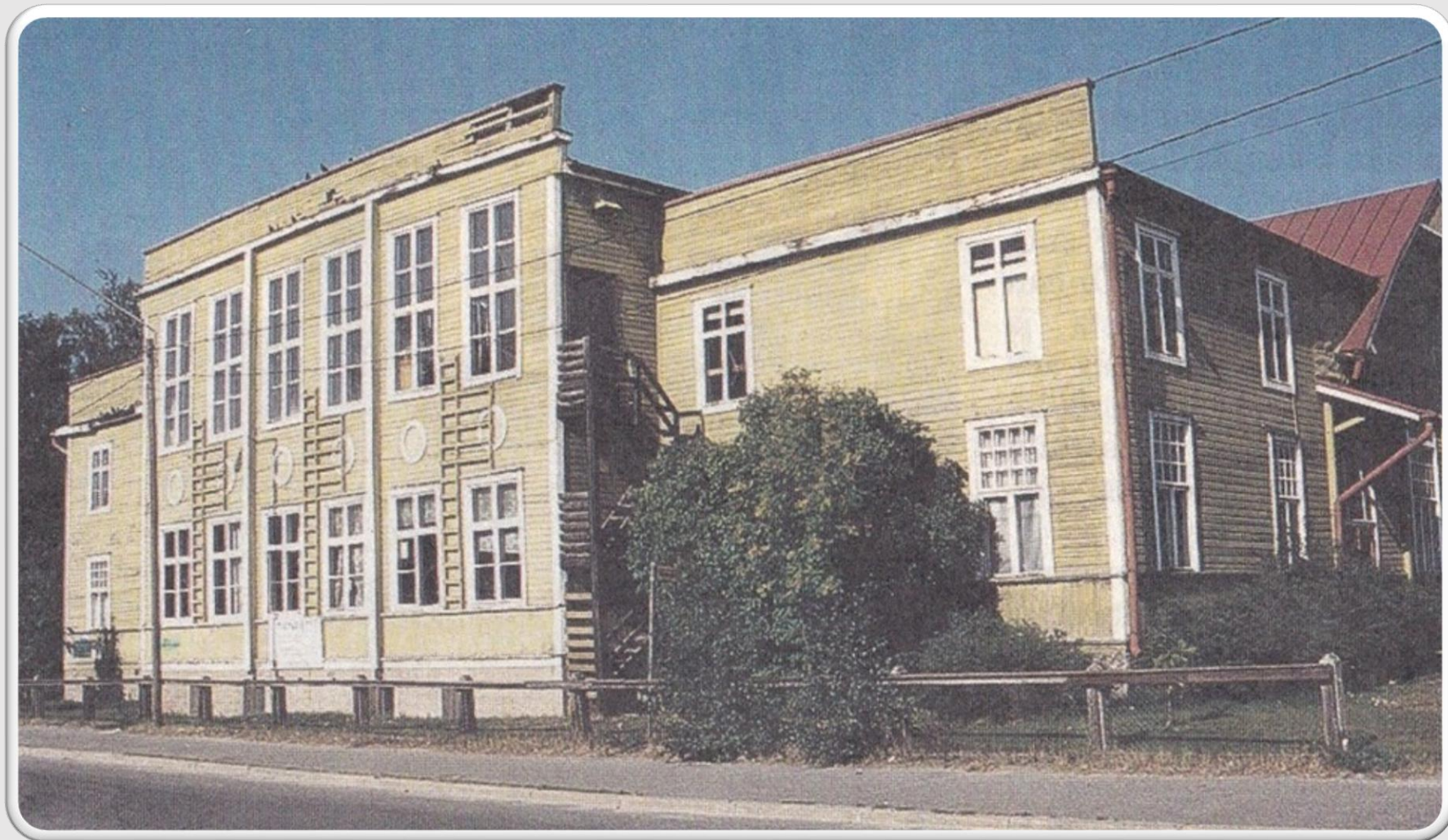
Ritad av Hjalmar Kåla, tillbyggnaden 1928 av Gunnar Indola. Fasaden ändrades 1935 enligt arkitekt Aulis Kalma.

Ursprungligen **Närvilä skola i Gamlakarleby landskommun.**

Svensk skola åren 1913-1946

Finsk skola åren 1946-1965. (-1997)

Byggnaden revs i slutet av 1990-talet.

Vanha yhteislyseo

1899-1954

Arkitekt L.J.Lindqvist

Gamlakarleby Svenska Samskola

Gamlakarleby Svenska Samlyceum (GSSL)
Ritad av arkitekt L.J.Lindqvist 1866

GSSL
1959

Peter Slotte ©

Skolan förstördes i branden år 1990

GSSL – branden
1990

Bild: Paul Stenman

HANDELSHUSENS
STORHETSTID
1700 - 1800

**SKEPPSREDARNA
FICK VIDGADE
VYER**

BORGARE OCH HANDELSMÄN

**Den fria seglationen gav
nya möjligheter**

Köpmän – Skeppare – Varvsägare

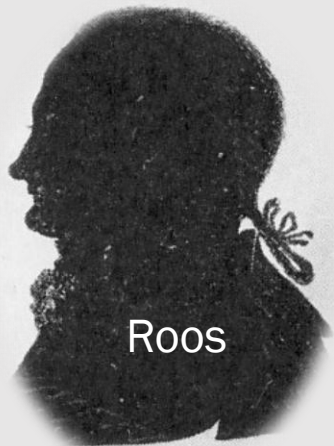

Handelshusen och Handelsmännen

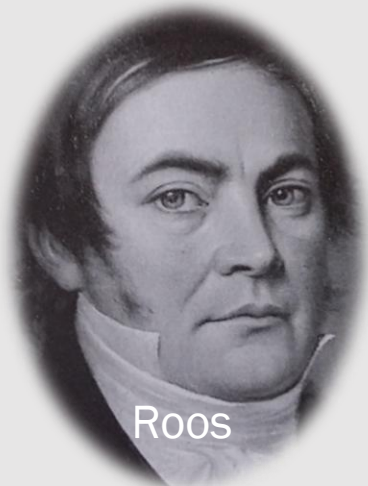
*Gamble
Carleby*

Rahm

Roos

Roos

Donner

Donner

Kyntzell

Forsén

Björkman

Björklund

Renlund

Vi Var Med Och Utvecklade Handeln

Handelns föregångare/ 1700-1800-talet

Lars-Eric Thylin / 2023

Borgarfruar och påverkare under 1800-talet

Maria Roos
Borgarfru
1787-1856

Brita Catarina
Favorin
1787-1828

Eglé Amalia Björkman
Affärskvinna
1816-1893

Charlotta
Sneckendahl
1835-1927

Matilda Olivia
Björkman f.
Sneckendahl
1856-1925

Maria Forsén
Rådmanska

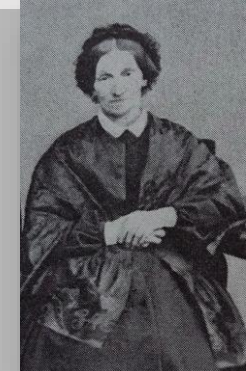
Hilma Kyntzell
Första kvinnliga
borgaren 1877

Alma Hongell

Renlund Brita Maria
1815-1874

Charlotta Boehm
f. Böckelman
1814-1908

Byggd 1813

Rooska Handelshuset

Från Finlands rikaste år 1800 till
konkurs år 1881

Anders Roos d.y.
1785-1842

Ärvde verksamheten av fadern
Anders Roos d.ä.
(1750-1810)

Handelshus

- Tjära, beck
- Salt, spannmål
- Trävaror

Skeppsrederi (10)

Skeppsvarv

Sågverksamhet

Tobaksfabrik

Yngsta sonen **Otto Herman** fortsatte med handelshuset men konjunkturerna försvagades och handelshuset gick i konkurs 1881.

Kejsar Alexander I besökte Rooska
gården 1819 med 10 st 3-spann

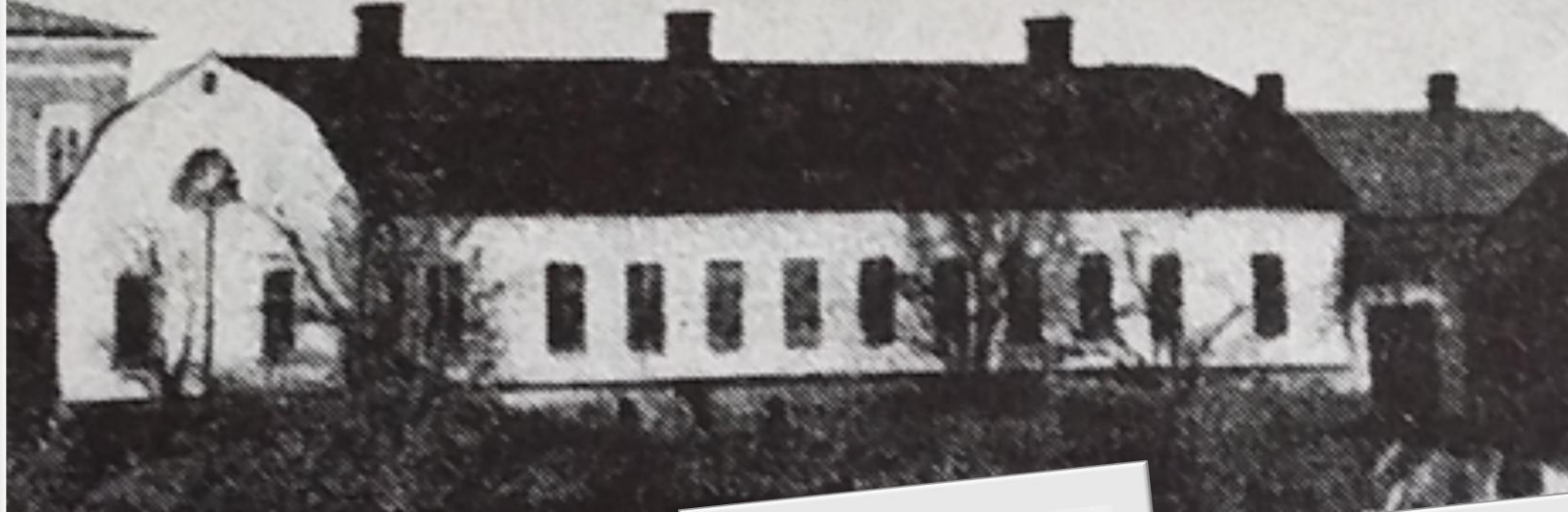

Tennis på Rooska gården

Donnerska Handelshuset

Från framgångsrikt handelshus
till Societetshus

Otto Donner sålde huset till
Sällskapsklubben år 1894

Stadens första stenhus 1806

Donner var enligt tidens sed ett mångsidigt handelshus, vars affärs-
verksamhet bestod av parti-, minut-, inrikes- och utrikeshandel, utrustning av
fartyg, tobaksspinneri, sågverksamhet samt framställning av beck.
Handelshuset upphörde efter Carl Jacob Sixtus död 1888.

Joachim Donner (1763-1822)

Jacob Donner(1804-1861)

Anders Donner (1796-1857)

Anders d.y. (1823-58)

Joachim Alexander (1827-92)

Carl Jacob Sixtus (1830-88)

Jacob Donner bedrev egen handel
i Mercurius-huset på Storgatan.

Handelshus

- Tjära
- Salt
- Trävaror

Skeppsrederi (8)

Skeppsvarv (Gamla V)

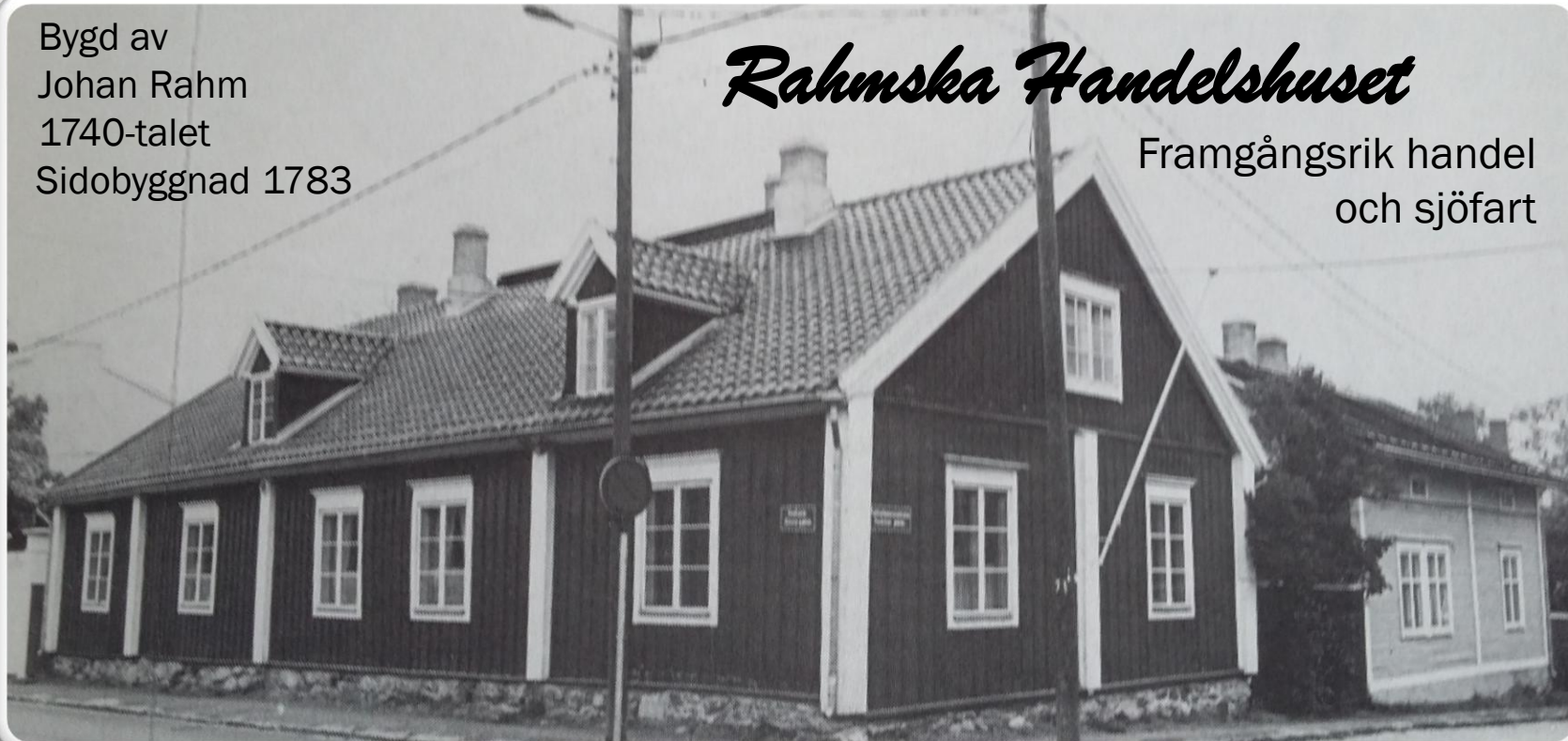
Sågverksamhet

Tobaksspinneri

Bygd av
Johan Rahm
1740-talet
Sidobyggnad 1783

Rahmska Handelshuset

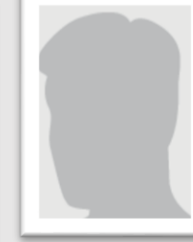
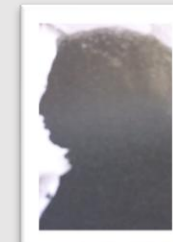
Framgångsrik handel
och sjöfart

Johan d.ä.

Henrik

Nils

Johan d.ä. Rahm (1687-1753)

Johan Rahm (1721-1783)

Erik Rahm (1726-1773)

Nils Rahm (1727-1805)

Henrik Rahm (1732-1799)

Henrik Rahm grundade eget handelshus år 1753
Blev en av stadens rikaste handelsmän

Henrik Rahms enda dotter Maria Elisabeth gifte sig med Anders Roos d.ä., och
förmögenheten övergick i Roos ägo genom arv.

Johan Rahm d.ä.:s alla fyra pojkar blev framgångsrika handelsmän.

Johan Rahm d.ä. inflyttade från Stockholm efter Stora ofreden. – 11 barn
Skapade Rahms Handelshus

Byggdes för Ost-Indiska
Kompaniet

Baron von Höpken 1759

Kyntzellska Handelshuset

Framgångsrik handel,
sjöfart och skeppsbygge

Anders Kyntzell
(1779-1849)

Jean Kyntzell
(1769-1827)

Johan Fredrik
(1796-1832)

Handelshus
Skeppsrederi (25 skepp)
Skeppsvarv (Gamla varvet)
Fastigheter
Tobaksfabrik (disponent)

Byggt 1801
Tredje våningen 1810

Bröderna Anders och Jean var språkkunniga, båda kunde förutom modersmålet också tyska och franska.

Jean Kyntzell
Johan Kyntzell
Gkby Handels
M.A.Slotte
"Slottes hörn"

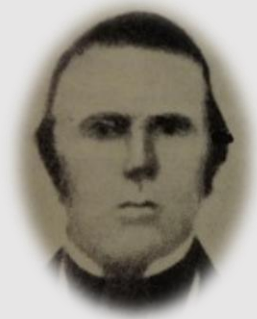
Arvingarna fortsatte med verksamheten till slutet av 1800.talet

Kyntzellska Handelshuset

Chydenius parkens tomt ägdes också av Kyntzell och testamenterades till staden med villkoret att en park grundas på tomten. (1860)

Ägdes ursprungligen av Jean(Johan) Kyntzell, (-1812) senare av sonen Johan Fredrik. (-1832)
Gamlakarleby Handels Ab
Köptes av M.A.Slotte som uppförde affärshus på tomten 1939. (Slottes hörn)

Eglé och Hans Björkman
(1816-1893) (1800-1858)

Handelshus
Skeppsrederi (4 skepp)
Skeppsbygge (Soldatskär)

Uppfördes 2 år efter den stora branden 1860 (nuv. Ermo-fastigheten)

Alfr.Björklunds partihandel

Alfr Björklunds Järnhandel

Alfr Björklund
1850-1922

Jakob Björklund (1821-1905) var den som år 1847 lade grunden till de Björklundska affärerna. Sonen Alfred grundade 1878 egen parti- och minutaffär, som blev Gamla Karleby's största.

*Öllers | Finniläs
Handelshus*

Gustaf Adolf Öller
(1819.1905)

Alex. Finnilä
Handelsman,
tobaksfabrikör

Alexander var bror till Jacob och Karl. Tillsammans bedrev de en omfattande tobakstillverkning. Alexander bedrev också en omfattande verksamhet i f.d. Öllers hus. Han uppförde år 1870 ytterligare två byggnader på tomten mellan Storgatan och Långbrogatan, med Tobaksspinneri, Bagar, Brygg och Drängstugor.

G.A. Öller
1819-1905

Alexander Finnilä
1841-1893

Öllers 1862
Finnilä
Prests

Forsénska Handelshuset

Johan Gustaf
(Jan) Forsén
1799-1874

*Handelsman, skeppsredare
och rådman*

*Jan Forsén hörde till de
betydelsefullaste
handelsmännen i
Gamlakarleby*

*Han ägde Brännvinsbränneriet invid Sundmun och blev också
känd för den stora kjolhandel som handelshuset bedrev.*

Bränneriet vid Sundstranden
Byggnaden finns numera på
Karlebygatan 38

Forsenska Handelshuset

Boehmska huset - Storgatan 6 ⁶

Byggd 1829

Böckelmans | Boehms Handelshus

- Handelsman Axel Böckelman
- Handelsman Alexander Boehm

- J.S Hongell
(1903-1927)
Köpte fastigheten
1917

Johan Sanfrid.
Hongell

Boehmska huset
Storgatan 6
Revs 1980

En viktig del av stadens historia går i graven..

Bild: Leo Torppa

Rådhuset
Gamlakarleby

Raatihuone
Kokkola

Byggdes 1839-1842
Ritad av Carl Engel

Anders Roos dy och Anders Donner samt Matts Hongell
deltog i byggandet med ansenliga dagsverken.

Rådhuset 1620-1842

Det nuvarande Rådhuset är fjärde i ordningen efter att det föregående brann år 1805.

Stadens första Rådhus låg ungefär på samma plats som det nuvarande. Det omtalas redan år 1634 och inom dess väggar fanns Stadskällaren som fungerade som borgarnas samlingsplats.

Det kunde gå livligt till. T.ex Pedher Mattsson hade år 1648 skrivit äreröriga ord om sin medborgare Carl Knutsson. För detta tilltag instämde han för rätta av sin trätobroder.

I rådhuset fanns även "stadens gömmo", d.v.s. häktet inrymt.

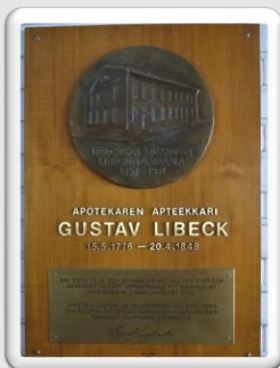
1810

Stadens andra stenhus

Libeckska Fattiglasarett

Sjukhuset inrymdes i övre
våningen (1853)

Byggd av Anders Roos d.ä. /
Gustaf Riska (svärson) som
sålde åt apotekaren Gustaf
Libeck. Han testamenterade
största delen av sin
förmögenhet för bildandet av
en lasarettfond.

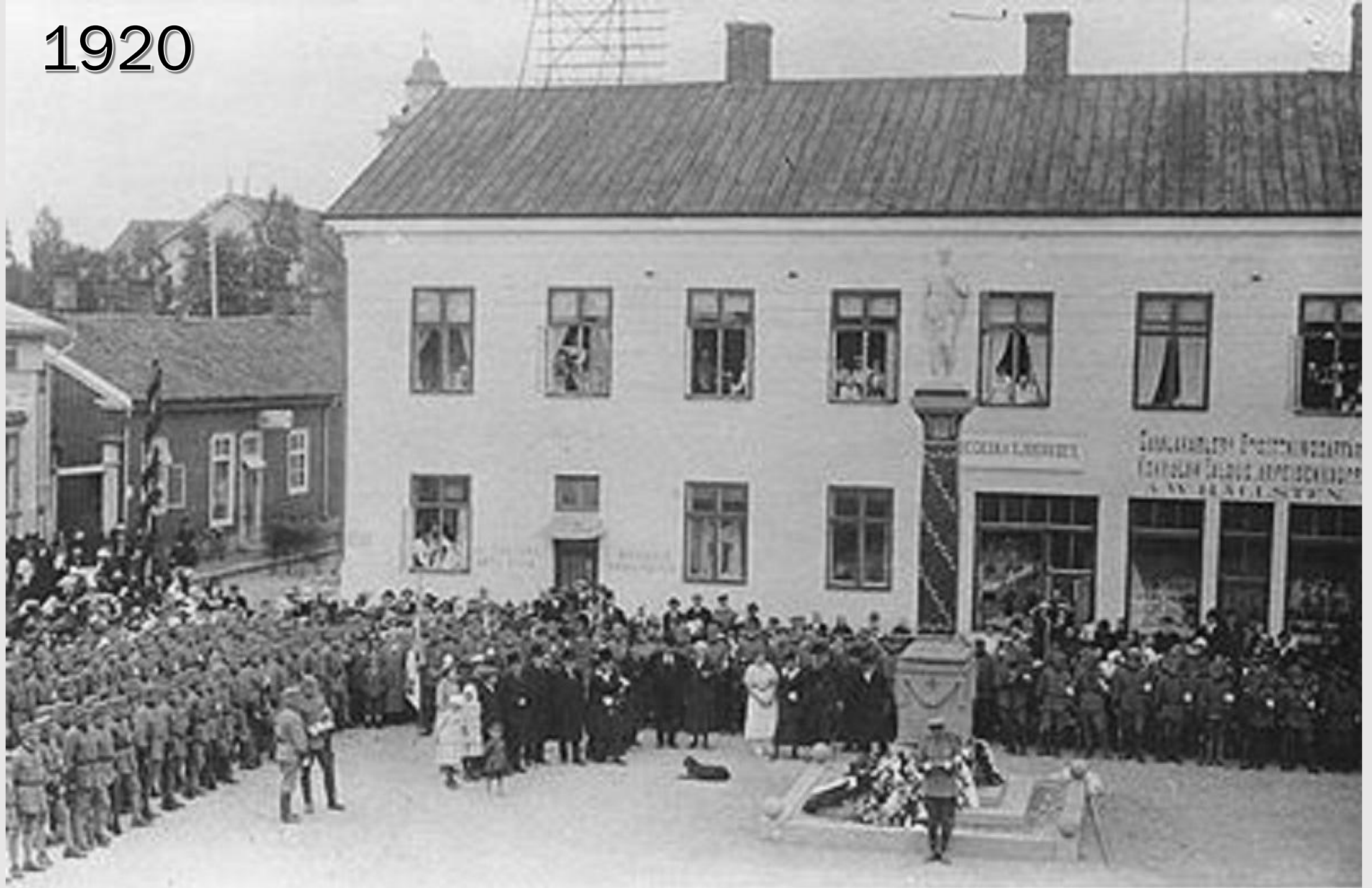

Libeckska Fattiglasarett 1853-1933

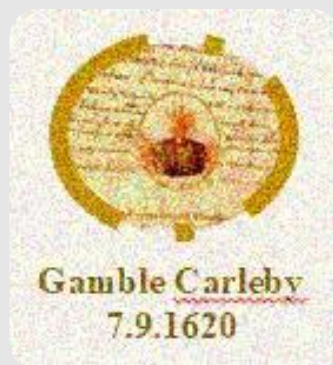

Gamla salutorget flyttade till andra sidan Sundet år 1936

1920

Invgning av Frihetsstatyn 1920 (J. Munsterhjelm)

2000 - TALET

Eurons tidevarv

Invånare i Finland år 2000 = 5 181 115 / sv.spr. 5,6%

Karleby

Årtal	Invånare
2009	46000
2017	47723
2020	47734
2024	48 367

12,6% sv.spr.

2000 - TALET

Eurons tidevarv

Terrorism, flyktingar och pandemier

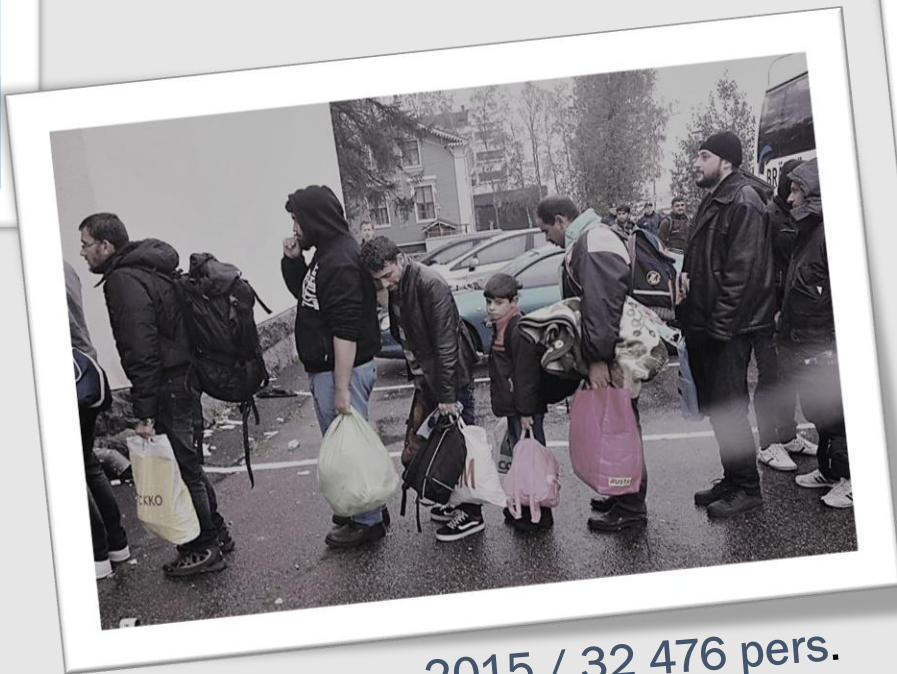
Ett samhälle i gungning

Corona / 2020

2000 - talet

WTC 9/11/2001

2015 / 32 476 pers.

"Putin-invasion" i
Ukraina 24.2.2022

Halpa-Halli öppnar i centrum 2003
Viktigt för centrumets utveckling

Handeln i Karleby utvecklas

Chydenia – Heinola - Marine Gate

2007

- Handeln på Heinolaområdet börjar växa och Marine Gate i Lahdenperä blir ett centrum för båtindustrin

Köpcentret Chydenia

Heinola

Marine Gate

Storindustriområdet växer

Kokkola Industrial Park

2009

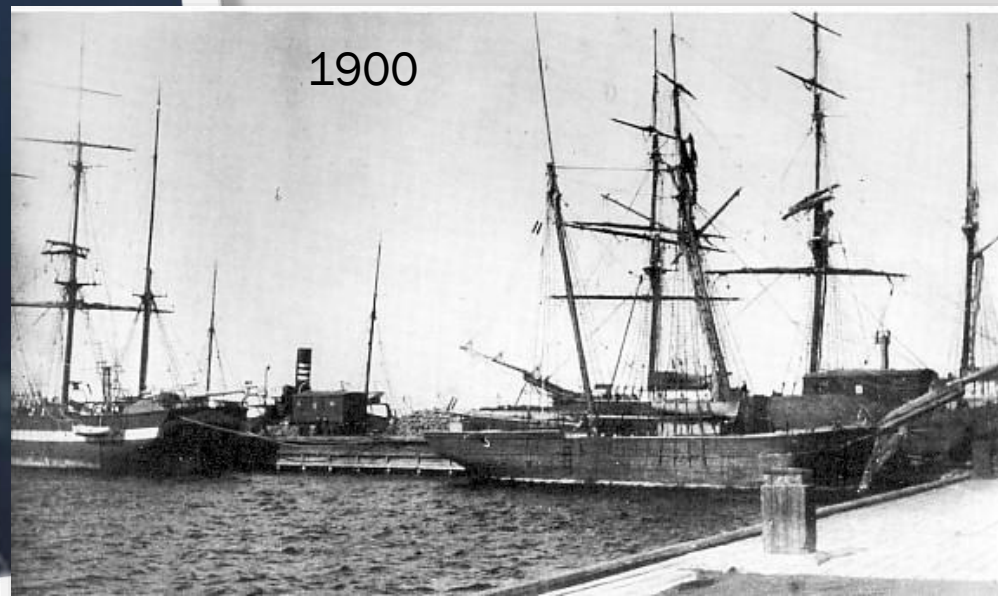
- KIP är Nordens största område för oorganisk kemi.

Port Tower

Karleby hamn – en av de största i Finland

- 14 m djup farled

Från skeppsbygge
till fritids- och
arbetsbåtar
Produkterna ändrar
men *handeln*
fortsätter

Kokkola
Karleby

BILDKAVALKAD

EN STAD I FÖRÄNDRING

Storgatan 1870-talet (Butiksgatan)

Torghandel

Torghandel på Rådhusstorget
Alfr. Björklunds partihandel

Torghandel

Peter Slotte ©

"Kohandel"

Autobussar på väg till
landsbygden

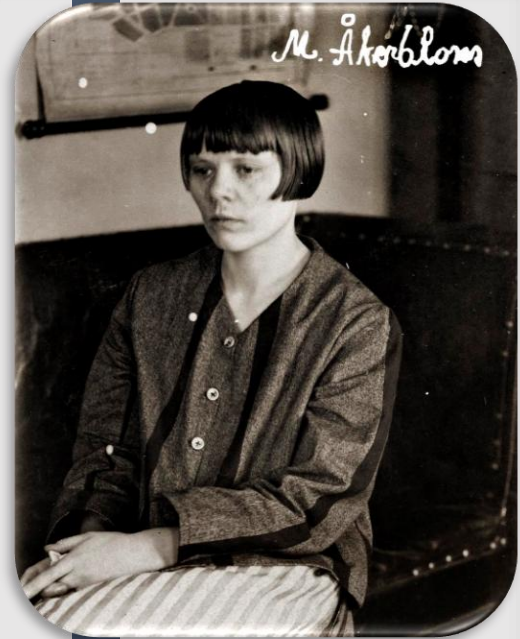

Tankar Fiskeläge 1895

1917-1922

Maria Åkerbloms hem – Torggatan 6

1898-1981

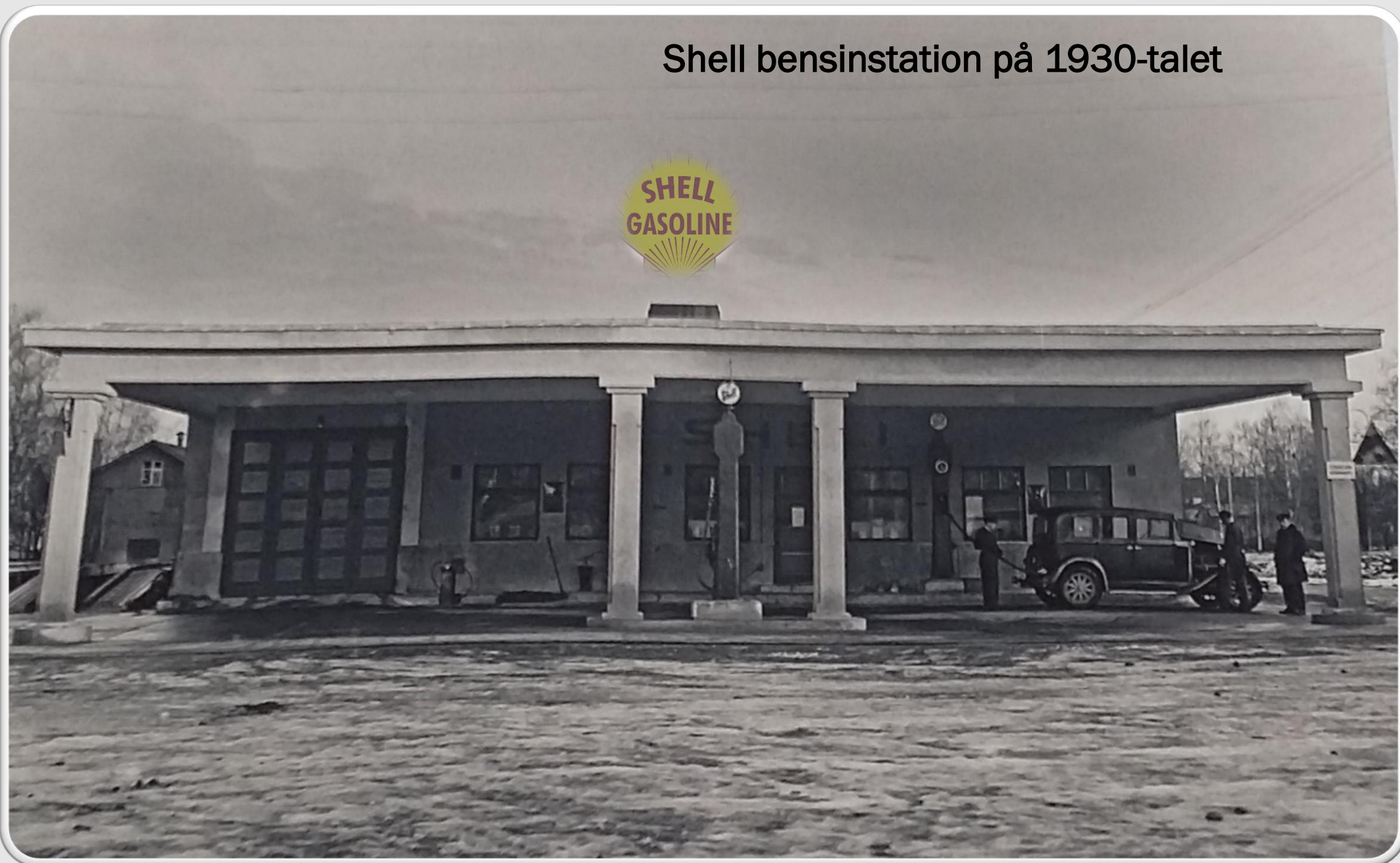

Byggmästare C. E. Enqvists hus, som uppfördes år 1917 och som blev Åkerbloms och Vartiovaaras hem under Karlebytiden. Huset såldes år 1922 inför avfärden till Helsingfors och då upptäcktes lönngångar i huset avsedda för anhängare som gått under jorden.

Torggatan 1890

Shell bensinstation på 1930-talet

Katarinetorget - Skyddskårshuset

KOKKOLA
GAMLAKARLEBY Vartiolinna

САНГУКУГЕВА
КОККОЛА Вартіоліна

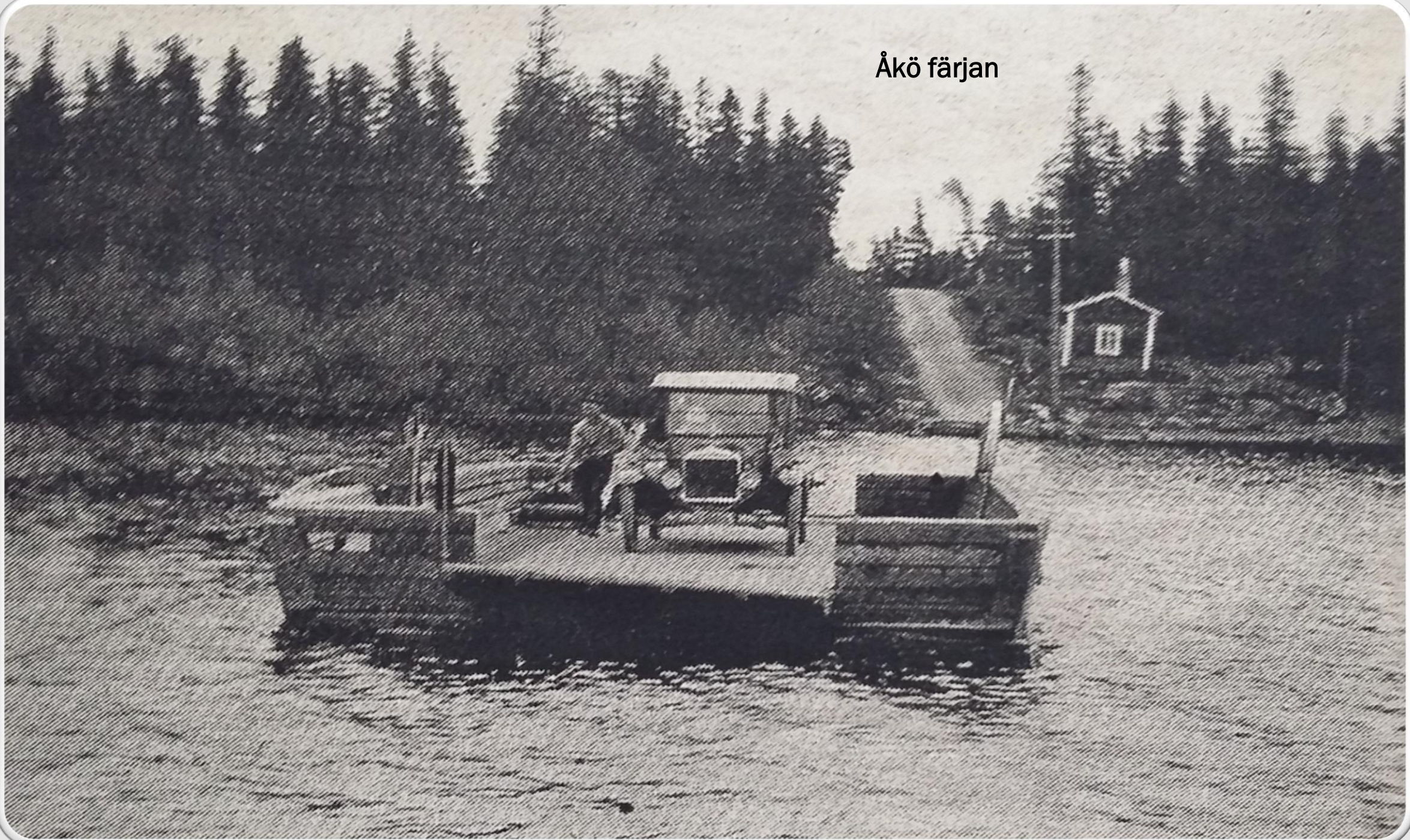
Kor på Västra Kyrkogatan

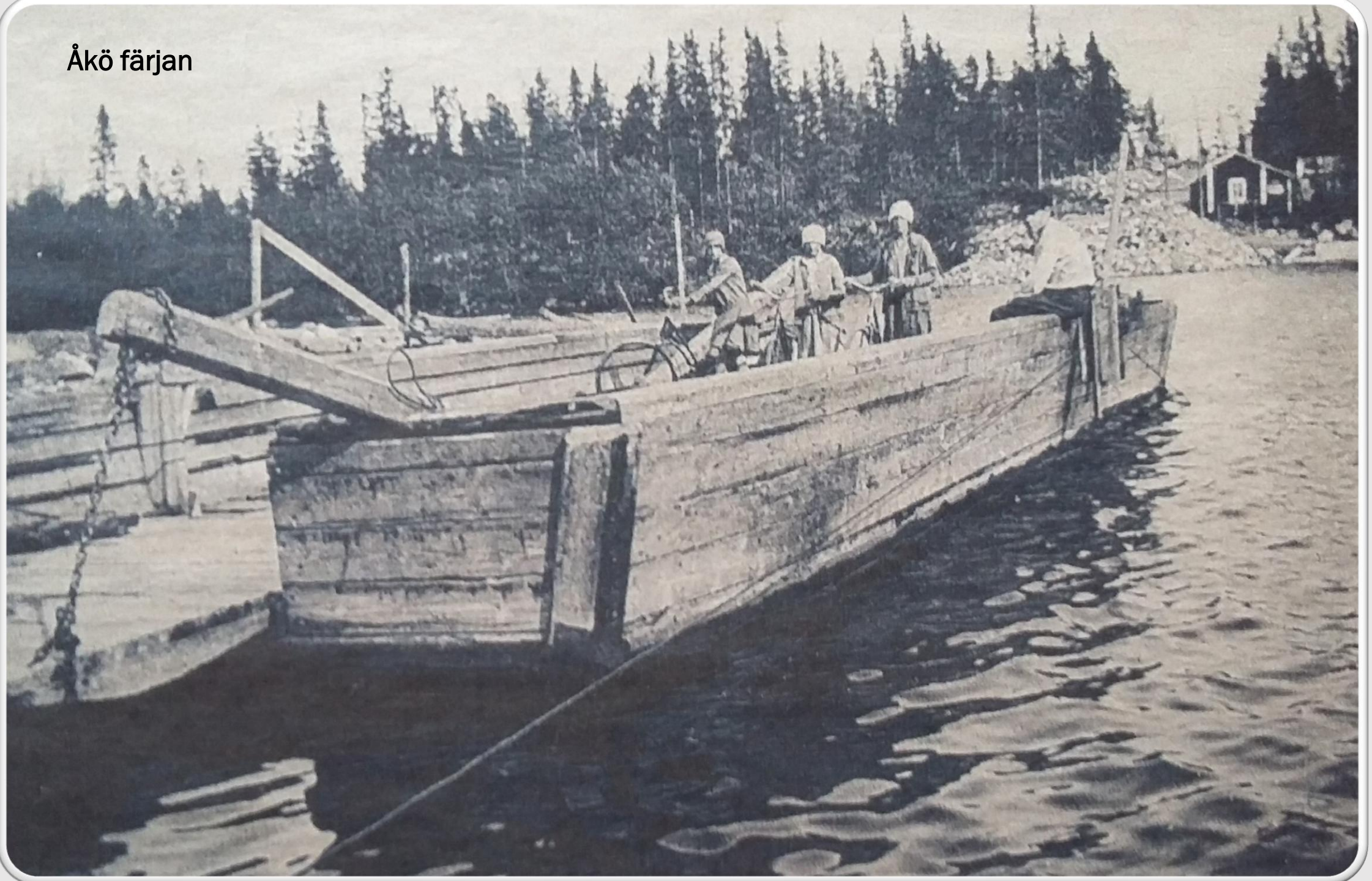

De Gamlas Hem 1925

Åkö färjan

Åkö färjan

Donnerska stranden

1905

Fiskstranden nedanför
Packhusgatan

Fiskstranden nedanför
Packhusgatan

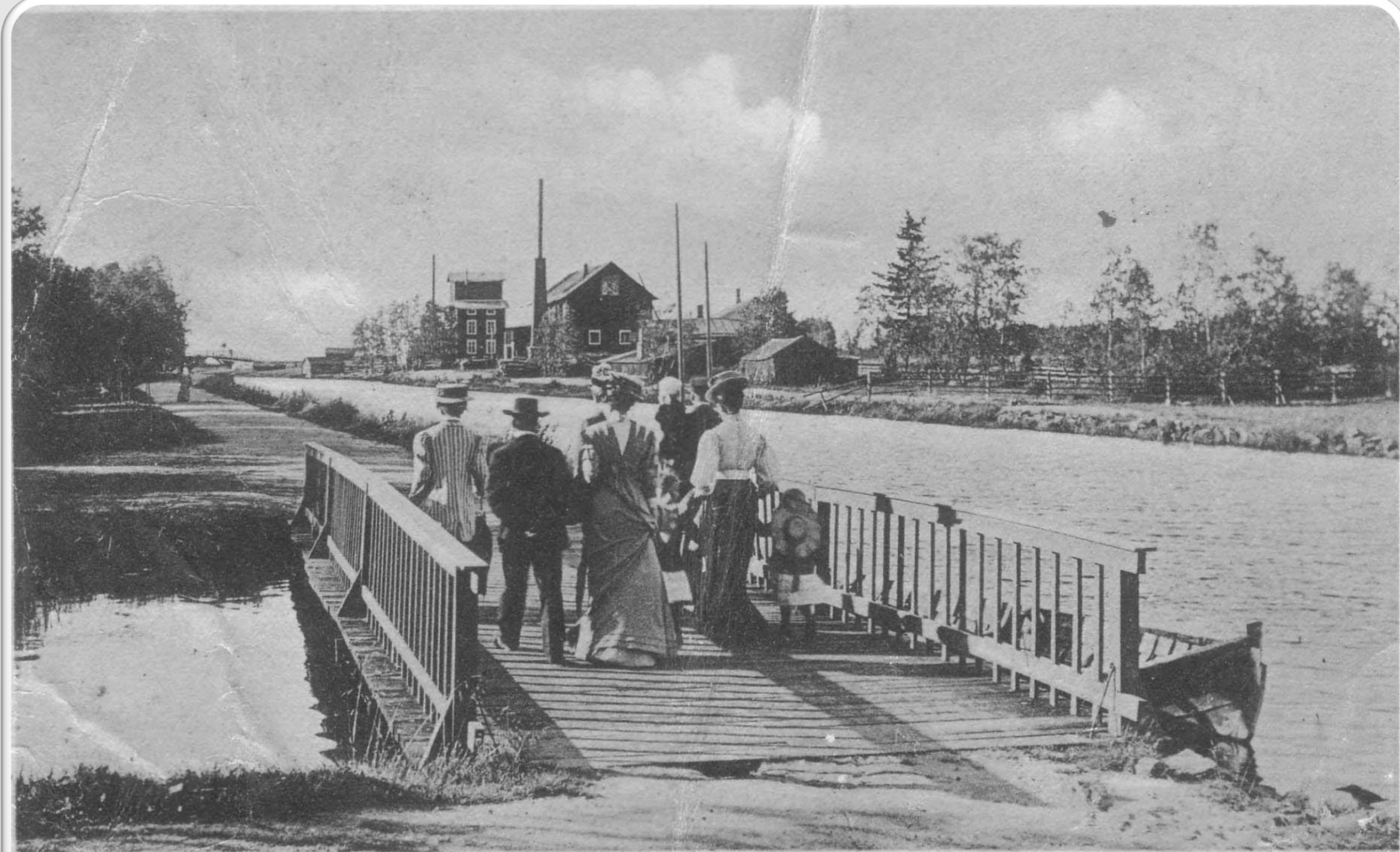

Fiskstranden nedanför
Packhusgatan

Fiskhallen vid Torget

1910 Bränneriet och Strandpromenaden. med kyssarnas bro

Hotell Hietala Yxpila

1-maj firas av stadens
handelsmän med en
flaska "mjöd".

Fr.vänster:

- Uno Klöfgren
- Viktor Möller
- Einar Wallin
- A.Rothoff
- August Kjerulf
- Axel Silén
- Arthur Axelqvist

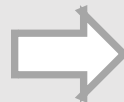
Källa: KHRM

I bakgrunden på bilden från 1910-talet syns brännvinsbränneriet som Jan Forsén d.y. grundade 1869. I förgrunden Kyssarnas bro. Vi Neristassbor rf, Karleby hembygdsarkiv.

Jan Forsén

Karlebygatan 38

Handelsman Jan Forsén den yngre grundade 1869 det andra brännvinsbränneriet, som byggdes närmare staden på Sundets östra strand, på Hakalaxsidan. Det låg ungefär vid nuvarande Norra omfartsvägen. Till Forséns bränneri hörde två stora byggnader.

Bränneribyggnaden flyttades senare till adressen Karlebygatan 38, där den har fungerat som bostadshus. Bränneriet var inte verksamt i särskilt många år.

“

VID SUNDET, LITE NÄRMARE
HAVET FANNS DÅ BRÄNNERIET,
DET MINNS JAG MYCKET BRA. I
BRÄNNERIET FANNS BASSÄNGER,
STORA SOM HUS, URGRÄVDA I
MARKEN. DÄR KIKADE MAN SOM
POJKE DÅ BRÄNNVINET RANN I
RÄNNILAR SOM VILKEN Å SOM
HELST.

”

A.L. Hagström.
Tidningen Kokkola 22.12.1987

BERÄTTELSE

“

NU BÖRJAR TRÄLHAVET
VATTNET ÄR GRUNT OCH LUKTEN
FRÅN STILLASTÅENDE VATTEN ÄR
OANGENÄM. BRÄNNERIET TILL HÖGER
MED DESS SMÄCKRA SKORSTENAR
OCH DESTILLATIONSHUSET MARKERAR
TRÄLHAVETS SLUT; DRIFTEN ÄR
FÄRDIG FÖR BRÄNNSÄSONGEN, OCH
ENDAST RÅTTORNA FROSSAR I
AVSKRÄDET AV DRANK OCH MÄSK.

”

Walter Wiklund beskriver området kallat Trälhavet som började ungefär vid Kronofogdegårdens strand, i början av 1900-talet. Österbottningen 18.7.1959

Wladimir Swertschkoffs litografi med motiv över slaget vid Halkokari (detalj). Brännvinsbränneriet bakrunden till höger på bilden. K.H.Renlunds museum.

1920

Bild: Julia Kiviniemi

N:o 10595 KOKKOLA - GAMLAKARLEBY
Mustakari - Svartskär

WIDRISFOLI - DARLERNSE

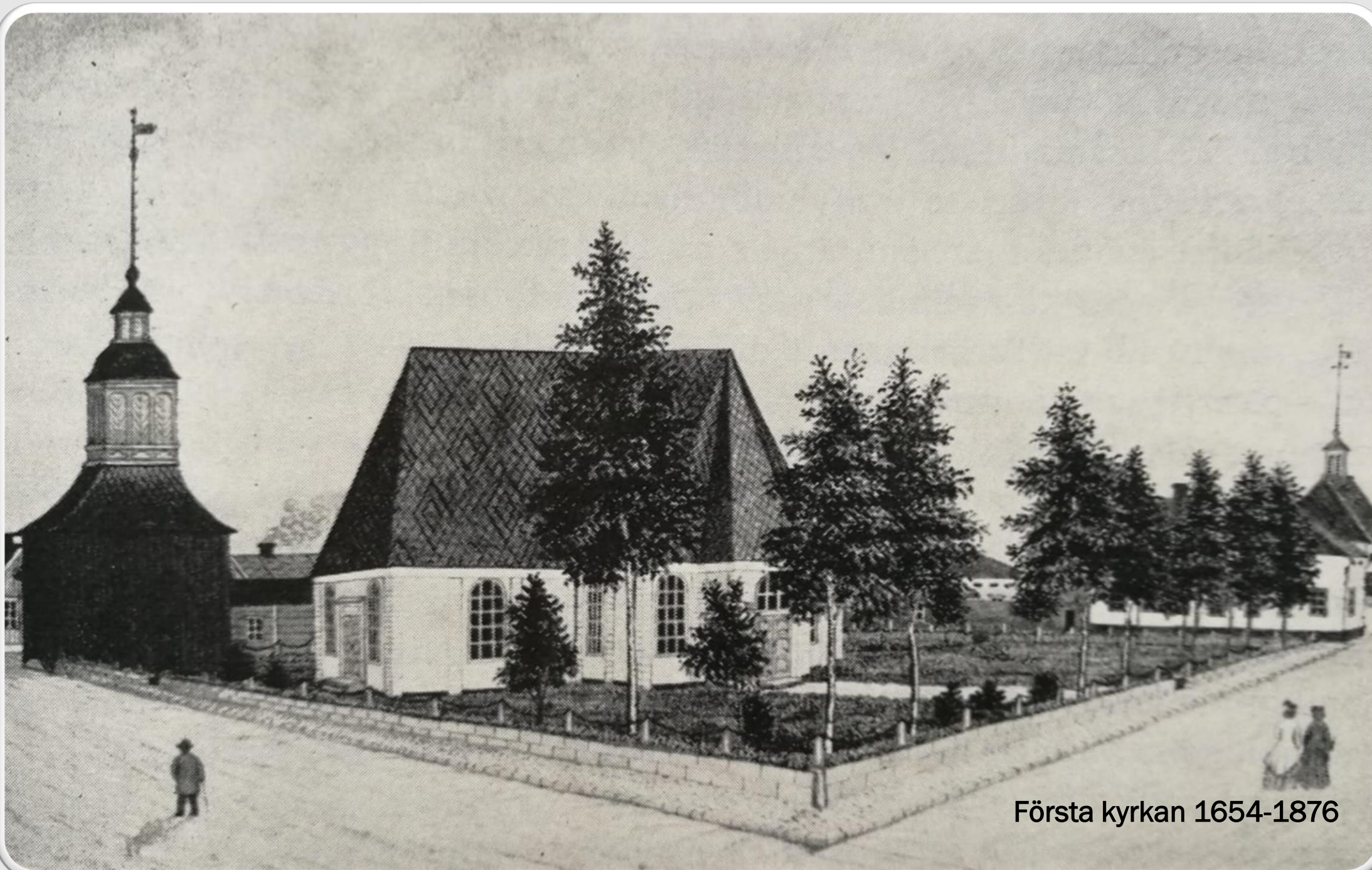
Gamla busstationen
Invid Järvägstorget

Metodisternas Emanuelkyrka / Byggd 1890 / Revs 1974
Långbrogatan / G.Adolfsgatan

Bild: Leo Torppa

Första kyrkan 1654-1876

Gamla kyrkan 1877-1958

Kyrksalen / Gamla kyrkan

Kyrkbranden 1958

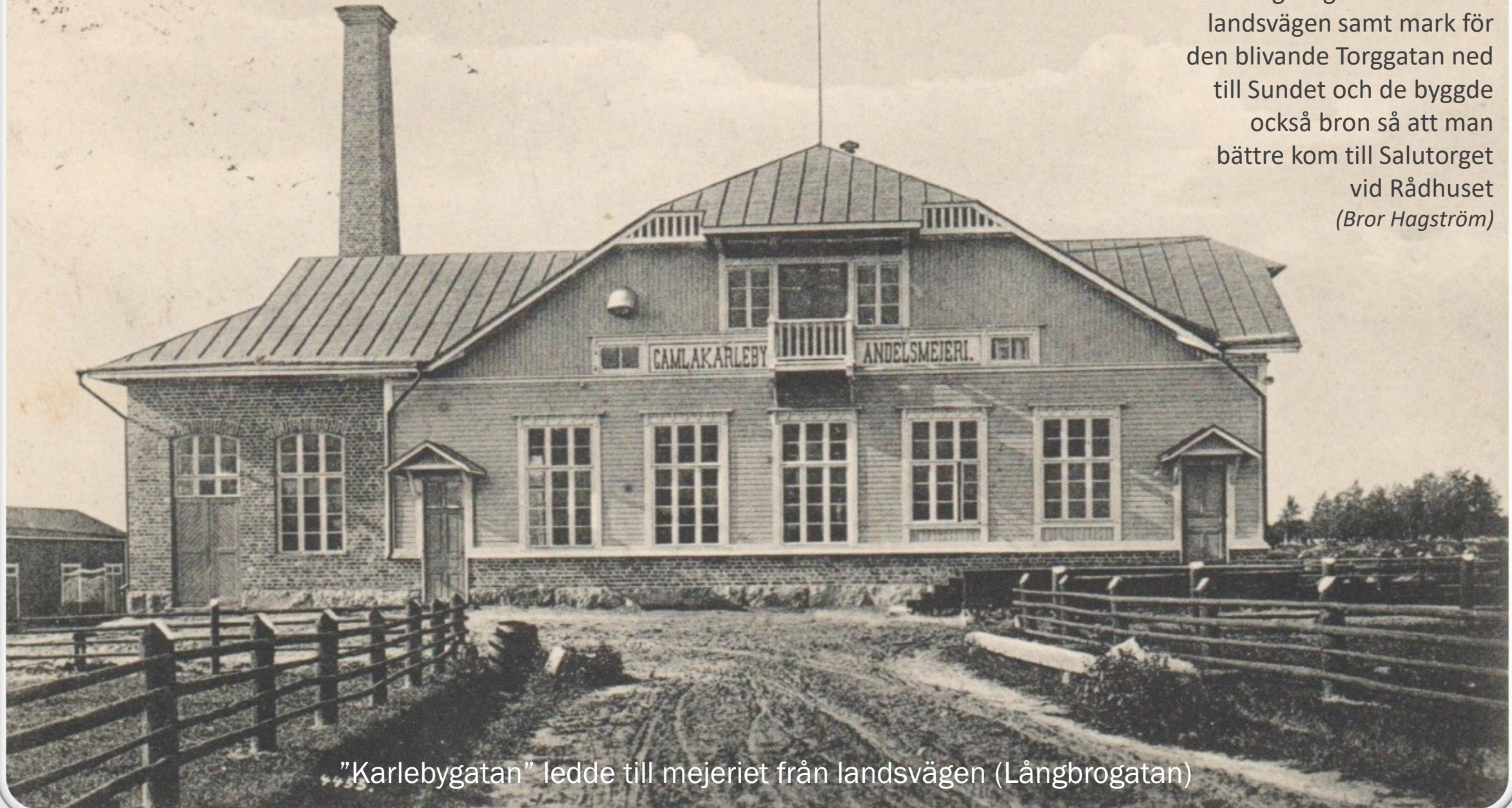

"Nyy York" sjömanshusen invid sportplan

1905-1961

Gamlakarleby Andelsmejeri. Kåkkolan osuusmeijeri.

Mejeriet köpte marken
(Karlebygatan) ut till
Långbrogatan för att nå
landsvägen samt mark för
den blivande Torggatan ned
till Sundet och de byggde
också bron så att man
bättre kom till Salutorget
vid Rådhuset
(Bror Hagström)

"Karlebygatan" ledde till mejeriet från landsvägen (Långbrogatan)

GAM med lastbryggan vid Torggatan

Kokkolan Osuusmeijeri - Andelsmejeriet i Gamlakarleby.

Torggatan
GAM
mjölkbutik,
glassfabrik

*"Det påstods, att ett år på Norrbaggen
motsvarade 5 klasser i samskolan"*

Niukkalinna
1912-1916
Iisakki Niukkala

Strandgatan / Polishuset
Byggt 1912, Alvar Åkerman

Huset brann 1974 (KHRM)

Byggt 1924
Konsul Astley Rodén

Rodenska huset

Svenska Gården

Diverse.

Kla 1 g. 1 s. 35 mm.

Parkrestaurangen.

Frukost med stående smörgåsbord kl. 10—1.

Middag kl. 4—7.

Kaffekonsert Pingstannandag kl. 2—4 samt musik på kvällen kl. 8—12.

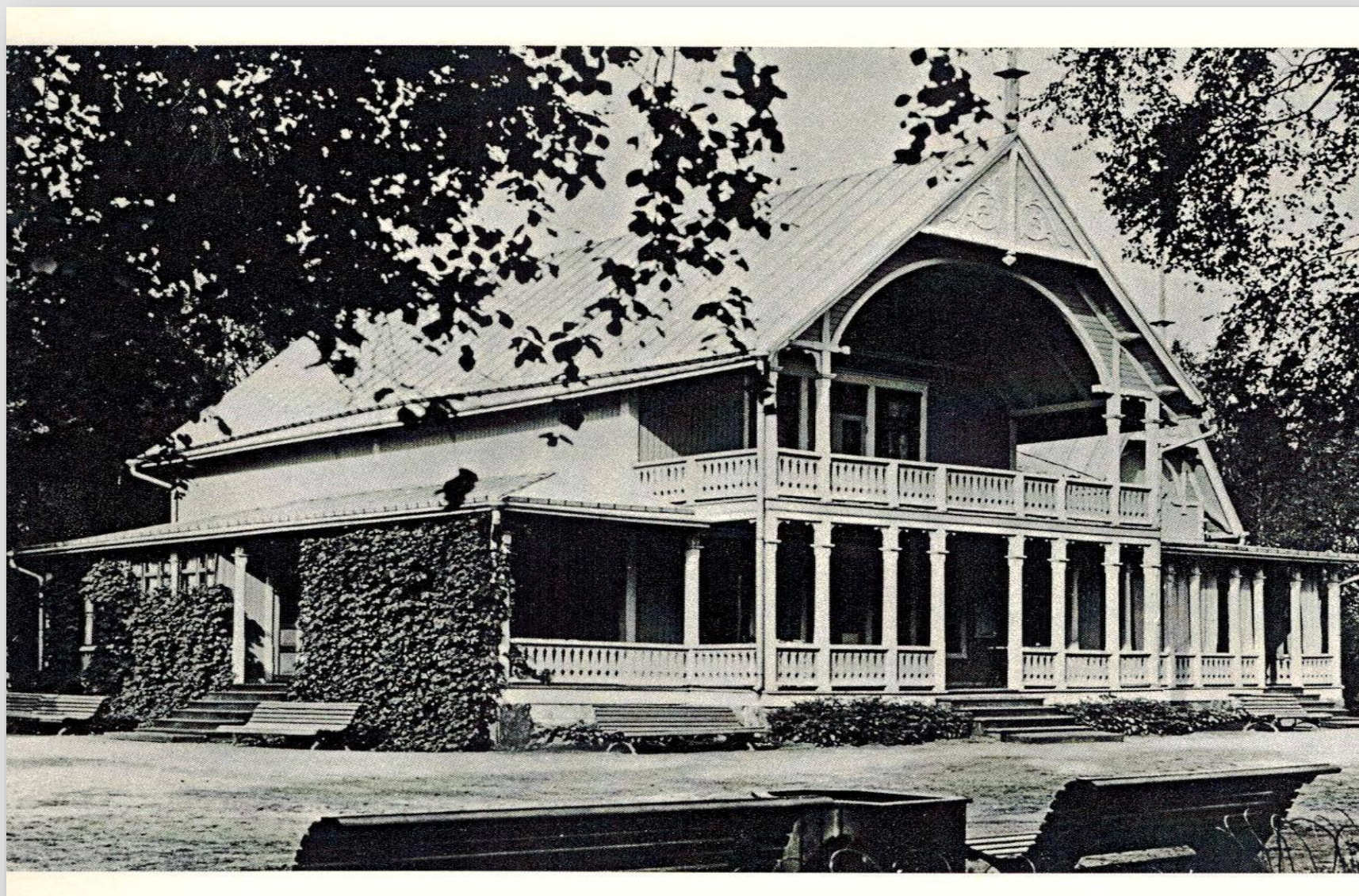
Obs! Piccolo spelar.

Gamla Karleby Fotografiatelier,
f. d. Suomelas, Kokkolinna. Tel. 186.
Förstoringar o. amatörarb. förfärdigas.

Den gamla restaurationsbyggnaden från 1865 ersattes av en 2-vånings parkbyggnad år 1899

Revs 1958

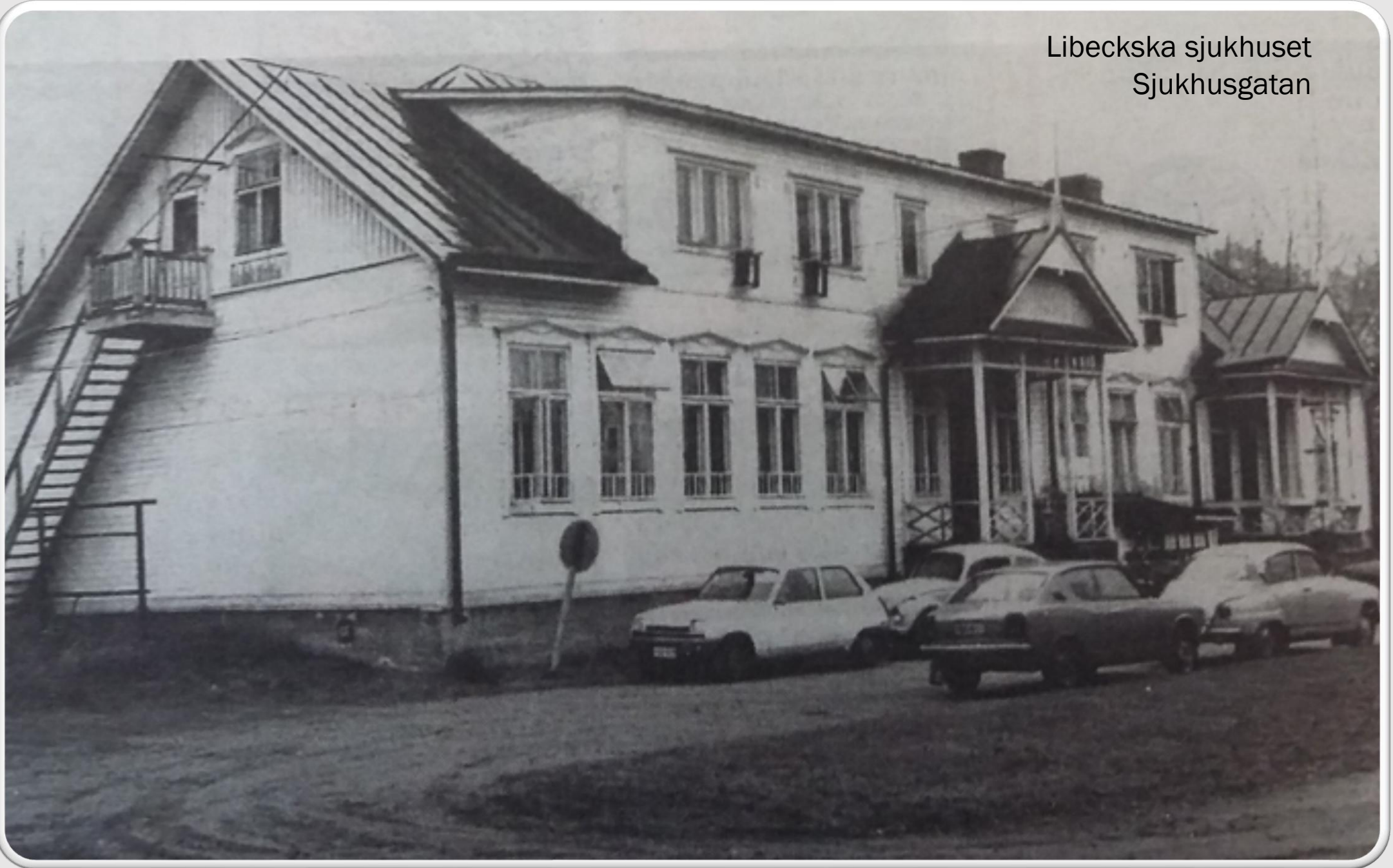
Västra parken år 1932

Libeckska BB
Sjukhusgatan

Libeckska sjukhuset
Sjukhusgatan

Saluhallen och Elverket

Elverkshuset 1905 (Fronterus & Strengell)

Saluhallen 1909 (Alvar Åkerman)

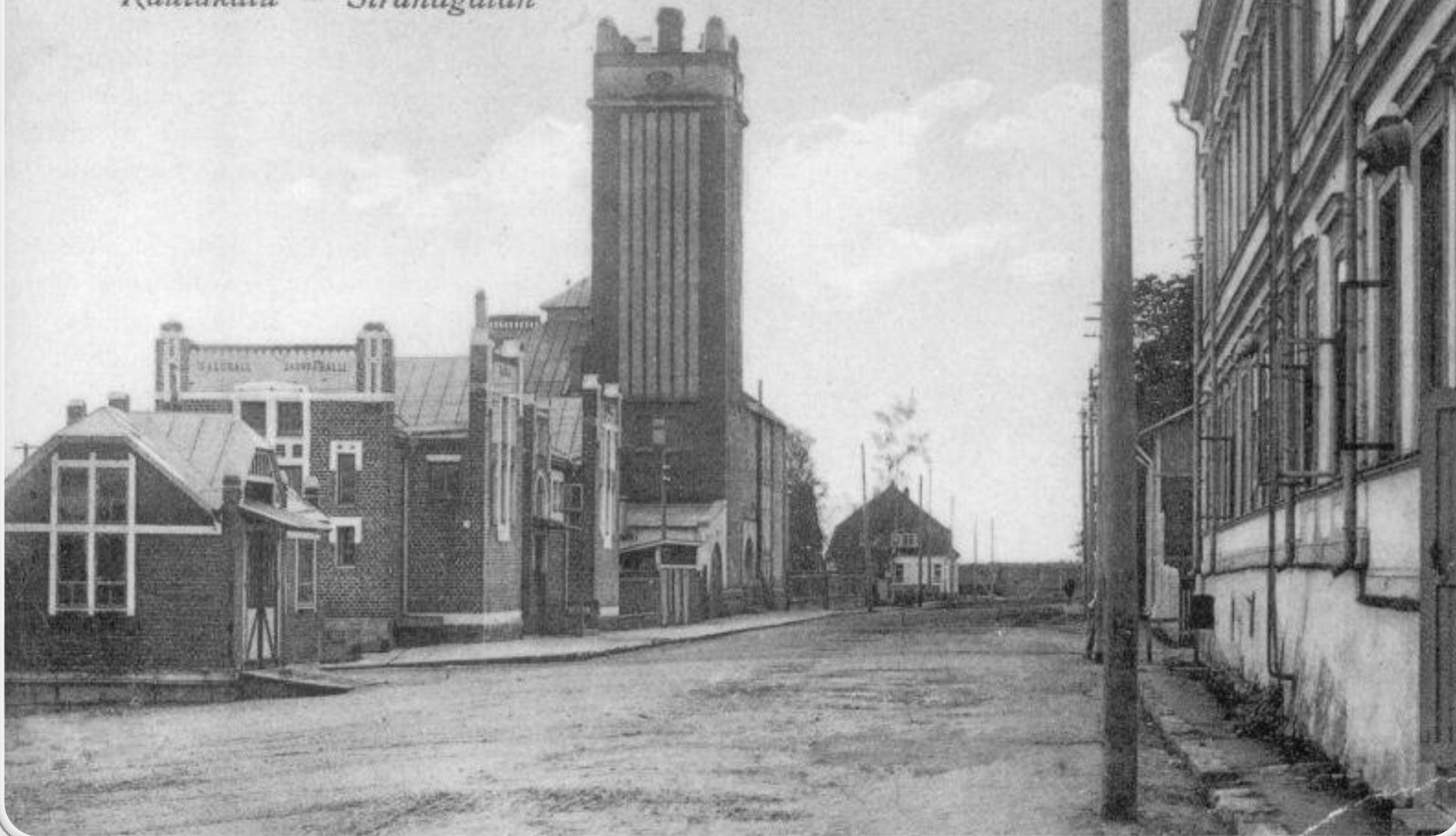
KPO 1938-

Revs på 1970-talet

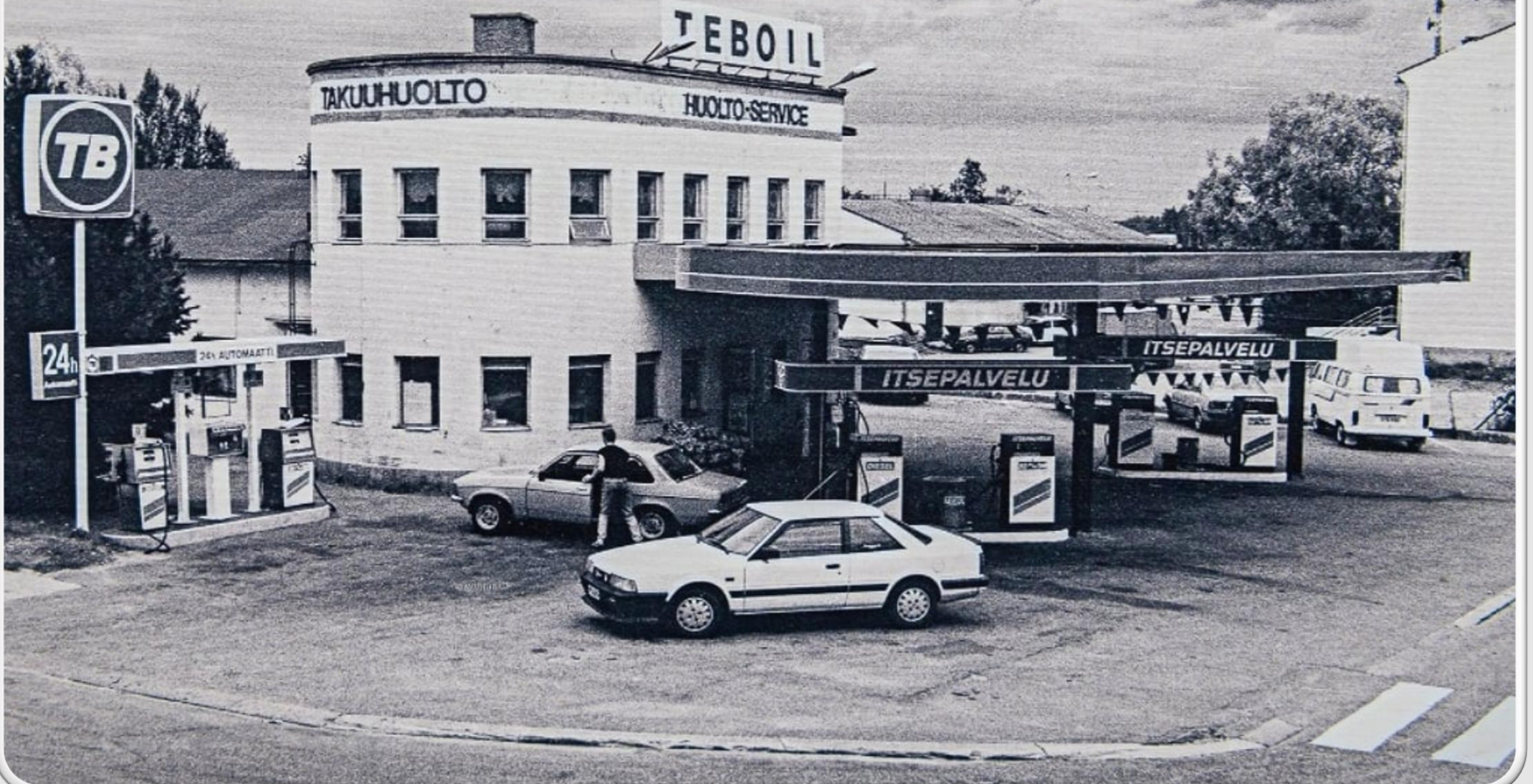

*Kokkola — Gamla Karleby
Rautakatu — Strandgatan*

VÅGHUSET
1920-talet

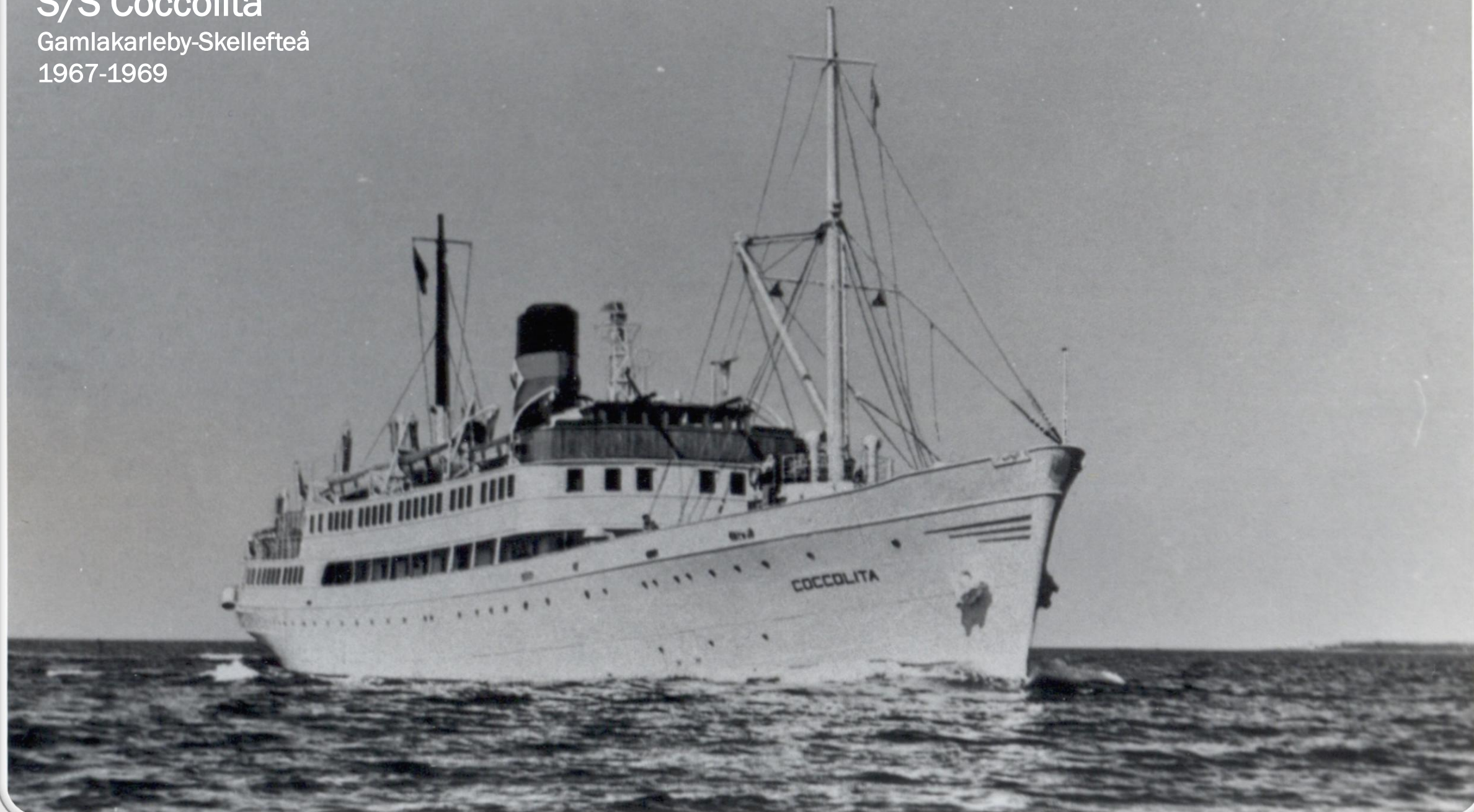
1989
Leo Torppa

S/S Coccolita

Gamlakarleby-Skellefteå

1967-1969

Gamlakarleby Spelen

En stor händelse på 1950 - 1960-talen

Peter Slotte ©

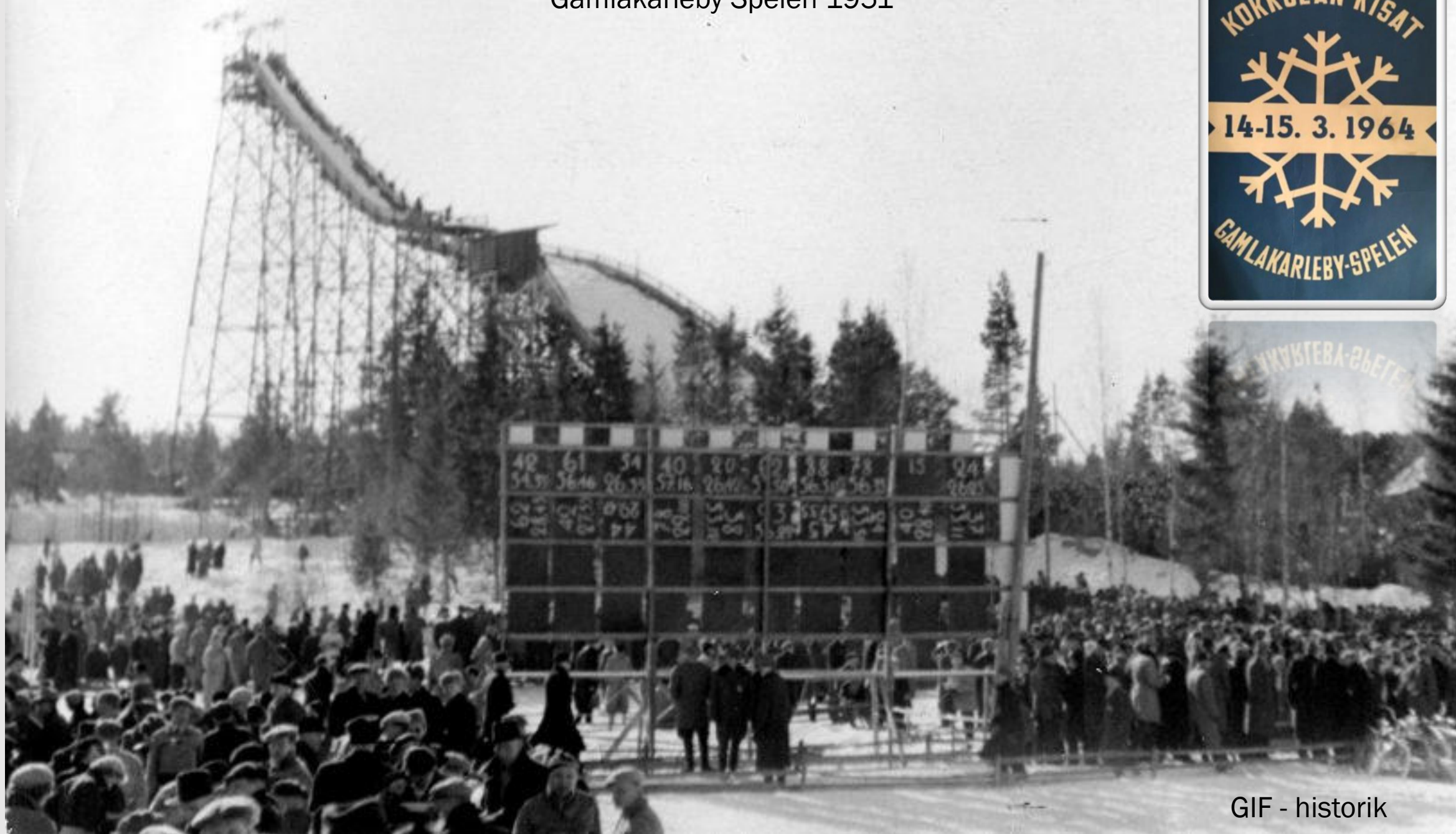

17 000 åskådare 1955

Assar Rönnlund
1962

Gamlakarleby Spelen 1951

1951-1963 Tällä paikalla sijaitsi
Köykärin Hyppyrimäki
Mäkiennätykseen 38m omistivat
Eino Kirjoneen ja Juhani Kärkinen
Mäen piirsi Anders Stenman
Rakennustarvina Santred Kälä
Puutavaran lahjoitti Theodor Hansson

Erkki Vistiaho

Halkokari badstrand

Halkokari badstrand
Hopptorn

1970-talet

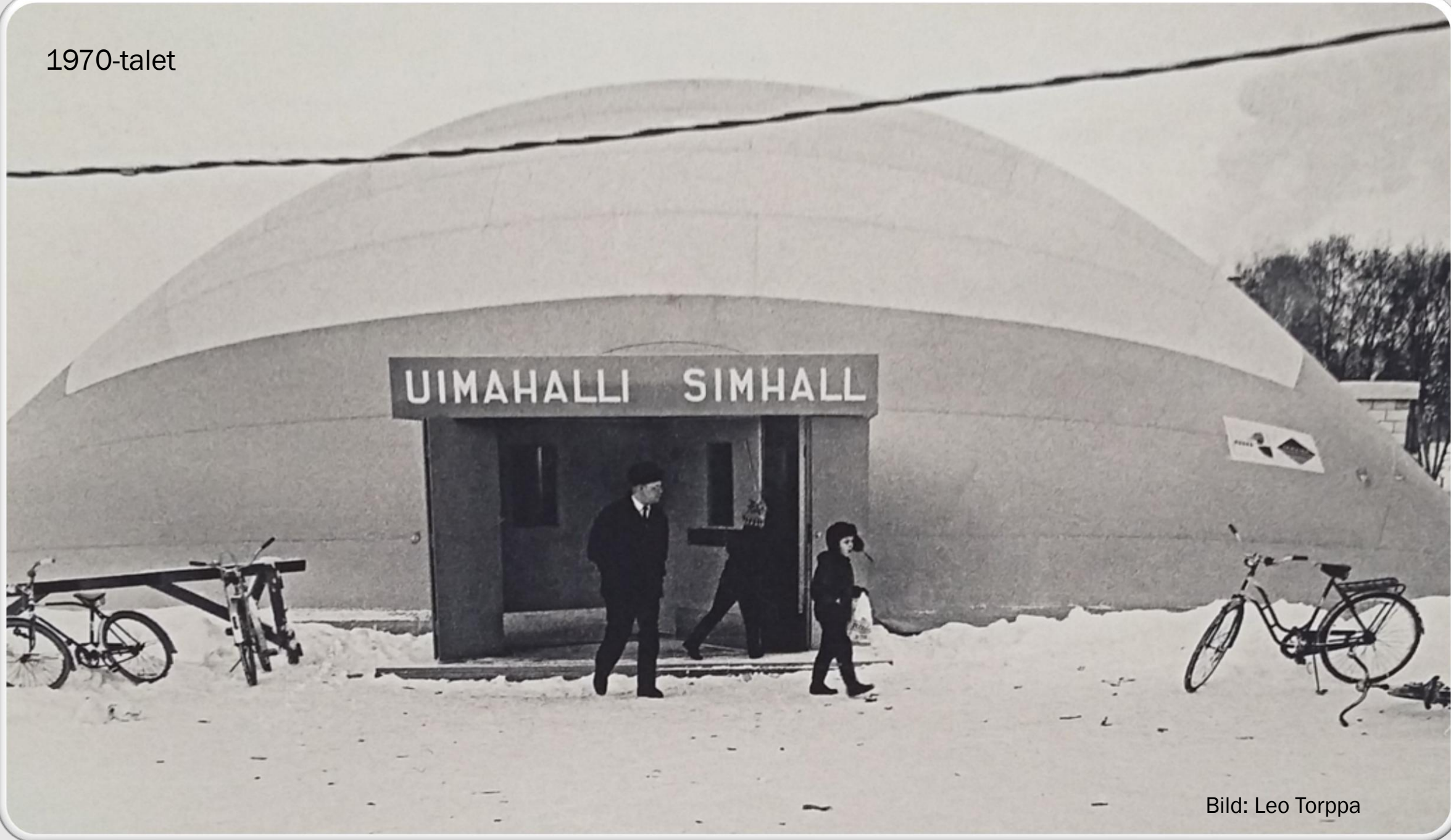

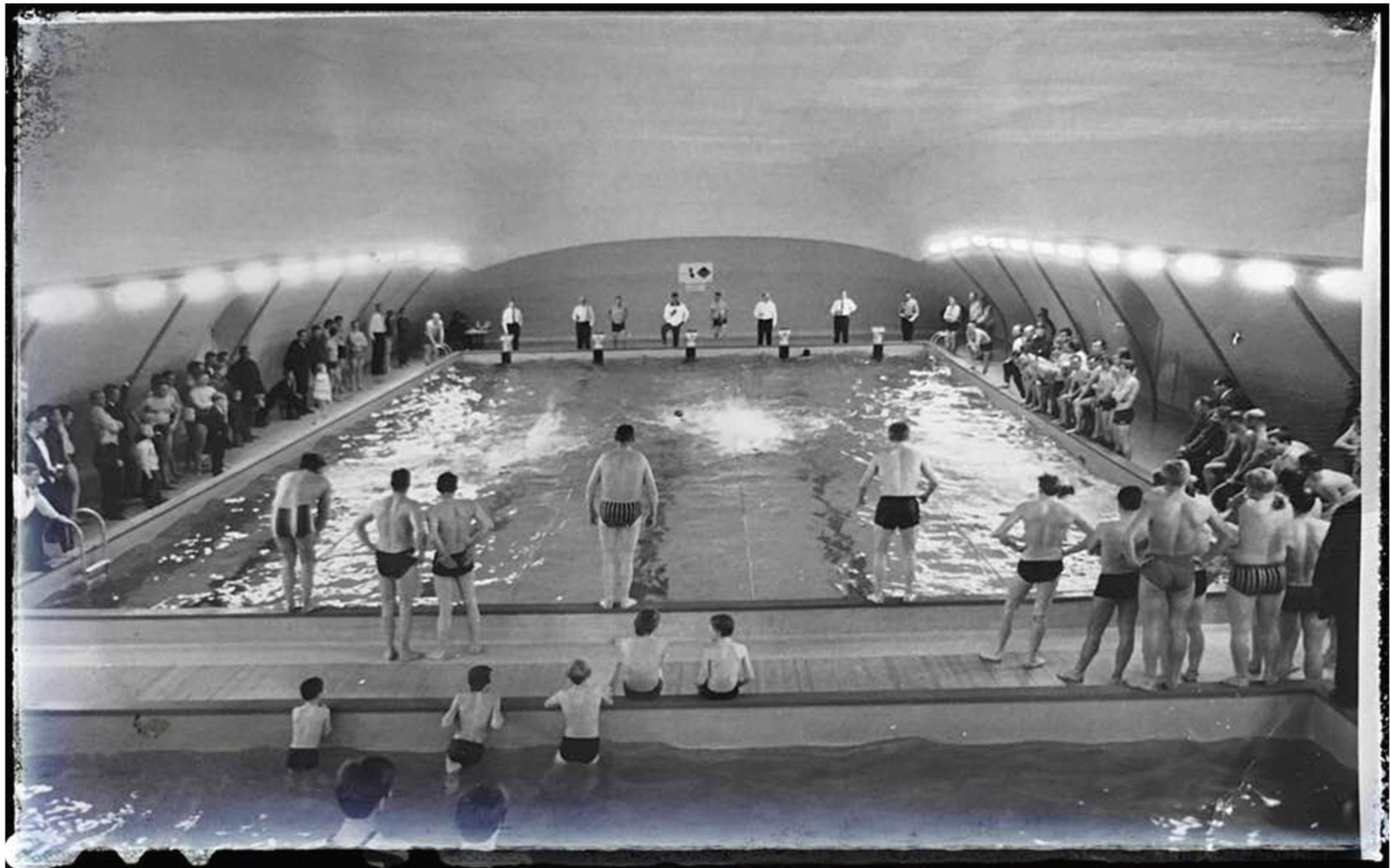
Bild: Leo Torppa

Invigningen 1970

Öppningen av Gamlakarleby simhall. K.H.Renlunds museum.

Kupolhallen tillverkades av Rukka

Bild: Leo Torppa, KHRM

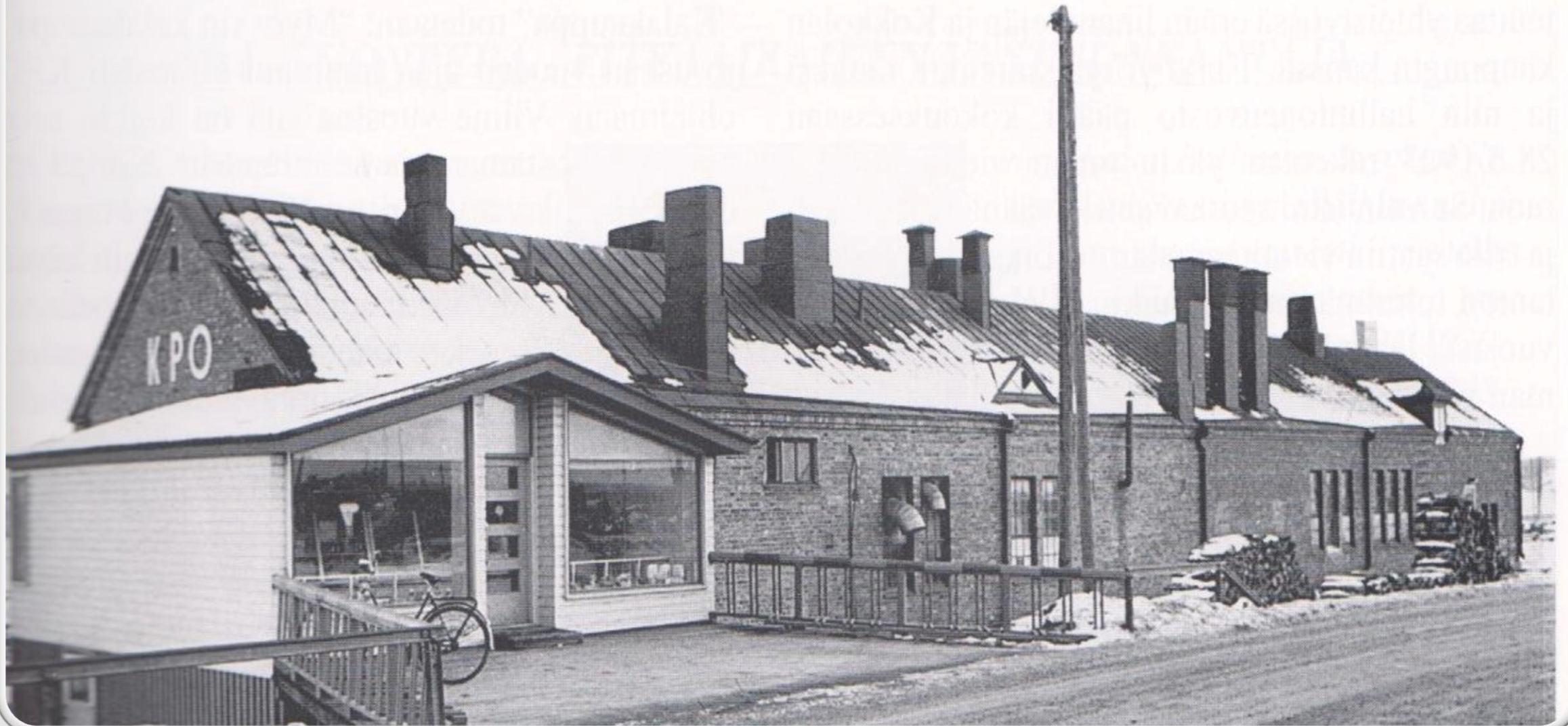

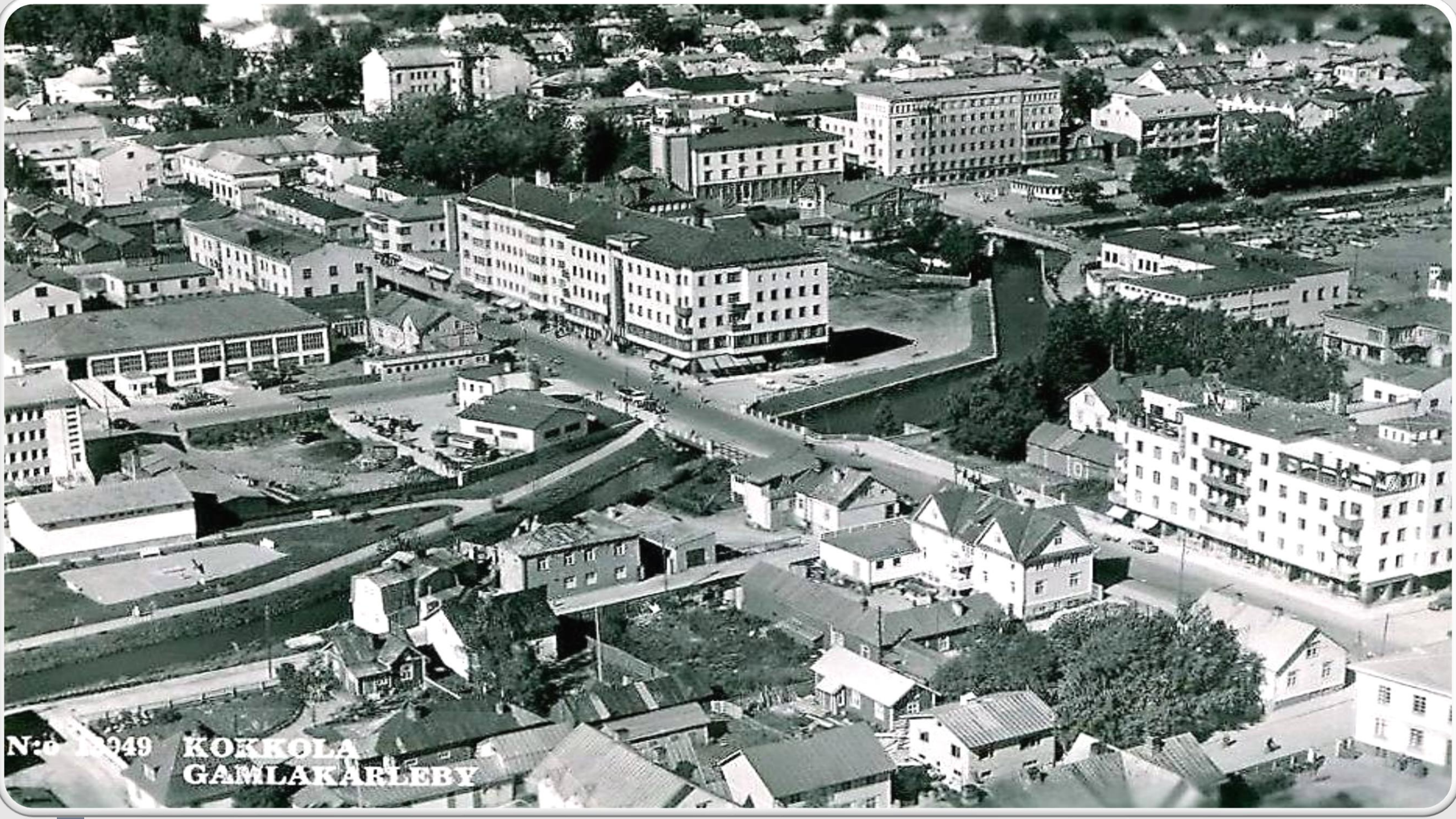
Idrottsgården

Stadens första Supermarket 1970

KPO:s slakteri
Vid nedfarten till Prisma

N:o 1949

KOKKOLA
GAMLA KARLEBY

1961

Dikeskörning vid Vasavägen 1956

Axel Saarukkas gård 1906
Senare Hakalax Shell

Den Nya Tiden

PURJE
SEGLET

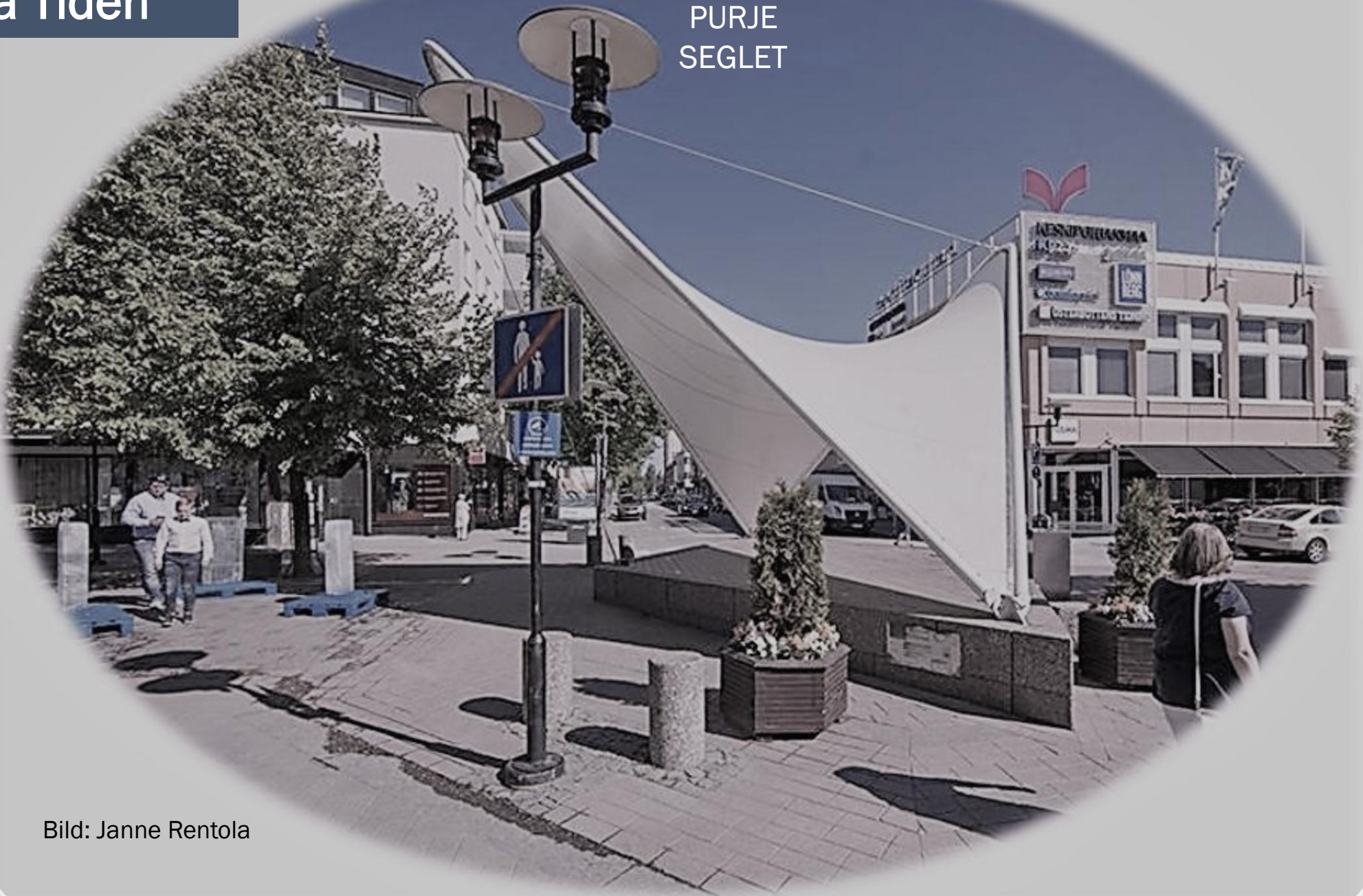

Bild: Janne Rentola

STAFETTPINNEN ÄR KASTAD
Företagsledarna Uffe Kjellman, Roger "Rukka"
Störling och Erik Granholm på Mustakari 1996

"Krunni" vid Torget
Ulpu Välikangas

"Krunni" vid Torget
Ulpu Välikangas

*Från tiden då folk ännu samlades på Torget
Miljön inspirerade*

2020 / Hannu Moilanen

Jaro Pitkänen

Hannu Moilanen

Seppo Kauppinen

Köpcentret
CHYDENIA
2007

Heinola affärsområde

Bostadsmässan i Karleby

2011

- Bostadsmässan besöktes av 127 500 personer och gav ett lyft för handeln i staden.

SJÖTULLEN
Bostadmässmråde 2011

GAMLA HAMN
Havsparken

Kokkola Industrial Park
Karleby hamn och storindustriområde

Engelska Parken

Stadens
grundare Kung
Gustaf II Adolf
får en egen
400-års staty

Trästatyn är skulpterad
med motorsåg av
skulptören Ulla Haglund

7.9.2020

2020

Gustaf II Adolf
(1594-1632)

Befolkningsutvecklingen i Gamlakarleby och i stadens landsbygd

Årtal	Invånare		Landsbygden		Årtal	Invånare	
1636	164				1977	33229	Gamlakarleby
1702	470						Karleby
1782	1256	40 köpmän			1990	34563	
1800	1638		2518		2009	46000	Karleby, Kelviå
1842	2374						Lohteå, Ullava
1870	1977		3620				
1880	2170	85,3% sv.	4794		2017	47723	12,6% sv.
1900	2648		5387				
1920	4116		6160		2020	47734	
1930	5703						
1950	13244				2021	47 879	30.9.
1960	16196				2022	48 006	
1970	20932				2024	48 367	

Hungersnöd
1864 och
emigration

Stadsdirektörer i Karleby / Gamlakarleby

Mattila Stina
2016-

Isotalus Antti
1991-2016

Lankila Esko
1972-1991

Gentz Carl
1954-1971

Witting Erik. tf.
1953

Järventaka Lauri
1951-1953

Korhonen Olavi
1949-1950

Jaatinen J.E
1930-1948

Hur var allt detta möjligt ??

En så omfattande verksamhet på en så liten ort ??

Befolkning	Inv.
År	Inv.
1636	164
1702	470
1782	1256
1800	1638
1842	2374
1870	1977
1880	2170
1970	20932
2024	48367

”Framgången har berott på handelsmännens utomordentliga affärsbegåvning och goda tur..”
(så här lärde man barnen i början av 1900-talet på skolornas historietimme)

Bilder Berättar

FRAMTIDENS HISTORIA SKRIVER VI NU

Lars-Eric Thylin
Historiska Berättelser
2025

Källor: Gamlakarleby stads historia, KHRM, Ett Företagsamt Folk,
Leo Torppa, Peter Slotte, Vi Neristassbor, privata arkiv